

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
GELENEKSEL TÜRK SANATLARI ANA BİLİM DALI
GELENEKSEL TÜRK SANATLARI BİLİM DALI

BİR GRUP KONYA KİLİMİNİN TASARIM İLKELERİ
AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Elif Fatma CAMKIRAN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
Prof. Dr. Hafize Melek HİDAYETOĞLU

KONYA-2021

ÖNSÖZ

Geleneksel el dokuma yaygılarımız toplumun kültürünün ve geleneğinin en önemli ayrıntılarını içinde barındırır. Dokumalar göçebe kültürünün uzantısı olarak farklı coğrafi yollarda dokunmuş ve dokunduğu her yerde, farklı özellik ve teknikler oluşmuştur.

Dokuma çeşitlerinden biri olan kilim yaygıları da Anadolu da kullanım koşulları sebebiyle en çok tercih edilen dokuma çeşididir. Kilim yaşadığımız ortamlarda kullandığımız bir eşya olmasının yanında, bir sanat ürünü değerini taşımaktadır. Kilim dokumalarının sanat olma yolunda yeterince amacına ulaşmadığı için plastik sanatlarda daha çok görülen tasarım öge ve ilkelerinin kilim sanatında uygulandığını kanıtlamak ve ortaya çıkan sonuçlardan esinlenerek yeni tasarımların oluşmasını sağlamak için bu tez konusu seçilmiştir.

Tez kapsamında seçilen kilimler Konya'nın çeşitli ilçelerinde dokunan eserlerdir. Kilimler, renk ve kompozisyon açısından birbirinden farklı ve dikkat çekicidir. Seçilen kilimler 10 adet olarak sınırlandırılmış ve bu kilimler tasarım öge ve ilkeleri doğrultusunda değerlendirilmiştir. Kilimlerin genel kompozisyonları ve kilim yüzeyinde bulunan, tasarım öge ve ilkelerini ifade eden her biçimin çizimleri yapılmıştır. Tasarım öge ve ilkeleri doğrultusunda değerlendirilen kilimlerin kompozisyonlarının hangi kurallar ve düzende meydana geldiğinin anlaşılması ve bu doğrultuda ortaya birbirinden farklı tasarım fikirlerinin ortaya çıkmasına sebep olmuştur.

Tez konusunun seçimi ve yürütülmesi sırasında değerli bilimsel uyarı ve önerilerinden yararlandığım danışmanım Sayın Prof. Dr. Hafize Melek HİDAYETOĞLU'na ve sorularımı yanıtızsız bırakmayan, tez aşamasında tasarım öge ve ilkeleri hakkında benimle değerli bilgilerini paylaşan ve tasarımlarımın oluşumunda düşüncelerini, önerilerini benden esirgemeyen Sayın Prof. Dr. İlham ENVEROĞLU' na teşekkürlerimi bir borç bilirim.

Elif Fatma CAMKIRAN

KONYA-2021

T. C.

SELÇUK ÜNİVERSİTESİ

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin	Adı Soyadı	: Elif Fatma CAMKIRAN
	Numarası	: 174254001002
	Anabilim Dalı	: Geleneksel Türk Sanatları
	Bilim Dalı	: Geleneksel Türk Sanatları
	Programı	☒ Tezli Yüksek Lisans ☐ Doktora
Proje Konusu	: Bir Grup Konya Kiliminin Tasarım İlkeleri Açısından Değerlendirilmesi	

ÖZET

Geleneksel sanatlardan biri olan dokumacılık, tekstil ürünleri içinde önemli bir yere sahiptir. Bulunduğu zamanın geleneklerini, kültürünü, yaşam tarzını anlatan belge niteliğinde önemli bir sanattır. Gereksinimlerden dolayı ortaya çıkan dokumalar ilk çağlardan bu yana insanoğlunun kültür tarihiyle birlikte sürekli değişimini sürdürmüştür. Bu değişimler hem teknik hem de kompozisyon açısından gelişim göstermiştir. Dokumacıların herhangi bir tasarım eğitimi almadıkları göz önüne alındığında içgüdülerle eserlerini ürettikleri görülmektedir. Günümüze kadar gelen bu eserlerde bir tasarım gücü görülmektedir. Bu sebeple bu çalışmada tasarım öge ve ilkelerinin kilim dokumaları ile ilişkisi araştırılmış ve ortaya çıkan sonuçlardan esinlenerek yeni tasarımların oluşması amaç edinilmiştir.

Araştırmanın konusu, Bir Grup Konya Kiliminin Tasarım İlkeleri Açısından Değerlendirilmesidir. Konu dört ana bölümden oluşmaktadır.

Tezin birinci bölümünde, konunun tanımı, amacı ve önemine değinilmiştir. İkinci bölümde, tez kapsamında seçilen kilimlerin ait olduğu, Konya ili tarihi ve coğrafyası araştırılmıştır. Devamında Konya ili düz dokuma yaygıları tarihi ve çeşitleri hakkında bilgiler verilmiştir. Üçüncü bölümde, başlıca tasarım öge ve ilkeleri kaynaklardan alınan bilgilere göre anlatılmıştır. Dördüncü bölümde, kilimlerin tasarım öge ve ilkeleri açısından incelemesi yapılmıştır. Kilimlerde tasarım öğeleri ve ilkeleri değerlendirmesi yapılırken kilimlerin kompozisyonu ve kilim yüzeyinde bulunan biçimler en yalın şekilde AutoCAD programında ayrı ayrı çizilmiştir. Edinilen bilgiler sonucunda kilimlerin biçimleri ve kompozisyonları örnek alınarak tasarım öge ve ilkelerine uygun tasarımlar yapılmıştır. Bu tasarımlar AutoCAD programında çizilmiş ve renklendirilmiştir. Her kilim için en az bir adet kilim tasarlanmıştır. Aynı kilim üzerinden oluşturulan tasarımlardan bir tanesinin renklendirilmesi yapılmıştır. Diğer renklendirmesi yapılmayan tasarımlar da katalog sonunda yer almaktadır. Son olarak araştırmanın değerlendirilmesi ve sonucu yazılarak tez tamamlanmıştır.

T. C.

SELÇUK ÜNİVERSİTESİ

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin	Adı Soyadı	: Elif Fatma CAMKIRAN
	Numarası	: 174254001002
	Anabilim Dalı	: Geleneksel Türk Sanatları
	Bilim Dalı	: Geleneksel Türk Sanatları
	Programı	☒ Tezli Yüksek Lisans ☐ Doktora
	Proje Konusu	: Evaluation of a Group of Konya Rugs in Terms of Desing Principles.

ABSTRACT

Weaving which is one of the traditional arts, has an important place in textile products. It is an important art in the form of a document describing the traditions, culture and lifestyle of its time. The weavings that emerged due to the requirements have continued to change continuously with the cultural history of mankind since the early ages. These changes have improved both in terms of technique and composition. Considering that the weavers do not receive any design training, it is seen that they produce their works with instincts. For these reasons, the relationship of design elements and principles with rug weavings was investigated in this study and it was aimed to create new designs inspired by the resulting results.

The subject of the research is; Evaluation of a Group Konya Rugs in terms of Design Principles. The subject consists of 4 main sections.

In the first part of the thesis, the definition, purpose and importance of the subject are mentioned. In the second part, the history and geography of Konya

province, to which the rugs selected within the scope of the thesis belong, were investigated. Afterwards, information about the history and types of plain weaving spreads in Konya province was given. In the third chapter, the main design elements and principles are explained according to the information obtained from the sources. In the fourth part, the rugs were examined in terms of design elements and principles. While evaluating the design elements and principles in the rugs, the composition of the rugs and the forms on the rug surface were drawn separately in the AutoCAD program in the leanest way. As a result of the information obtained, the forms and compositions of the rugs were modeled and designs were made in accordance with the design elements and principles. These designs are drawn and colored in the AutoCAD program. At least one rug is designed for each rug. One of the designs created on the same rug has been colored. Other non-coloring designs are also included at the end of the catalog. Finally, the evaluation and conclusion of the research is written. The thesis was completed by writing in bibliography.

Resim Listesi

Resim 1	23
Resim 2	29
Resim 3	36
Resim 4	41
Resim 5	47
Resim 6	55
Resim 7	61
Resim 8	66
Resim 9	72
Resim 10	78

Çizim Listesi

Çizim 1	23
Çizim 2	23
Çizim 3	24
Çizim 4	24
Çizim 5	26
Çizim 6	29
Çizim 7	29
Çizim 8	31
Çizim 9	31
Çizim 10	32
Çizim 11	32
Çizim 12	32
Çizim 13	36
Çizim 14	36
Çizim 15	38
Çizim 16	38
Çizim 17	41
Çizim 18	41
Çizim 19	42
Çizim 20	43
Çizim 21	43
Çizim 22	47
Çizim 23	47
Çizim 24	49
Çizim 25	49
Çizim 26	50
Çizim 27	50
Çizim 28	55
Çizim 29	57

Çizim 30.....	57
Çizim 31.....	57
Çizim 32.....	57
Çizim 33.....	61
Çizim 34.....	61
Çizim 35.....	63
Çizim 36.....	66
Çizim 37.....	66
Çizim 38.....	68
Çizim 39.....	68
Çizim 40.....	68
Çizim 41.....	68
Çizim 42.....	72
Çizim 43.....	74
Çizim 44.....	74
Çizim 45.....	78
Çizim 46.....	79
Çizim 47.....	80

Tasarım Listesi

Tasarım No: 1- 1 NOLU KİLİMDEN YARARLANARAK HAZIRLANAN TASARIM.....	83
Tasarım No: 2- 1 NOLU KİLİMDEN YARARLANARAK HAZIRLANAN TASARIM.....	84
Tasarım No: 3- 1 NOLU KİLİMDEN YARARLANARAK HAZIRLANAN TASARIM.....	85
Tasarım No: 4- 1 NOLU KİLİMDEN YARARLANARAK HAZIRLANAN TASARIM.....	86
Tasarım No: 5- 2 NOLU KİLİMDEN YARARLANARAK HAZIRLANAN TASARIM.....	87
Tasarım No: 6 -2 NOLU KİLİMDEN YARARLANARAK HAZIRLANAN TASARIM.....	88
Tasarım No: 7 -2 NOLU KİLİMDEN YARARLANARAK HAZIRLANAN TASARIM.....	89
Tasarım No: 8-2 NOLU KİLİMDEN YARARLANARAK HAZIRLANAN TASARIM.....	90
Tasarım No: 9-2 NOLU KİLİMDEN YARARLANARAK HAZIRLANAN TASARIM.....	91
Tasarım No: 10-3 NOLU KİLİMDEN YARARLANARAK HAZIRLANAN TASARIM.....	92
Tasarım No: 11-3 NOLU KİLİMDEN YARARLANARAK HAZIRLANAN TASARIM.....	93
Tasarım No: 12-4 NOLU KİLİMDEN YARARLANARAK HAZIRLANAN TASARIM.....	94
Tasarım No: 13-4 NOLU KİLİMDEN YARARLANARAK HAZIRLANAN TASARIM.....	95
Tasarım No: 14-5 NOLU KİLİMDEN YARARLANARAK HAZIRLANAN TASARIM.....	96
Tasarım No: 15-5 NOLU KİLİMDEN YARARLANARAK HAZIRLANAN TASARIM.....	97

Tasarım No: 16-5 NOLU KİLİMDEN YARARLANARAK HAZIRLANAN TASARIM.....	98
Tasarım No: 17-5 NOLU KİLİMDEN YARARLANARAK HAZIRLANAN TASARIM.....	99
Tasarım No: 18-6 VE 10 NOLU KİLİMDEN YARARLANARAK HAZIRLANAN TASARIM.....	100
Tasarım No: 19-6 NOLU KİLİMDEN YARARLANARAK HAZIRLANAN TASARIM.....	101
Tasarım No: 20-6 NOLU KİLİMDEN YARARLANARAK HAZIRLANAN TASARIM.....	102
Tasarım No: 21-6 NOLU KİLİMDEN YARARLANARAK HAZIRLANAN TASARIM.....	103
Tasarım No: 22-7 NOLU KİLİMDEN YARARLANARAK HAZIRLANAN TASARIM.....	104
Tasarım No: 23-7 NOLU KİLİMDEN YARARLANARAK HAZIRLANAN TASARIM.....	105
Tasarım No: 24-8 NOLU KİLİMDEN YARARLANARAK HAZIRLANAN TASARIM.....	106
Tasarım No: 25-8 NOLU KİLİMDEN YARARLANARAK HAZIRLANAN TASARIM.....	107
Tasarım No: 26-9 NOLU KİLİMDEN YARARLANARAK HAZIRLANAN TASARIM.....	108
Tasarım No: 27-9 NOLU KİLİMDEN YARARLANARAK HAZIRLANAN TASARIM.....	109
Tasarım No: 28-9 NOLU KİLİMDEN YARARLANARAK HAZIRLANAN TASARIM.....	110
Tasarım No: 29-10 NOLU KİLİMDEN YARARLANARAK HAZIRLANAN TASARIM.....	111
Tasarım No: 30-10 NOLU KİLİMDEN YARARLANARAK HAZIRLANAN TASARIM.....	112

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	I
ÖZET	II
ABSTRACT	IV
Resim Listesi	VI
Çizim Listesi	VII
Tasarım Listesi	IX
1.GİRİŞ	
1.1. Konunun Tanımı	1
1.2. Konunun Amacı ve Önemi.....	2
1.4. Konu İle İlgili Kaynaklar	5
2. KONYA İLİ HAKKINDA GENEL BİLGİLER.....6	
2.1. Konya Tarihi ve Coğrafyası	6
2.2. Konya İli Düz Dokuma Yaygıları Tarihi	8
2.3. Kilimlerin Teknik Özellikleri.....	11
3. TASARIM ÖĞE VE İLKELERİ.....14	
3.1. Tasarım Öğeleri..... 14	
3.1.1. Nokta.....	14
3.1.2. Çizgi	15
3.1.3. Renk	16
3.1.4. Doku.....	17
3.1.5. Leke.....	17
3.1.6. Biçim	18
3.2. Tasarım İlkeleri..... 18	
3.2.1. Tekrar	18
3.2.2. Ritim.....	19

3.2.3. Zıtlık.....	20
3.2.4. Denge	21
3.2.5. Egemenlik- Vurgu.....	22
4. KONYA KİLİMLERİNİN TASARIM ÖĞE VE İLKELERİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ	23
4.1. Kilim Değerlendirmesi 1.....	23
4.2. Kilim Değerlendirilmesi 2.	29
4.3. Kilim Değerlendirilmesi 3.	36
4.4. Kilim Değerlendirilmesi 4.	41
4.6. Kilim Değerlendirilmesi 6.	55
4.8. Kilim Değerlendirilmesi 8.	66
4.9. Kilim Değerlendirilmesi 9.	72
4.10. Kilim Değerlendirilmesi 10.	78
5. TASARIMLAR	83
6. DEĞERLENDİRME VE SONUÇ	111
7. KAYNAKÇA	117

1.GİRİŞ

1.1. Konunun Tanımı

Dokuma insanoğlunun yaşadıkları ortamı buldukları bölgenin şartlarına hazırlamak arzusuyla bulunan bir tekstil ürünüdür. Dokuma ihtiyaçlar doğrultusunda bazen duvara asılmış, bazen masanın üstüne örtü olarak serilmiş veya yer yaygısı olarak kullanılmıştır. Dokumalar; Anadolu Türk etnografyasının, kültürel ve tarihsel sürecinin tezgâhlarından çıkan belgeleridir. Zaman içinde gelişen yaşam tarzları ve sanat anlayışları ile birlikte dokumalar eşya olmanın yanında bir sanat ürünü haline gelmiştir.

Geçmişten günümüze gelen sanat eseri niteliği taşıyan en özel örnek dokuma çeşitlerinden biri olan kilimdir. Kilim, yapıldığı dönemin özelliklerini bizlere yansıtan, sözsüz iletişimi sağlayan en önemli dokuma çeşididir. Kilim; farklı renkte atkılarının paralel çözümlü ipliklerinin arasından bir alt bir üst geçirilmesi ile oluşan dokuma türüdür. Kilim, dokumada en basit örgü olan bezayağı örgü tekniği ile dokunmaktadır. Bezayağı örgüdeki dokusal yüzeyleri süslemek için, cicim, zili, sumak, gibi değişik yapıda süsleme teknikleri geliştirilmiştir. Bu süsleme tekniklerinden ayrı olarak kendi içerisinde de kilim farklı çeşitlere ayrılmaktadır.

Kilim, tekniği amacıyla kolay muhafaza edilen ve üzerinde bulunan biçimler ile bizlere dokuyucunun duygularını, düşüncelerini yaşadığı ortamı anlatan dokuma çeşididir. Kilimlerde kullanılan biçimler ayrı ad ve anlam taşımaktadır. Sevinç, kader, aşk, eş, dost, kuvvet ve bereket gibi ifadeler, biçimler ile anlatılır. Bu biçimler dokuma üzerinde mükemmel bir şekilde yerleştirilmiştir. Dokuma üzerindeki biçimlere karar verilirken aynen ressamın tuvaline aktardığı resim gibi dokuyucuda kilimi dokumaktadır. Yaşam ve ruh alemi biçimlerle ve renklerle anlatılmaktadır. Kilimlerin üzerindeki biçimlerin ve renklerin, bir anlam doğrultusunda dokunduğu görülmektedir.

Bu tez kapsamında, dokumaların üzerindeki biçimlerin dokuyucunun herhangi bir sanatsal eğitim almadan, tasarım kurallarını bilmeden bu kilimleri dokudukları, kilimin biçim ve kompozisyonlarının evrensel sanat kurallarına göre dokunduğunu

göstermek temel amaçlar arasındadır. Bu düşünceyi ortaya koymak için sanatın temel kuralları ve tasarım öge ve ilkeleri üzerinde değerlendirme yapılarak açıklanması yapılmaya çalışılmıştır. Kilimlerin estetik değerini belirleyen faktörler, deseni oluşturan biçimler tasarım öge ve ilkeleri doğrultusunda incelenmiştir. Bu kilimlerin görsel analizleri yapıldığında tasarım elemanlarının kilim üzerinde nasıl düzenlendiği sorusunun cevabı aranmıştır. Tez kapsamında, birbirinden farklı kompozisyon ve biçim özelliği taşıyan eserler seçilmiştir. Farklı kompozisyona sahip kilimler seçilerek; sadece Konya yöresi özelinde dahi çok sayıda kompozisyona ve farklı biçim özelliğine sahip kilimlerin varlığını ortaya çıkarmaktır.

1.2. Konunun Amacı ve Önemi

El dokumacılığı, bugüne kadar teknik özellikleri açısından incelenmiştir. Kullanım özellikleri, çeşitleri, teknik ve motiflerin anlamları ile ilgili sayısız araştırma yapılmıştır. Ancak dokumaların sanatsal açıdan hangi düzeyde olduğu tasarım öge ve ilkeleri ile ilgili ayrıntılı bir araştırma bulunmamaktadır. Dokumalara özellikle düz dokumalara bakıldığında renk ve kompozisyonda mükemmel bir denge söz konusudur.

Tez çalışmasında dokuma sanatında tasarım öge ve ilkelerinin yerinin olduğu ve dokumalarda bu kuralların dokuyucu tarafından bilinmeden ama doğru bir şekilde yapıldığı vurgulanmak istenmektedir. Anadolu kadınının ve yaşantısının dışavurumu olan kilimler ile çağdaş sanat çevrelerinde farkındalık oluşturmak amaçlanmıştır. Kilimler dokunurken dokuyucunun estetik kaygısı olmadan bu eserleri hangi bakış açılarından faydalanarak dokunduğu ortaya çıkarılmak istenmektedir. Bu çalışmada seçilen kilimler irdelenirken tasarım öge ve ilkeleri konusuna da değinilmesi ve dokumaların bir kompozisyon olarak, tasarım öge ve ilkeleri ile ilişkisinin kanıtlamak amaç edinilmiştir.

Hazırlanan bu tez araştırmasında, Konya'nın çeşitli ilçelerinde bulunan birbirleriyle kompozisyon, biçim ve renk açısından farklı özellikler gösteren 10 adet eser seçilmiştir ve analiz edilmiştir. Tasarım öge ve ilkelerinin her biri her kilim üzerinde ayrıntılı incelenmiştir.

Bu araştırma sonucunda; el dokumacılığının bir örneği olan kilimlerin sanatsal düzeyde en üst seviyeleri hak edeceği ve hiçbir şeyin tesadüf olmadan kurallara uyarak yapıldığı kanıtlanacaktır. Anadolu kilimlerine farklı bir açıdan bakılmasını sağlayacak ve farklı bir bakış açısı ile geleneksel değerlerimizi bozmadan, yorumlanarak güncel sanat içinde yer alması sağlanacaktır. Geçmişten gelen biçimleri, renkleri ve teknikleri kullanarak özgün yaklaşımlarla yeni tasarımlara örnek olması amaçlanmıştır. Temel tasarım öge ve ilkeleri sadece heykel, resim gibi plastik sanatlarda değil, dokuma sanatı içindeki yerinin de anlaşılması sağlanacaktır. Tasarım kriterleri açısından değerlendirilen bu kilimler bugünün çağdaş sanatsal bakış açısıyla yorumlanacak ve bakış açılarını genişleterek farklı tasarımlara ilham olacaktır. Araştırmanın kendi alanına getireceği yenilik ve sağlayacağı katkı bakımından önemli olduğu düşünülmektedir.

1.3. Araştırmanın Yöntemi

Konuyla ilişkin gerekli kaynak taramaları yapılmış, daha sonra incelenecek olan kilim dokumaları belirlenmiştir. Seçilen kilimler, Prof. Dr. Hafize Melek HİDAYETOĞLU' nun, 'Konya Yöresi Düz Dokuma Yaygıları (Kilim, Cicim, Zili, Sumak)' konulu doktora tezinin kataloğunda bulunan kilim teknikli örnekler arasından seçilmiştir. Seçilen kilimler Konya ili çevresine ait örneklerdir. Kilimlerin renk, kompozisyon özellikleri açısından birbirlerinden farklı kilimler seçilmiştir. Tasarım öge ve ilkeleri kavramları belirlenerek gerekli literatür taraması yapılmıştır. Seçilen kilimlerin tasarım öğeleri ve ilkeleri açısından incelemesi yapılmıştır. Kilimler katalogda sıralarken belli bir kural halinde sıralanmamıştır. Kilimlerin tasarım öğeleri ve ilkelerinin değerlendirilmesi yapılırken aşağıda belirtilen sıralama kullanılarak bir katalog oluşturulmuştur.

A. Kilimde Kompozisyon

B. Kilimde Tasarım Öğeleri

- Nokta

- Çizgi

- Biçim
- Doku
- Renk

C. Kilimde Tasarım İlkeleri

- Tekrar
- Ritim
- Denge
- Zıtlık
- Egemen- Vurgu

Tezin birinci bölümünde, konunun tanımı, amacı ve önemine değinilmiştir. İkinci bölümde seçilen kilimlerin ait olduğu, Konya ili tarihi ve coğrafyası araştırılmıştır. Devamında Konya ili düz dokuma yaygıları tarihi ve çeşitleri hakkında bilgiler verilmiştir.

Üçüncü bölümde, tasarım öge ve ilkeleri kaynaklardan alınan bilgilere göre anlatılmıştır. Başlıca tasarım öğeleri olan nokta, çizgi, renk, doku, leke, biçim ve tasarım ilkeleri olan tekrar, ritim, zıtlık, denge, egemenlik ve vurgu kavramları açıklanmıştır.

Dördüncü bölümde, seçilen kilimlerin tasarım öge ve ilkeleri açısından incelemesi yapılmıştır. Yukarıda belirtilen katalog kullanılarak her kilim detaylı şekilde incelenmiş ve bulgulara ulaşılmaya çalışılmıştır. Kilimlerin bulunduğu yer, en-boy ve tarihi dönemleri katalog başında yer almaktadır. Burada kilimin ebat, renk, çeşit, malzeme ve teknik gibi gözlenebilir unsurları dışında genel kompozisyonu ile birlikte tasarım öge ve ilkeleri ayrıntılı incelenmiştir.

Kilimlerin kompozisyonu anlatılırken ana unsurları hakkında bilgi verilmiştir. Daha sonra kilimlerin tasarım öge ve ilkeleri kurallarına göre ayrıntılı şekilde kompozisyon ve biçimleri açısından incelenmiştir. Kilimler incelenirken ‘motif’

kelimesi yerine ‘biçim’ kelimesi kullanılmıştır. Bunun sebebi motif kelimesinin sözlüklerde farklı anlam ve mana içeriği olmasından dolayıdır. Biçim, tasarım öge ve ilkelerinde kullanılan bir terim olduğu için ve kısaca dış görünüş, şekil anlamına geldiği için ‘motif’ yerine ‘biçim’ kelimesinin kullanılması uygun görülmüştür.

Kilimler üzerinde motifler anlatılırken motiflerin bilinen isimleri yazılmamıştır. Örneğin; ‘bukağı motifi’ yerine karşılıklı yerleştirilmiş üçgen biçimler şeklinde ifade edilmiştir. Çünkü motif isimleri her yöreye göre farklılık göstermektedir. Bu çalışmada motif isimleri yerine biçiminin şekli ve kompozisyon içindeki düzeni değerlendirilmeye çalışılmıştır. Kilimler değerlendirilirken, üzerinde bulunan biçimlerin en ince detayına bakılarak incelenmiştir.

Çalışma esnasında karşılaşılan bir unsur; tasarım öğelerinde nokta, çizgi ve doku başlıklarında aynı bulguya ulaşılmış olmasıdır. Her kilim için bu özellikler ayrı belirtilmiş ancak tek bir sonuca ulaşılmıştır.

Kilimlerde tasarım öge ve ilkeleri değerlendirmesi yapılırken kilimlerin kompozisyonu en yalın biçimde çizilmiştir. Daha sonra kilimlerin her birinin ayrıntılı biçimleri tek tek çizilmiştir. Kilimler ilk olarak eskizler üzerine el ile çizilmiş, çalışma ilerledikçe AutoCAD programında tekrar düzenlenmiştir.

Kilimlerin biçimleri ve kompozisyonları örnek alınarak tasarım öge ve ilkelerine uygun 30 adet tasarım yapılmıştır. Bu tasarımlar AutoCAD programında çizilmiş ve renklendirilmiştir. Aynı kilim üzerinden oluşturulan tasarımlardan bir tanesinin renklendirilmesi yapılmıştır. Her tasarımın altında kısaca nasıl tasarlandığı ve hangi kilimden örnek alınarak tasarlandığı yazılmıştır. Tasarımlar katalogta yer alan kilimlerin sırası ile peş peşe yerleştirilmiştir.

Son olarak yapılan araştırmanın değerlendirmesi ve sonucu yazılmıştır.

1.4. Konu İle İlgili Kaynaklar

Atalayer, Faruk (1994). **Temel Sanat Öğeleri**, Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Yayınları, Eskişehir. Görsel algı ve Gestalt yasaları ve temel sanat eğitimi ve temel sanat eğitiminin görsel öge ve değerleri hakkında detaylı bilgiler

verilmektedir. Temel sanat estetik öğeleri, tek tek detaylı başlıklar altında değerlendirilmiştir.

Ayaydın, Abdullah ve Özsoy, Vedat (2016). **Görsel Tasarım Öğesi ve İlkeleri**, PEGEM Akademi. Ankara, Tasarım öğesi ve ilkelerinin, özelliklerini, görsel fonksiyonlarını, nasıl oluştuğunu ve doğada nasıl görüldükleri detaylı şekilde örneklerle anlatılmıştır.

Acar, Balpınar, Belkıs (1982). **Kilim, Cicim, Zili, Sumak Türk Düz Dokuma Yaygıları**, Eren Yayınları. Düz dokuma yaygı teknikleri olan kilim, cicim, zili, sumak teknikleri, resimler ve teknik çizimler ile anlatılmıştır. Kilim tekniğinin çeşitleri hakkında da bilgiler verilmiştir.

Deniz, Bekir (2000). **Türk Dünyasında Halı ve Dokuma Yaygıları**, Ankara Kültür Merkezi Yayınları, Ankara. Anadolu da ki halı ve düz dokuma yaygılar malzeme, renk ve teknik özellik açısından ele alınıp incelenmiştir. Dokumaların ayırt edici özellikleri tanımlanmıştır. Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan, Türkmenistan'daki yöre dokumaları da ayrıntılı değerlendirilmiştir.

Güngör, Hulusi (2016). **Temel Tasarım**, Patates Baskı Yayınları. Temel tasarım ve tasarım, tasarı, tasar gibi kelimeler tanımlanmıştır. Tasarımın meydana geliş safhaları başlıklar halinde değerlendirilmiştir. Tasarım öğesi ve ilkeleri resimler ile örneklendirilerek anlatılmıştır.

2. KONYA İLİ HAKKINDA GENEL BİLGİLER

2.1. Konya Tarihi ve Coğrafyası

Konya yüzölçümü bakımından Orta Anadolu bölgesinin en büyük ilidir. Konya çevresinde kuzeyden Ankara, Eskişehir, doğudan Niğde, güneyden Mersin, Antalya, batıdan Isparta, Afyon illeri bulunmaktadır. Konya şehri Orta Anadolu'yu güneyden kuşatan Toros dağları ile Karacadağ, Konya Bozdağları ve Takkeli Dağ arasında bulunmaktadır. Konya Anadolu'nun önemli ovalarından Konya ovasının batı kenarında yer almaktadır (Önder, 1971:3).

Konya üçü merkez ilçe olmak üzere 31 ilçeye sahiptir. Konya civarının en önemli akarsuyu, batıdan gelen Meram Deresi'dir. İlin büyük bölümünde karasal iklim hakimdir. Kışların soğuk ve sert, yaz aylarında sıcak iklim görülmektedir (Küçükdağ ve Arabacı, 1999: 226).

Konya'nın adı Frigler döneminde, Antik çağda, Bizans döneminde ve Roma döneminde farklı isimlerle anılmaktadır. Birçok farklı isim verilmişse de en önemlileri İkonion, İkonium'dur. Tasvir ve resim anlamına gelen 'ikon' köküne dayandırılmaktadır. Konya'nın adı Selçuklularla son şeklini alarak Türkçeleştirilmiştir. 'Konya'nın tarihi eski çağlara kadar uzanmaktadır. Çatalhöyük ve Karahöyük' teki yapılan kazılar, bu yöredeki yerleşimin günümüzden 9 bin yıl öncesine kadar, uzandığını göstermektedir' (Küçükdağ ve Arabacı, 1999: 228). Konya Hititler, Frigler, Asurlular, Kurus Persleri, İskender Makedonyası, Selekiler, Bergama Krallığı ve Romalılar, Bizans ve Arap hakimiyetinde kalmıştır. Malazgirt Savaşın dan sonra Oğuz boyları Anadolu'ya hâkim olmuştur. Alparslan'ın komutanlarından olan Kutalmışoğlu Süleyman Şah, Konya ve yöresini fethetmiştir. I. Haçlı Seferi ile birlikte Konya güvenli bir belde olarak başkent olmuştur (Küçükdağ ve Arabacı, 1999:227-229).

Konya başkent olduktan sonra, Anadolu Selçukluların mimari eserleri ile bezenmiş ve kısa sürede Anadolu'nun en gelişmiş kentlerinden biri olmuştur. Anadolu Selçukluları devrinde Konya, kültür ve sanatta altın çağını yaşamıştır. 1097 yılından 1308 yılına kadar 211 yıl boyunca, Anadolu Selçuklu Devleti'nin egemenliği altında kalan Konya, Selçuklu devleti'nin Kösedag Savaşı'nda Moğollara yenilmesiyle ülkede Moğol hakimiyeti başlamıştır. Moğol idaresinde yıpranan Selçuklu Devleti II. Mesut'un ölümüyle yıkılmıştır. Daha sonra Karamanoğulları Beyliği'nin hakimiyeti altına girmiştir. 1465 yılında Osmanlı padişahı Fatih Sultan Mehmet tarafından Karamanoğulları Beyliği ortadan kaldırılmıştır. Daha sonra Konya Osmanlı imparatorluğunun sınırları içine alınmıştır. Fatih Sultan Mehmet, 1470 yılında 4. Eyalet olarak Karaman eyaletini kurmuş, merkezi de Konya olmuştur. Mondros Ateşkes Antlaşmasından sonra, Konya İtalyanlar tarafından işgal edilmiş ancak 20 Mart 1920 tarihinde işgalden tamamen kurtarılmıştır (Baykara,1998:7).

Konya Cumhuriyet Devrin de hızla büyümüş ve gelişmiştir. Türkiye Cumhuriyeti'nin en geniş coğrafyasına sahip ili olmuştur. Konya, kültür tarihi ve eserleri ile bugün açık hava müzesi görünümünde bir şehirdir. Türk mimarisinin gözde eserleri sayılan abidelerle süslenmiştir.

2.2. Konya İli Düz Dokuma Yayılları Tarihi

İnsanoğlu yaşamını kolaylaştırmak için bazı arayışlarda bulunmuştur. Çevrelerinde gördüklerini taklit ederek farklı metotlar geliştirmiştir. Bu metotlar yaşadıkları bölgenin şartlarına göre Şekil almış ve yeni yöntemler arayışına girilmiştir. Bulunan bu yöntemler için, gerekli olan hammadde ve teknolojiye yerleşik hayata geçinildiğinde ulaşılmıştır. 'Hayvanlardan elde edilen yünlerin birbirleri ile kenetlenecek Şekilde sıkıştırılmasıyla oluşan, örtünme ve hava şartlarında korunmak için kullanılan bir tekstil ortaya çıkmıştır. Bulunan metotlar ihtiyaca cevap vermesinin dışında o bölgenin tarihine ışık tutmuş ve bir belge haline gelmiştir (Fazlıoğlu, 1997:1).

Yapılan kazılar sonucunda, dokumacılığın ilk Neolitik devirden sonra Kalkolitik devrin içinde de fazla bir değişikliğe uğramadan devam ettiği kanıtlanmıştır. Anadolu'nun batısında da Erken Tunç Dönemine ait dokuma tezgâhı ağırlıkları çok sayıda ele geçirilmiştir. Yapılan araştırmalar sonucunda Tunç Döneminde dokumacılığın büyük gelişme kaydettiği görölmektedir (Fazlıoğlu, 1997:3).

Doğu Anadolu'da yapılan araştırmalar sonucunda M.Ö. 7500 yıllarında koyunun evcilleştirildiği bulgularına ulaşılmıştır. Ancak bu tarihlerde dokuma ile ilgili bir eşya bulunmamaktadır. Anadolu'da ilk çağda kesin bir Şekilde dokumanın yapıldığını gösteren kanıtlar bulunmuştur. Bu kanıtlar Konya yöresinde Çumra yakınlarındaki Çatalhöyük'te yapılan kazılar sonucunda ortaya çıkarılmıştır. Bu kazılarda mezarın içinde karbonlaşmış halde kumaş ve keçe parçaları ele geçirilmiştir. Bulunan dokuma tezgâhı ağırlıklarından, bu tarihlerde dokumanın ağırlıklı dokuma tezgâhlarında yapıldığı düşünölmektedir. Çatalhöyük de yapılan kazılar sırasında evlerin taban kısımlarında hasır örgüleri bulunmuştur. Bulunan dokumaların

hammaddesinin yün ve tiftik olduğu söylenmektedir. Yün dokumacılığının en erken buluntularının Anadolu'da bulunmasının nedeni, Anadolu'nun iklim özellikleri bakımından soğuk bir iklime sahip olmasıdır. Bu nedenle barınmak için gerekli koşulların sağlanması gerekmektedir. Bu koşullar ellerinde bulunan malzemenin en doğru şekilde kullanılmasıyla sağlanmaktadır. Bu nedenle devamlı arayış içinde bulunulmuştur. Dokumacılık sürekli gelişme göstermiştir (Fazlıoğlu, 1997:2).

Bulunan dokumalardan daha gelişmiş ve ustalık isteyen dokumalar, Orta Asya'da Türklerin yaşadığı bölgelerde ortaya çıkmıştır. Altay dağları eteklerinde Pazırık'ta M.Ö. III.- II. yy.'da dünyanın ve Türklerin bilinen en eski düğümlü halısı bulunmuştur. Pazırık kurganında bulunan bu halı ile birlikte keçe, düz dokuma yaygı parçaları da ele geçirilmiştir. Yapılan araştırmaların sonucunda dokumanın Orta Asya'da çıktığı ve geliştiği, Selçuklular yoluyla da Anadolu'ya geldiği ve gelişimini sürdürdüğü anlaşılmaktadır. Türkler Anadolu'ya geldiklerinde Orta Asya'daki dokuma geleneğini devam ettirmiştir. Orta Asya'dan gelen bu yetenek ile Selçuklular döneminde değerli eserler ortaya çıkmıştır. Selçuklular dokuma ile ilgili pek çok merkez kurmuş ve dokuma üretimi yapmıştır. Ancak günümüze gelen halı ve düz dokuma parçaları az sayıda bulunmaktadır. Bunun sebebi ise dokumaların dayanıksız malzemelerden üretilmesi savaş sırasında zarar görmesi ve yağmalanmasına bağlanmaktadır (Deniz, 2000:49).

Selçuklular döneminde kendilerine has renk ve desenlerde dokumalar üretilmiştir. Selçuklu halılarından en önemlileri olan ve Konya halılarının tarihinin başlaması olarak kabul edilen halılar 1905 yılında Konya Alaaddin Camisi'nde ve Beyşehir Eşrefoğlu Camisi'nde bulunan halılardır. Alaaddin Camii'nde Alman konsolosluğun da görevli F.R. Martin tarafından parça halinde sekiz adet halı keşfedilmiştir. 1930 yılında Beyşehir Eşrefoğlu Camisinde M. Riefstahl tarafından üç adet Selçuklu halısı daha bulunmuştur. Bu halılar Alaaddin Camisinde bulunan halılar ile aynı özellikleri taşımaktadır. 1935 ve 1936 yıllarında da Fusfat'ta Lamm tarafından yapılan kazılarda yaklaşık 100 adet Anadolu halısı çıkarılmıştır. Bu halılardan yedi tanesi Selçuklu halıları özelliklerini taşımaktadır. (Önder:1965,46).

Selçuklu döneminden bu günlere gelen bu halılar, Konya halılarının tarihçesini oluşturmuştur. Kaynaklara göre 1271-72 yıllarında Anadolu'dan geçen Seyyah Marco Polo seyahatnamesinde 'dünyanın en güzel halıları Anadolu'da dokunmaktaydı' sözüyle belirtmiştir. Bu sözüyle, Marco Polo'nun Anadolu'da Selçuklu dönemine ait dokumaları gördüğü ve bu sebeple bu şekilde ifade ettiği düşünülmektedir (Aslanapa, Durul, 1973:58).

Konya çevresinde hemen her merkezde kilim dokunmuştur. Kaynaklarda Selçuklu döneminde dokunan düz dokuma yaygıları ile ilgili birçok bilgi yer almaktadır. Ancak düz dokumalardan günümüze kadar gelen somut bir örnek bulunmamaktadır. Çünkü düz dokuma yaygılar halı kadar dayanıklı olmadığı için günümüze kadar ulaşmamıştır. Kaynaklarda Osmanlı devri kilimlerinin Selçuklu dönemi kilimlerine benzediği yazılmaktadır. Yıllar ilerledikçe Konyada düz dokumacılık yaygınlaşmıştır. 'Karaman, Karapınar, Ereğli, Sille, Lâdik, Ermenek, Cihanbeyli, Kavak, Keçimuhsine (Keçimusla), Obruk birer kilim merkezidir' Her yörenin de kendine ait kilim çeşitleri bulunmaktadır. Örneğin; Keçimuhsine yöresinde üst üste dizilen mihraplı kilimler ya da Karapınar çevresinde hataplı kilimler gibi farklı kompozisyonlarda kilim örnekleri bulunmaktadır. Göçte güzel kilimi, baltalı kilim, hoş kokulu kilim, pertekli kilim, dibekli kilim, çift dibekli kilim, ehraplı (mihraplı) kilim, çömçeli kilim, demiryolu kilim vb. çeşitlerde kilimler bulunmaktadır (Hidayetoğlu, 2007:52).

Konya yöresinde farklı teknikler ve hammadde kullanılarak da kilimler üretilmiştir. Bu yörelerde çoğunlukla ilikli kilim ve iliksiz kilim teknikleri kullanılmıştır. Kilimler kullanım alanı ve kilimde kullanılan biçimlere (motif) göre isimlendirilmiştir. 'İlikli kilim tekniği ile dokunmuş desenli kilimlere genel olarak farda adı verilmektedir'(Hidayetoğlu, 2007:97). İlikli kilim tekniği kullanarak yer yaygısı, ölümlük (cenazelik), sedir kilimi, yük kilimi, duvar kilimi, yastık türlerinde dokumalar yapılmıştır. Genellikle yatay ve dikey yerleştirilmiş ince, dar şeritli örnekler dokunmuştur. Bu kilimlere çıbıklı veya çubuklu kilim denilmektedir. Kilimler yörede kullanıldığı yere ve üzerinde taşıdığı motiflere göre isimlendirilmiştir. Farklı yörelerde ise enine çizgili kompozisyon üzerinde cicim tekniği görülmektedir.

Dokunan kilimlerde kullanılan hammaddeye göre de kullanım alanı farklılaşmaktadır. Yünden dokunan kilimlere palaz, çıbıklı kilim, doğru kilim, oturtma kilim, kınalı kilim, boncuklu kilim, allı kilim, sergi, yaygı kilim gibi isimler verilirken, kıldan yapılanlara çul ve kıl kanat denir. İliksiz kilim tekniği kullanılarak dokunan kilimler çoğunlukla yaygı olarak üretilir. (Hidayetoğlu, 2007:138).

Dokumalarda kullanılan yünler yöre insanının beslediği hayvanlardan elde edilmektedir. Dokumalarda kullanılan renkler yöre insanının çevresinde gördüğü renklerden örnek alınarak isimlendirilmiştir. Renkler gibi kilimlerde kullanılan biçim (motif) isimleri de doğal yaşamda görülen isimlerdir. Örneğin; koç boynuzu, çömçe, balta, bacak, kedi kulağı, elma, kurt izi gibi isimler verilmiştir. (Hidayetoğlu, 2007:53).

Dokumalar günlük ihtiyaçları karşılamak için üretilmiştir. Özellikle çeyiz için çok sayıda kilim dokunmuştur. Bu yörelerde camiye bağışlama geleneği ve çeyiz geleneğinin önemli bir yere sahip olması sebebiyle dokumalar saklanmış ve günümüze kadar gelmiştir (Deniz, 2000:52).

Konya yöresinde geleneklere önem verilmesi sebebiyle dokumacılık gelişmiş ve ilçeler arasında dokuma alışverişleri yapılmıştır. Günümüzde sadece yer yaygısı olarak algılanan geleneksel dokumaların bu görünümünün arkasında aslında Anadolu Türk etnografyasının kültürel ve tarihsel sürecinin belgeleri bulunmaktadır.

2.3. Kilimlerin Teknik Özellikleri

Dikey ipliklerin (çözgü) arasından enine ipliklerin (atkı) bir alt bir üst şekilde geçmesi ve sıkıştırılmasıyla oluşan, renkli atkı iplikleri ile desenlendirilen dokuma türüne kilim denilmektedir. Kilim genel olarak havsız düz yüzeyli, yer yaygısı olarak kullanılan bütün atkı yüzü dokumalara verilen isimdir (Soysaldı,2009:27).

Kilim dokunurken üçüncü bir desen ipi kullanılmamaktadır. Kilimde desen atkı ile oluşturulur. Atkı ipliğinin bir alt bir üst çözgü arasından geçirilmesi ve başka renkteki motifin sınırından dönmesiyle kilim dokunmaktadır. Dokuyucunun kilimi dokurken sıra takip etmesine gerek yoktur. Dokuyucunun isteğine göre özellikle motif geniş başlayıp daralıyorsa bu motifler ilk önce dokunmalı ve boş kalan yerler

doldurulmalıdır. Kilimde her motifin ayrı bir atkısı vardır. Her motif kendi sınırları içerisinde dokunduğu için arkasına bakıldığında motifler arasında iplik atlamaları görülmemektedir. Böylece kilimin tersi ile yüzü aynı görüntüye sahiptir. Düz dokuma yaygıları, teknik özellikleri bakımından çeşitlilik göstermektedir. Düz dokuma yaygılarının hepsine kilim denilmektedir. Ancak cicim, zili, sumak tekniklerinin her birinin kendine özgü dokuma tekniği bulunmaktadır. Bu teknikler kilim tekniğinden ayrılmaktadır. Kilim tekniğinde farklı desenler meydana getirmek için çeşitli dokuma teknikleri geliştirilmiştir.

Düz Atkı Yüzlü Dokuma (İliksiz Kilim): Atkı ipliklerinin çözgü ipliklerinin arasından bir alt bir üst geçirilerek, çözgü ipliklerinin atkı iplikleri tarafından tamamen kapatılmasından oluşan dokuma tekniğidir. İliksiz kilim dokunurken bir desenden diğer desene geçerken arada bir atlama meydana gelmemektedir. İki farklı desenin birbirleri ile kesişen yerleri aralık oluşturmadan dokunmaktadır. Bu teknikli dokumalara iliksiz kilim denilmektedir.

İlikli Kilim: İlikli kilimde, dokuma sırasında, atkılar kendi desen sınırları içerisinde birkaç sıra geri döner ve diğer desenin atkısı da kendi desen sınırı arasında dokunur ve iki motifin karşılaştıkları kısımda dikey çizgiler yani yarıklar meydana gelir. Bu yarıkların meydana geldiği kilimlere ilikli kilim denilmektedir. İlikli kilim de iki desenin karşılaştığı kenar kısımları düz ise bu kısımda ilik meydana gelmektedir. Kilimlerde ilik oluşturulurken 1 cm geçmeyen ilikler yapılmasına dikkat edilmektedir. Kilim üzerinde ne kadar uzun ilik bulunursa kilim dayanıklılık açısından o kadar zayıf olmaktadır. Bu nedenle desenlerde köşeli ve daha çok çapraz ilerleyen motifler tercih edilmelidir. Uzun dikey kenarlı motifler ise basamaklara bölünerek dokunmalıdır.

Eğri Atkılı Kilim: Kilim dokunurken atkılar çözgü arasında enine düz bir hat halinde geçirilmektedir. Kirkit veya tarak ile sıkıştırma yapılırken dokunan atkının her yerine eşit güç uygulanarak sıkıştırma yapılmaktadır. Ancak eğri atkılı kilimde atkı çözgüler arasına geçirildiğinde desene göre bazı yerde kuvvetli, bazı yerlerde hafif şekilde kirkit veya tarak ile sıkıştırılmaktadır. Hafif şekilde bastırılan yerler çözgüler arasına sıkışmaz ve kabarık olmaktadır. Bu nedenle kilim yüzeyinde eğri ve yuvarlak

çizgiler meydana gelmektedir. Bu teknikle geometrik hatlara sahip olmayan motifler dokunmaktadır.

Normal Atkılar Arasına Ek Atkı Sıkıştırılması: Düz şekilde dokunmuş atkılar üzerine, kısa atkılar atılır. Daha sonra üzerine düzgün asıl atkı atılmaya devam edilir. Ek atkı dokunan yerlerde bombeler oluşmakta ve kilim üzerinde farklı bir görüntü meydana gelmektedir. Normal atkılar üzerine atılan ek atkılar genellikle farklı renklerde dokunmaktadır.

Sarma Kontur: Atkılar arasında meydana gelen boşlukların, farklı bir ip ile arada kalan çözümlere, teker teker, yukarı doğru dikey, çapraz veya enine sarılması ile oluşmaktadır (Balpınar,1982:53). Dokuma yüzeyinde sonradan işlenmiş gibi çerçeve çizgileri meydana gelmektedir.

Eğri Atkılı Kontur: Kilim yüzeyinde dokunan motiflerin sınırlarını belli etmek için motif kenarlarına uygulanmaktadır. Desenler arasında boşluklar bırakılarak desenin kenarlarına paralel bir şekilde çözümlerin arasından geçirilerek motif rengine uygun başka bir desen ipliği ile motif kenarları doldurulmaktadır. Böylece normal atılan atkılar arasına motif şekline göre dokunan dikey, çapraz, eğri şeritler kilim yüzeyinde görülmektedir.

Atkılarının Aynı Çözgüden Geri Dönmesi ile İliklerin Yok Edilmesi: Kilim dokunurken motifi oluşturan farklı desen iplikleri karşılaştıkları tek çözgü üstünden geriye dönüş yaparlar. Bu geriye dönüş sırasında karşılaştıkları tek çözgü üstünde iki ayrı desen ipliği çözgüye kenetlenmektedir. Bu sayede dokuma yüzeyinde iliklerin oluşması engellenmektedir.

Çift Kenetleme ile İliklerin Yok Edilmesi: Kilim dokunurken kendi desen alanında gidip gelen değişik renkteki atkılar, birbirleri ile karşılaştıkları sırada motif sınırlarına geri dönüş yaparlar bu geri dönüş sırasında desen iplikleri birbirleri ile kenetlenmektedir. Bu kenetlenme sonucu dokuma yüzeyinde iliklerin oluşması engellenmektedir.

3. TASARIM ÖĞE VE İLKELERİ

‘Tasarı; zihinde tasarılan şeklin, kâğıda veya başka bir malzemeye ilk aktarılmış biçimine tasarı denir’ (Atalayer,1994:110). Tasarım; Türkçede tasar, tasarı, tasarlamak sözcüklerinden türemiştir. Bu sözcüklerin hepsinin ortak anlamı, yapılacak işi zihinde hayal etmek, planlamaktır. Farklı dillerde tasarım demek ‘design’ kelimesi ile adlandırılmaktadır. Genel olarak dilimizde okunuş şekli ‘dizayn’ dır. Bu kelime Latince signare ‘den gelmektedir. Anlamı göstermek, işaret etmektir (Civcir,2015: vi).

Tasarımlar, kültürden kültüre, sanatçıdan sanatçıya ve kuşaktan kuşağa değişmektedir. Yaşanılan tecrübelerin ve tarihsel arka planın ifade edilmesine yardımcı olmaktadır (Gürcüm ve Yalçın,2016:384). Tasarım birçok öge ve ilkenin bir arada kullanılması ile meydana gelmektedir. En tesadüfi bir tasarımda bile, kaçınılmaz olarak yer alan birtakım elemanlar öğeler bulunmaktadır. Tasarlama, görsel elemanların tasarım ilkeleri doğrultusunda bir araya gelmesiyle tamamlanmaktadır. Tasarım öğeleri zihinde canlanan şekillerin tüm parçalarını tanımlarken, tasarım ilkeleri bu şekillerin fonksiyonel ve estetik anlamda bir araya gelişini belirleyen kurallardır (Atalayer,1994:111). Tasarım öğeleri güzel sanatların özelliklerine göre değişiklik göstermektedir. Bazı öge ve ilkeler sanatların cinsine göre daha fazla önem kazanmaktadır (Güngör, 2016:5).

3.1. Tasarım Öğeleri

Tasarımı meydana getiren temel görsel semboller, tasarım öğeleri olarak anılmaktadır (Güngör,2016:5).

3.1.1. Nokta

Nokta eni, boyu ve yüksekliği olmayan boyutsuz bir elemandır. Görsel anlatımın temel öğelerindendir. Bilimsel anlamıyla nokta yer belirleyen bir işarettir. Paul Klee’ye göre, nokta bir başlangıçtır. Noktanın hareketlerinden çizgi, çizgiden yüzey, yüzeyden de hacim ve diğer öğeler oluşmaktadır (Gürer,1990:24). Nokta üstüne düşen ışıkla etki kazanmaktadır. Noktaya anlam yüklemek sanatçının becerisine bağlıdır. Tasarımda uygulanan tek bir nokta ile tasarıma enerjisel bir etki

ve titreşim sağlanmaktadır. Yüzey tek bir nokta ile düz beyaz ya da siyah bir alan olmaktan çıkar, izleyicinin bilgi birikimine göre etki uyandırır (Atalayer,1994:145).

Noktanın yanına ikinci bir nokta geldiğinde kompozisyon ilkeleri başlar. Noktaların yüzey üzerinde yoğunluğu, sık ve seyrekliği ile tasarım yüzeyinde kavramlaşmaya dönüşmektedir. Yan yana gelen noktalar ışık, gölge, derinlik, doku, hareket, biçim oluşturmaktadır. Noktaların büyüklük, küçüklük farkları, ışık ve renk değişiklikleri, yan yana gelişlerindeki aralık ve sıralanış farklılıkları ile zengin görsel etkiler elde edilmektedir (Çellek, 2003).

3.1.2. Çizgi

Çizgi noktanın aralıksız hareketinden doğan bir kavramdır. Çizgi bir noktanın hareket durumu olarak tarif edildiği gibi, uzunluk ve genişliği olan şekil olarak da tanımlanmaktadır (Gürer, 1990:26).

Çizgilerin gösterdikleri biçim farklılıkları tasarımda farklı etkiler uyandırmaktadır. Çizgilerin kalınlığını, yönünü değiştirerek, aralıklarını artırıp eksilterek, düz, eğik ve kırık çizgi kullanarak pek çok düzenlemeler yapılabilir. Bu düzenlemeler, düz yüzeyler halinde etki yapabileceği gibi, dalgalı yüzey etkisi ve derinlik anlatımı da vermektedir (Güngör, 2016:7).

Çizgiyi tasarımda kullanırken uyum isteniyorsa; benzer veya aynı karakterdeki çizgiler kullanılmalıdır. Hareket, dinamizm, zıtlık ifadesi isteniyorsa farklı karakterde ve ölçülerde çizgiler kullanılmalıdır. Tasarımlarda kullanılan çizgi çeşitleri iki ana bölüme ayrılır.

Mekanik çizgi çeşitleri;

-Düz çizgi,

-Eğri çizgi,

-Kırık çizgi.

Artistik çizgi çeşitleri;

-Ölü hareketsiz- Hacimsiz çizgi,

-Canlı hareketli- Hacimli çizgi.

Çizgi etkileri, insanda birtakım duygulara yol açmaktadır. Düz, ince naif çizgiler, sadelik, rahatlık, sükûnet etkisi yaratır. Yuvarlak, eğri çizgiler, yumuşaklık, hoş ve ritmik bir hareketi ifade eder. Kalın, kararlı çizgiler, sertliği, dinamizmi, güveni ifade etmektedir. Çizgi kullanıma göre tasarıma özgün bir anlam katmaktadır (Atalayer,1994:148).

3.1.3. Renk

Renk, tasarımı estetik kılan ve tasarım da öğelerin anlam bulmasını sağlayan öğelerdendir. Işık ve renk bir enerjidir. Renk gözle algılanan bir ışık olayıdır. Işığın eşya üzerine çarpması ile yansıyan ışıklardan, göz yoluyla algılanabilen bir elektro manyetik olaydır (Atalayer, 1994:183). Renk sanatın her dalında kullanılan ve tasarımın izleyiciye etki etmesini kolaylaştıran bir öğedir. Renk bir görsel sanat öğesi olarak tasarımda kullanılacaksa renklerin anlamları ve kişiye hissettirdiği duygular unutulmamalıdır. Tasarımda renk kullanılırken rengin asıl rengi, rengin ışık ve gölge etkisiyle algılanan hali ve çevresindeki diğer renklerden yansıyan titreşimler renk algısını değiştirmektedir. Renklerin duygular üzerindeki etkileri müzikten daha ince ve derindir. Tek renk tasarımda güçlü bir ifade vermez ancak rengin tonları veya farklı renklerle uyum kurması güçlü bir anlatım yaratmaktadır. Sıcak renkler öne çıkma hissini vermektedir. Sıcak renkler bize olduğundan daha büyük tesir eder ve daha yakın görünmektedir. Soğuk renklerde olan cisimler olduğundan daha küçük ve uzakta algısı oluşturmaktadır (Güngör,2016:36). Tasarımda renk kullanırken, tasarımda bulunan nesnelerin şekillerin renk uyumu önemlidir. İnsan görsel olarak, tasarımın parçaları ile renk arasında bir anlam kurmaktadır. Renk üzerinde bulunduğu objeyi ifade etmektedir. Aynı formda olan biçimlerde farklı renklerle, farklı anlamlar hissedilmektedir (Atalayer,1994:173).

3.1.4. Doku

Doku elle dokunarak ya da ışık etkisiyle görerek algılanan öğelerden biridir. Her cismin bir dokusu bulunmaktadır. Kaba doku, yumuşak doku, sert doku, orta sert doku gibi elle hissettiğimiz dokular doğada buldukları haliyle ya da sonradan elle veya mekanik olarak bünyesine işlenmiş dokulardır. Dokunun göz yoluyla zihinde bıraktığı tesir, nesnelerin görsel dokusudur. Işığın yansıma durumuna göre ıslak, kuru, pürüzlü veya düzgün gibi değişik dokusal özellikler bulunmaktadır. Her yüzeyde aynı şekilde uygulansa da algılanışı farklı olmaktadır (Gürer,1990:33).

Dokular çeşitlerine göre beyinde farklı etkiler yaratır. Sert, parlak, renkli dokular daha yakın görünmektedir. Soğuk ve yumuşak dokulu cisimler göze daha uzak görünmektedir (Atalayer,1994:199). Yumuşak dokulu cisimler sükûnet ve rahatlık hissettirir. Sert dokulu cisimler ise dinamik duygular hissettirir (Güngör,2016:28).

Doku tasarım yüzeyinde tekrar etmesiyle oluşmaktadır. Dokunun algılanması için ışığın yönü ve miktarı önemlidir. Doku tasarımda üç boyut etkisi vermektedir. Tasarımda yüzeyi ve formu şekillendirmektedir (Atalayer,1994: 196).

3.1.5. Leke

Leke; yüzeyi herhangi bir malzeme ile örterek ışık, gölge, doku, renk, derinlik olarak ifadelendirme tekniğidir. Leke tamamen algısal bir anlatım öğesidir. Işığın, rengin, dokunun, derinliğin ton değeri olan leke tasarımı anlatan ve elemanlar üzerinde etki eden en etkili anlatım öğesidir. Leke, yüzey üzerinde seyrekliği, yoğunluğu ile tasarımın anlatımını farklılaştırır. Nokta ve çizgi sıklıklarının oluşturduğu yüzeysel görünüş lekedir. Açık, koyu tonlar ışıklılık değeri lekedir. Işığın, rengin, dokunun, derinliğin ton değeridir.

Leke; Pürüzsüz Lekeler

Dokusal Lekeler

Çizgisel Lekeler

Noktasal Lekeler olarak tasarımda uygulanmaktadır (Atalayer, 1994:152).

3.1.6. Biçim

Biçim çizgi, renk ve diğer yüzey elemanlarının birbiriyle ilişkileri sonucu oluşan, hacmi ve kütleyi tanımlayarak objeleri üç boyutlu incelememizi sağlayan en önemli öğelerden bir tanesidir. Nesnelerin varlığının ifade edilmesini sağlar ve simetrik, asimetrik, organik, inorganik, doğal veya yapay, dinamik veya durgun görsel algı oluşturur. Bu algının fiziksel boyutunun ortaya çıkabilmesi için çizgi, renk ve ışık, biçime canlılık kazandırır (Alpdündar,2015). Nesnenin karakteristik tüm özelliklerini taşıyan genel görüntüsü formdur. Fakat zaman, hareket gibi faktörler nesnenin genel görüntüsünü daha değişik bir pozisyona getirebilir. Bir nesnenin, varlığın bir anlık pozisyonu o formun o anlık biçimi olmaktadır (Atalayer,1994:162).

Doğada var olan her cismin, geometrik bir formu bulunmaktadır. Geometride, yüzeyler ve cisimler iki zıt uç arasında dizilmiştir. Bu iki zıt uç, üçgen ve dairedir. Tüm şekiller bu iki zıt uç arasında hareket etmektedir. Yani daireden, köşeliye doğru geçiş vardır. İki uç arasında birbirine yakın durumda olan şekiller birbirlerine uygun biçimlerdir. Biçimde bu iki zıt uç arasında olan değişimlerdir. Tasarım da elemanları biçimlendirirken doğada olduğu gibi yansıtılmalıdır. Böylece estetik bütünlüğe sahip eserler elde edilmektedir (Güngör.2016:12).

3.2. Tasarım İlkeleri

Tasarım öğeleri tasarım üzerinde yan yana gelip birbirleri ile bağlantı kurabilmek için tasarım ilkelerine ihtiyaç duymaktadır. Tasarım ilkeleri tasarım yüzeyinde düzenleme yapmakta kolaylaştırıcı ve yol gösterici olmaktadır (Güngör, 2016:69)

3.2.1. Tekrar

Bir öğenin aynen ya da yakın değerinde, birden fazla sayıda kullanılması tekrarı meydana getirmektedir. Birbirinin çok yakını olan öğeler, cisimler, biçimler yan yana görüldüklerinde aralarındaki benzerlik birleştirici bir bağ görevi görmektedir. Tasarımda tekrar, tam tekrar, değişken tekrar, hareketli tekrar olarak uygulanmaktadır. Tasarım yapılırken tekrar, algılanabilirliği kolaylaştırmaktadır. Tekrar kullanıldığı

alan içinde bütünlük meydana getirir. Tekrar, yalnız tek tek biçimler kullanarak değil, bir araya gelen biçim kümeleriyle de meydana gelir. Böylece daha girift motifler, süslemeler ile de tekrar oluşur (Güngör,2016:69).

Tekrar 3 bölümle incelenir.

-Tam Tekrar: Elemanlar arasında bir fark yoktur. Monotondur ve ilgi çekici değildir.

-Alternatif Tekrar: Birbirini izleyen değişmelerin tekrarıdır.

-Değişken Tekrar: Birbirlerine benzeyen elemanların tekrarıdır (Gürer,1990:79).

Tekrar süsleme sanatlarında geniş ölçüde kullanılmaktadır. Mimarlıkta ve tekstil uygulamalarında tekrar ilkesi daha fazla görülmektedir (Güngör, 2016:72).

3.2.2. Ritim

Kompozisyonda farklı ya da aynı öğelerin sıra ile ve belli aralıklarla düzenli ve düzensiz olarak birbirlerini takip etmesiyle ritim oluşmaktadır. Atalayer'e göre, tasarımın somut öğeleriyle görsel algılamaya bağlı olarak, görsel hareket etkilerinin, yükselip alçalan, yavaş yavaş yumuşayan, aniden sıçrayıp açılan, geçişli olarak eğilip bükülen, hızla toplanıp yoğunlaşan hareketler ritimdir.

Ritmin temeli tekrara dayalıdır. Tasarımda bazı öğelerin büyüyerek, küçülerek tekrarlanmasının yansıra bazı öğelerin tekrarlanacakmış gibi durması ritim etkisi oluşturmaktadır. Ritim tasarımda gözün bir nesneden diğer nesneye rahatça kayabilmesini ve seyircinin o tasarımın bütünlüğüne hâkim olmasını sağlamaktadır. Ritim ne kadar alanı kaplıyorsa o kadar geniş bir etki alanı var demektir. Ritmi oluşturan görsel eleman ritim kadar önemli bir paya sahiptir. Ritim; çizgi, ton, yüzey, biçim gibi görsel elemanları bir düzene sokar ve tasarımda bütünlük, ahenk sağlanmış olur. Kompozisyonda tasarım öğeleri arasında uyumu sağlayan en önemli ilkedir (Özsoy ve Ayaydın,2016:162).

Ritmin çeşitli türlerini tespit etmek mümkündür:

Düzenli (regular) ritimde bir tek düzelik vardır. Yer değiştirerek tekrar eden öğelerde hiçbir değişiklik olmaz. Örneğin hep aynı motif aynı boşlukla yer değiştirerek tekrar eder durur. Muntazam vurgulardan ibarettir.

Akıcı (akan) (flowing) Öğeler arasında organik ve yumuşak geçişler mevcuttur ve kesin bir çizgiyle birbirinden ayrılmamaktadır.

Rastlantısal (random) ritimde, çok sayıda öğenin kuralsızmış gibi görünen bir dağılımı söz konusudur. Örneğin; yere dökülmüş yapraklar vb.

3.2.3. Zıtlık

Zıtlık, karşıtlık, karşıt olma ve çelişki anlamındadır. Zıtlık kavramı görsel anlamda en önemli ve gözün en çabuk algıladığı ilkelerden bir tanesidir. Cisimler arasında herhangi bir bakımdan ortak ya da yakın nitelikler olmadığı takdirde, elemanlar arasında ilgi kurmak güçleşir. Her biri diğerine yabancı ve ilgisiz kalır. Böylece elemanlar arasında bir birlik kurulamayınca uyumsuzluk ve kargaşa yani zıtlık meydana gelmektedir. Zıtlık tasarıma farklı anlam katmaktadır. Zıtlık olan tasarımda canlılık başlar, ilgi tasarım üzerine daha çabuk toplanır. Bir taraftan uyumsuzluk doğururken diğer taraftan tasarıma canlılık katmaktadır. Zıtlık olmadığında tasarımda monotonluk oluşmaktadır (Güngör,2016:88).

Zıtlık tasarımda elemanların arasındaki farklılıkları veya birbirlerine ters düşen özellikleri gösterir. Tasarımda, renk, şekil, miktar, yön, aralık, doku, çizgi, üslup gibi görsel tasarım elemanları zıtlık oluşturmak için kullanılmaktadır. Zıtlık bazen tasarımda elemanlar üzerinde direk görünür olur bazen de sezgilerle hissedilmektedir. Bazı tasarımlarda zıtlık ile denge oluşabilir. Tasarımdaki açık, koyuluklar, büyüklük ve küçüklükler, kontrastlar tasarımda dengeyi sağlamak için kullanılmaktadır. Zıtlık kullanılarak tasarımda vurgu oluşturulur. Tasarımda en çok nereye dikkat çekilmesi isteniyorsa orada tasarıma göre zıt bir öğe kullanarak vurgulanmaktadır. Örneğin; soğuk renklerin hâkim olduğu bir tasarımda vurgulanmak istenen yere soğuk rengin zıttı olan sıcak renklerle vurgu yapılmaktadır (Özsoy ve Ayaydın,2016:210).

3.2.4. Denge

Tasarımda kullanılan; biçim, renk, değer, doku, yön, aralık ve ölçü gibi öğeler kendi aralarında bir düzenleme oluşturur. Bu öğeler bir araya geldiklerinde izleyiciye denge duygusu vermelidir. Tasarımda herhangi bir öğe düzenlemenin ağırlık merkezini kendine çekmemelidir. Ağırlık merkezleri birden fazla olduğunda her merkez güçlü olmalı, tasarımda denge sağlanmalıdır. Bir tasarımın gözü rahatsız etmemesi için öğeler arasında denge iyi kurulmalıdır. (Güngör,2016:96) Kompozisyonda görsel elemanların buldukları yer veya dağılımlara bakıldığında dengeyi hissetmek gerekmektedir. Tasarımda kompozisyon üst ve alt bölümünde yer alan görsel elemanlar arasındaki uyum hiçbir zaman yok edilmemelidir. Dengenin kontrolü için tasarım dikey ve yatay eksenle ikiye bölündüğünde, optik ağırlığın çizginin her iki tarafında eşit dağılımı, renklerin açık koyuluk dengesinin kontrolü tasarım aşamasında yapılmalıdır (Özsoy ve Ayaydın,2016:190).

Görsel tasarımda, denge simetrik ve asimetric olmak üzere iki çeşittir. Simetrik denge, tasarımın yüzeyinde öğelerin simetrik şekilde, iki tarafta da düzenli tekrar etmesi tasarımda simetrik dengenin hâkim olduğunu göstermektedir. Asimetric denge, öğeler tasarımda birbirlerinden farklı, yüzey üzerinde eşit olmayan bir şekilde dizili ise asimetric denge bulunmaktadır. Asimetric denge simetrik dengeden daha ilgi çekicidir. Vurgulanmak istenen konuya göre simetrik ya da asimetric denge tercih edilmektedir. (Özsoy ve Ayaydın,2016:184). Tasarım da denge ilkesi renk, yön, biçim, oran, çizgiler gibi öğeler arasındaki bütünlüktür. Dengenin tasarım üzerinde algılanması ve uygulanması kişiye göre değişmektedir. Dengeli tasarım o tasarımı oluşturan görsel elemanların doğru bir düzenle yerleştirildiği anlamına gelmektedir. Denge bir anlamda görsel zıtlıkların birbiriyle denge içinde olması halidir. Ancak zıtlıklardan biri diğerinden baskın ise denge bozulmaktadır. Uzun, kısa dengesi, büyük, küçük, açık, koyu gibi zıtlıkların dengelenmesiyle, dengeli tasarım oluşmaktadır. Dengede renk, ışık ve gölge düzeninin etkisi büyüktür. Tasarımın bir tarafında açık renkler hakimse diğer tarafında dengelemek için koyu renklerin hâkim olması gerekmektedir. Bir tasarımda dengesizlik hissediliyorsa; dengesizlik meydana getiren kısımların yeri, rengi, değeri, dokusu, yönü, aralığı, ölçüsü gerektiği kadar

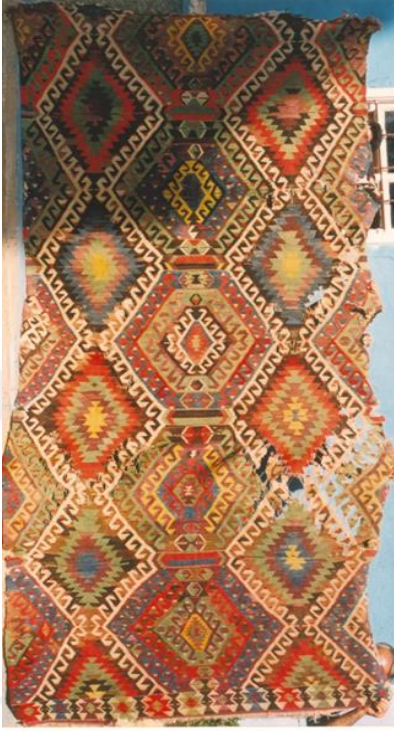
değiştirilmeli ya da boşluklara denge sağlayıcı yeni elemanlar eklenmelidir (Güngör,2016:96).

3.2.5. Egemenlik- Vurgu

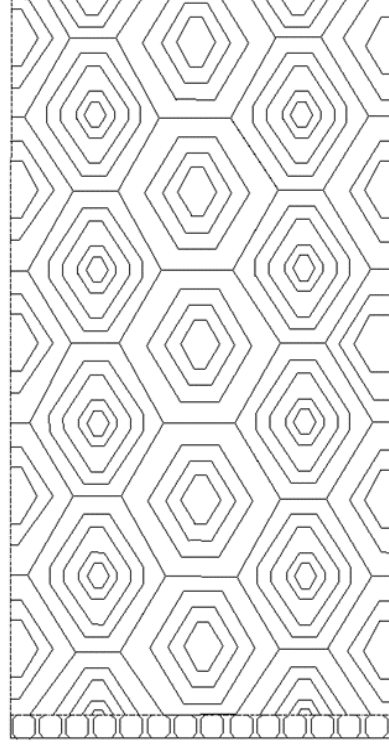
Tasarımda dengenin bulunması için, tasarımın bir kısmının veya bir nesnenin üstünlüğü gerekmektedir. Tasarımda diğer bölgelere, biçimlere ve guruplara üstünlük kurabilen biçim ya da kümeler egemen sayılır. Egemenliğin en çok anlaşılan ve en çok kullanılan şekli ölçü egemenliğidir. Tasarımda ölçü farklılıkları ile zıtlık oluşur ve diğer elemanlara, zıt olan eleman tasarımda egemenlik oluşturmaktadır (Güngör,1983:94). Tasarımda cisimlerin önemlilik derecesi ile de egemenlik sağlanmaktadır. Egemenlik tasarımda vurgulanmak istenenin daha kolay anlatılmasını sağlamaktadır. Tasarıma hâkim olan eleman o tasarıma egemen olmuş demektir. Birlik, egemenlik ve denge tasarımda beraber etki eder. Elemanlar birbirleriyle karşıt veya kontrast ya da biri egemen durumda ise denge ve birlikten söz edilmektedir (Gürer,1990:89).

4. KONYA KİLİMLERİNİN TASARIM ÖĞE VE İLKELERİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

4.1. Kilim Değerlendirmesi 1.

RESİM 1

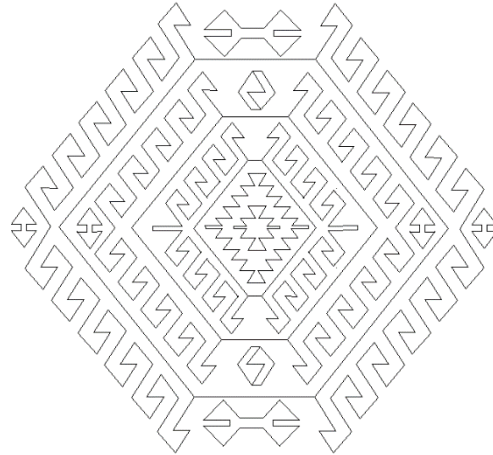

ÇİZİM 1

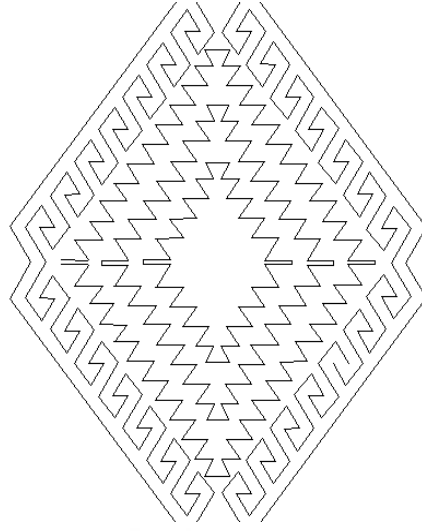
Bulunduğu Yer: Ilgın

En x Boy: 170 x 375 cm

Tarihi Dönemi: 18.- 19. Yy.

ÇİZİM 2

ÇİZİM 4

Kilimde Kompozisyon:

Dikdörtgen içerisine yerleştirilmiş altıgen biçimler kompozisyonun ana unsurlarını oluşturmaktadır (Çizim 2 ve 3). Altıgenler tasarımda kaydırma simetri ile yerleştirilmiştir. Tasarımdaki biçimler bir örüntü içerisinde tasarlanmıştır. Biçimler, birbirlerini takip ederek kompozisyonu oluşturmuştur (Çizim 1). Elemanların tekrar etmesi kompozisyonda bütünsel bir görüntü ortaya çıkarmaktadır. Kompozisyonun ortasında bulunan altıgen biçimler uzun kenarlarda bulunan altıgenlere göre daha büyüktür (Çizim 3). Ortada bulunan altıgen biçimlerin içlerinde içten dışa doğru genişleyen altıgenler bulunmaktadır. Kompozisyonun ortasında bulunan altıgenlerin kenarları eşit aralık ve ölçülerde tekrar eden biçimler ile süslenmiştir. Biçimlerin yan yana yerleştirilmesi kompozisyonda şekil ve zemin eşitliğini ortaya çıkartmaktadır (Çizim 4). Kompozisyonun kenarlarında bulunan altıgenlerin içlerinde kenarları basamaklandırılmış içten dışa doğru genişleyen altıgen biçimler bulunmaktadır (Çizim 3). Altıgen biçimlerin içerisine bakıldığında ayna simetrisi görülmektedir.

Kompozisyona genel bakıldığında ise; kompozisyon yatay bölündüğünde tasarımda simetri bulunmakta, ancak renk farklılıkları ve biçimsel farklılıklardan dolayı yüzde yüz simetri olmadığı görülmektedir. Tasarımın kısa ve uzun kenarlarında altıgen biçimler yarım bırakılmıştır. Bu sebeple tasarım açık kompozisyona sahiptir. Dokumanın tek kısa kenarında dar bordür yer almaktadır. Bu bordür de şekil ve zemin

eşitliği bulunmaktadır. Bordür de biçimler simetrik şekilde yerleştirilmiş, bu yerleştirme ile biçimlerin ortasında kalan bölümde farklı bir biçim oluşmuştur (Çizim 5). Bu ayırım zıt renklerin kullanılmasıyla anlaşılmaktadır. Diğer kısa kenardaki bordür yıpranmadan dolayı, bulunmamaktadır. Tasarımda bulunan biçimlerin yerleştirilmesi ve biçimler belli bir yönde dokunmadıklarından dolayı, dokuma yatay ve dikey kullanma olanağı sağlamaktadır.

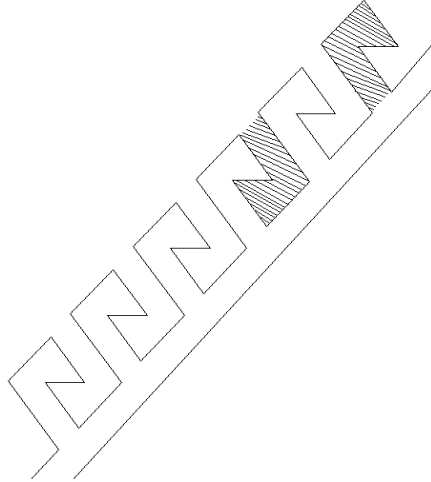
Kilimde Tasarım Öğeleri

Nokta

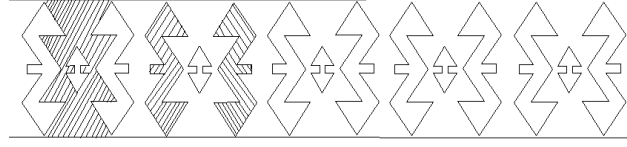
Dokumanın tasarım aşamasında desenin belirlenmesi, noktaların bir araya getirilmesiyle oluşmaktadır. Noktaların birleşmesiyle çizgiler ortaya çıkmakta ve biçimler oluşmaktadır.

Çizgi

Kompozisyonda bulunan altıgen biçimlerin dış çerçeveleri çizgilerden oluşmaktadır. Çizgiler ince şeritler oluşturmuş ve bu şeritler biçimler ile hareketlendirilmiştir. Çizgiler tasarımda altıgen biçimlere kontur olmuş ve kompozisyonda bulunan biçimlerin algılanabilirliğini arttırmıştır.

ÇİZİM 4

ÇİZİM 5

Biçim

Tasarımı oluşturan tüm biçimlerin boşluk ve doluluğu eşitlenerek yapıldığı görülmektedir. Kompozisyonda altıgen biçimlerin kenarlarında bulunan (ok) şekline benzeyen biçimler tasarımda en çok kullanılan biçimdir (Çizim 4). Bu biçim tasarımda parça ve bütün ilişkisi sağlamış ve parçalar birleşerek bir bütün biçim meydana gelmiştir. Kompozisyonu oluşturan bu biçim, altıgenlerin kenarlarına yan yana yerleştirilerek ana biçimi ortaya çıkarmıştır. Bu biçimde şekil ve zemin eşitliği meydana gelmektedir. Tasarımın ortasında bulunan içten dışa doğru büyüyen altıgen biçimlerin içleri küçük farklı biçimlerle süslenmiştir.

Kompozisyonun bordüründe yer alan biçimler ayna simetri ile yerleştirilmiştir. Bordürde, şekil ve zemin eşitliği bulunmaktadır. Şekil ve zemine bakıldığında farklı biçimler görülmektedir (Çizim 5). Tasarımın geneline bakıldığında biçimler diyagonal düzlemde yerleştirilmiştir. Biçimler içten dışa doğru büyüyerek kompozisyonu oluşturmuştur. Biçimlerin yukarıya doğru kesintisiz devam etmesi kompozisyonu hareketli bir biçime dönüştürmektedir.

Doku

Dokumanın yapım aşamasında kullanılan malzemenin yün olması ve tekniğin kilim olmasından dolayı sert bir dokuya sahiptir. Kompozisyonda kullanılan renk ve ton farklılıkları da görsel dokuyu oluşturmaktadır. Özellikle mavi renginde görülen ton farklılıkları (abra) görsel dokuyu meydana getirmektedir.

Renk

İncelenen örnekte şekil ve zemin eşitliği renklerle sağlanmıştır. Biçimleri oluşturan boşluk ve doluluklar rengin açık- koyu dengesi ile meydana gelmiştir. Altıgen biçimlerin dış çizgileri açık renkler ile kontur yapılmıştır. Tasarımın kısa

kenarlarında bulunan bordürlerde şekil ve zemin eşitliği görülmektedir. Renklerle, biçimler vurgulanmış, şekil ve zemin eşitliği oluşturulmuştur. Kompozisyonda bulunan biçimlerin hepsinde zıtlık armonisi kullanılmıştır. Sarı, yeşil, kırmızı, mavi renklerinin bir arada kullanılması ile zıtlıklar oluşturulmuştur. Kompozisyonda biçimler kaydırma simetrisi ile yerleştirilmiştir. Yani kompozisyonun tamamında aynı biçimler kullanılmıştır. Her biçim farklı renk zıtlıkları ile dokunmuştur. Kompozisyon yüzeyinde yeşil ve sarı renk yoğun kullanılmıştır. Açık-koyu (kontrast) ve soğuk- sıcak renk zıtlıkları ile tasarıma hareketlilik kazandırılmıştır.

Kilimde Tasarım İlkeleri:

Tekrar

İncelenen tasarımda, biçimler kompozisyon yüzeyinde tekrarlanarak kompozisyonu oluşturmaktadır. Kompozisyonda genel yapı tekrarı ve biçim tekrarı görülmektedir. Kompozisyonda en çok görülen biçim, altıgenlerin kenarlarında ardışık yerleştirilerek tekrarlanmaktadır. Tek parça bir biçimin tekrarıyla farklı biçimler ortaya çıkmış ve tasarımda şekil ve zemin eşitliği oluşmuştur. Tekrar ilkesinin kompozisyona getireceği monotonluktan kurtulmak için tasarımda aynı biçimler farklı renklerde ve boyutlarda kullanılmıştır. Biçim tekrarları desende tek düzelik sağlarken renk farklılıkları, gözde farklı bir etki bırakmaktadır.

Ritim

Kompozisyonda sık kullanılan altıgen biçimlerin kenarlarında bulunan biçimler art arda ya da farklı yönlerde sıralanarak ritmi oluşturmaktadır. Kompozisyonda ritim, tekrar eden biçimlerde görülmektedir. Kompozisyonda biçimlerin aynı aralık ve boyutlarda tekrar etmesi düzenli ritmi oluşturmaktadır. Kompozisyonda altıgen biçimlerin içten dışa doğru büyümesi aynı aralıklarda tekrar etmesi ritmi meydana getirmektedir. Kompozisyonda tekrar eden motiflerin renk zıtlıkları ve açık koyu vurguları ile de tasarımda renklerle ritim sağlanmıştır.

Kompozisyona genel bakıldığında ise renklerle oluşturulan ritmin etkisi, tasarıma hareket katmış ve tasarımın dikkat çekiciliğini artırmıştır.

Denge

Tasarım renk olarak incelendiğinde sıcak ve soğuk renkler bir arada kullanılarak denge oluşmuştur. Tasarımda renkler bir düzen içinde kullanılmasa dahi renklerde çok iyi kontrast denge bulunmaktadır. Kompozisyon dikey olarak ikiye bölündüğünde, renk ve biçimler simetrik dengelenmektedir. Yatay bölünmede de desen simetri oluşturmakta ancak ayrıntılara ve renk dizilimlerine bakıldığında asimetrik denge görülmektedir. Altıgen biçimlerin içlerine bakıldığında merkezden yayılan bir simetri bulunmaktadır.

Kompozisyona genel bakıldığında ortada bulunan altıgenlerin büyük olması tasarımı dengelemektedir. Tasarımda gözü rahatsız eden bir öge bulunmamaktadır. İdeal denge hissi doğurmaktadır.

Zıtlık

Kompozisyonda biçimler arasında zıtlık bulunmaktadır. Altıgen biçimlerin boyutlarının farklı olması tasarımda ölçüde zıtlık ilkesinin kullanıldığını göstermektedir. Altıgen formların kenarlarında kullanılan biçimlerde yön zıtlığı bulunmaktadır. Orta kısımda yer alan biçimlerin, altıgen formlarının etrafına hem sağa hem sola doğru yerleştirilmiştir. Tasarımda zıt renkler kullanılmış. Zıt (kontrast) renkler tasarımın tamamında dengeli ve gözü rahatsız etmeyecek şekilde dokunmuştur. Zıt renklerin tasarımı hareketlendirmiş ve tasarımın dikkat çekiciliğini arttırmıştır.

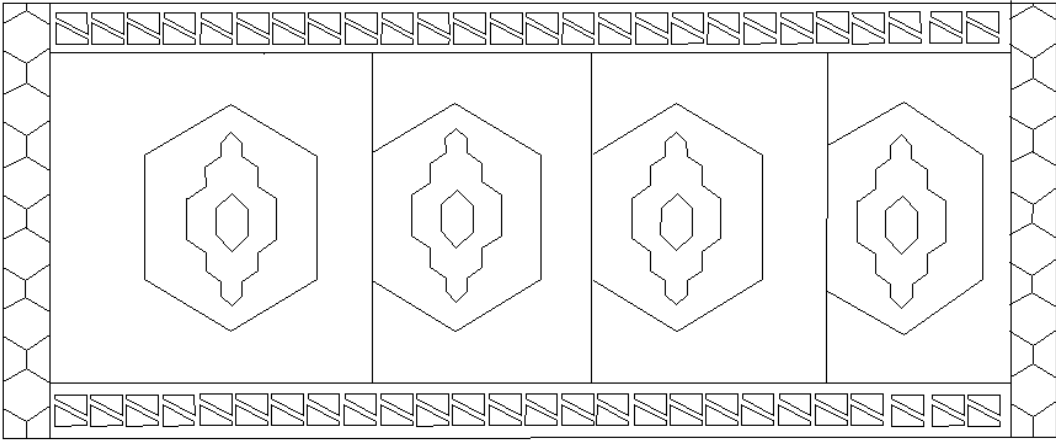
Egemenlik- Vurgu

Kompozisyonda şekil ve renk egemenliği bulunmaktadır. Kompozisyonun ortasında yer alan altıgen formlar kenarlarda yer alan altıgen formlara göre daha büyük dokunmuştur. Bu sebeple ortada bulunan altıgenler tasarımda egemenlik sağlamış ve odak noktası oluşturmuştur. Egemen olarak kompozisyonda renk dikkat çekmektedir. Renk tonlamaları ve zıtlıkları tasarıma egemen olmaktadır. Tasarımda renk baskınlığı olarak sarı ve kırmızı renkleri kullanılmıştır. Böylece sarı ve kırmızı renkleri ile vurgu yapılmıştır.

4.2. Kilim Değerlendirilmesi 2.

RESİM 2

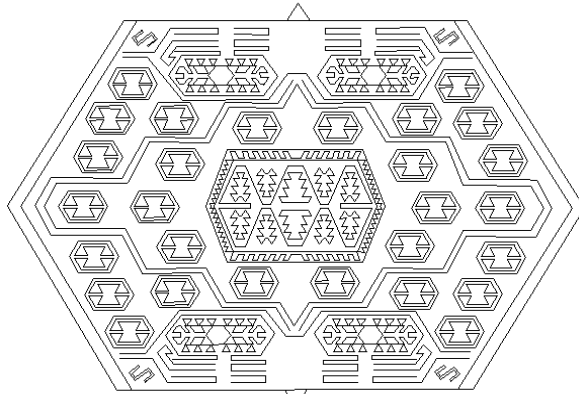

ÇİZİM 6

Bulunduğu Yer: Sarayönü

En x Boy: 160 x 430 cm

Tarihi Dönemi: 100 yıllık

ÇİZİM 7

Kilimde Kompozisyon

Dikdörtgen içerisine yerleştirilmiş 4 adet basık altıgen, kompozisyonun ana unsurlarını oluşturmaktadır (Çizim 7). Kilimin zemini sırasıyla; sarı, kırmızı, mavi ve kırmızı renkleriyle dört ayrı parçaya bölünmüştür. Sarı renkteki bölüm diğer üç bölüme göre daha büyüktür. Altıgen biçimler bu bölümler içerisine yerleştirilmiştir. Altıgen biçimlerinin içerisinde tekrar küçük altıgen biçimler, aynı aralık, ölçekler ile tekrar etmektedir. Altıgenin ortasında bulunan küçük basık altıgen içerisinde geometrik biçimler yerleştirilmiştir (Çizim 9). Basık altıgenin dışında tekrar basık altıgen ve kenarları basamaklandırılmış hali bulunmaktadır. Kenarları basamaklı altıgenin içinde ise zeminde de tekrar eden 12 adet küçük altıgenler yerleştirilmiştir. Bu küçük altıgen biçimler de şekil ve zemin ilişkisi görülmektedir (Çizim 10).

Tasarımın ana zemininde dağınık şekilde yerleştirilmiş üçgen biçimler, eşkenar dörtgenler yer almaktadır (Çizim 8). Zeminde biçimler düzensiz, ritmik bir biçimde yerleştirilmiştir. Kompozisyonun kenarı dar bordür ile çerçevelenmiştir. Kısa ve uzun kenarında bordürlerin içleri farklı süslenmiştir. Kısa kenarında bulunan bordür içerisinde altıgen formlar ardışık yerleştirilmiş, aralarında boşluk bırakacak şekilde sıralanmıştır. Bu boşluklarda yarım altıgenler oluşmuş ve içlerinde kenarları tırtıklı biçimler yerleştirilmiştir (Çizim 12). Uzun kenardaki bordürde ardışık yerleştirilmiş biçimler yer almaktadır. Bu biçimler verev hatlarla yan yana yerleştirilmiştir (Çizim 11). Tasarımda biçimlerin serbest yerleşimi büyük- küçük, dengesi, renklerin biçimlere göre değişmesi kompozisyona hareketli-ritmik algı yaratmaktadır. Bu hareketlilik yine hareketli bordürlerle sınırlandırılmıştır.

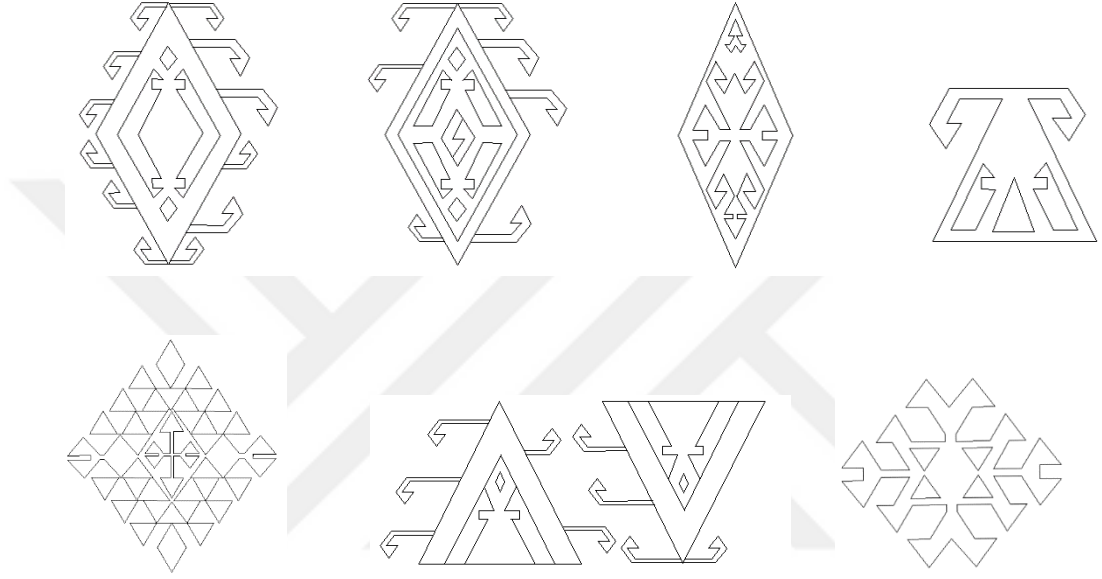
Kilimde Tasarım Öğeleri

Nokta

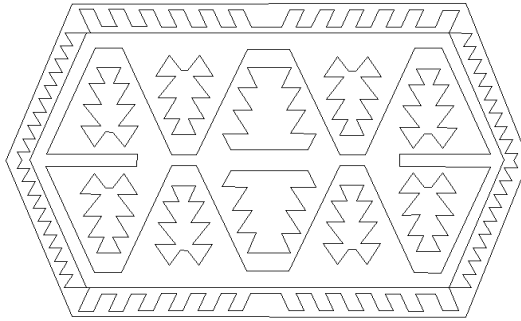
Dokumanın tasarım aşamasında desenin belirlenmesi, noktaların bir araya getirilmesiyle oluşmaktadır. Noktaların birleşmesiyle çizgiler ortaya çıkmakta ve biçimler oluşmaktadır.

Çizgi

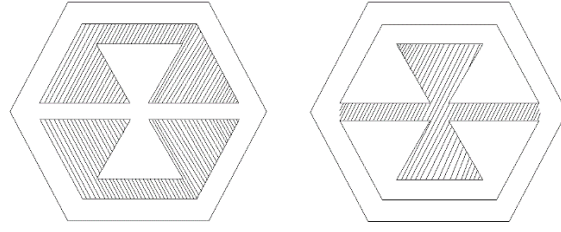
Kompozisyonda bulunan altıgen biçimlerin dış çerçeveleri çizgilerden meydana gelmektedir. Çizgiler biçimlerin sınırlarını gösteren, yalnız başına görünmeyen unsurlardır. Kompozisyonda çizgiler ile bordürler oluşmuştur.

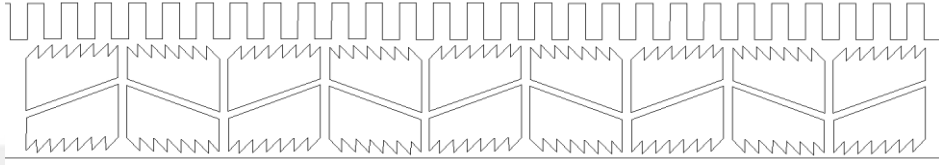
Çizim 8

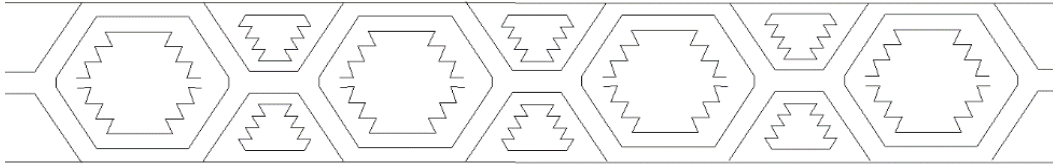
Çizim 9

Çizim 10

Çizim 11

Çizim 12

Biçim

İncelenen tasarımın zemininde biçimler, farklı ölçü ve renk kullanılarak zemin çeşitlendirilmiş ve birbirlerine benzer birçok biçim oluşmuştur (Çizim 8). Büyük altıgen biçimlerin ortasında bulunan küçük basık altıgen biçiminin içerisinde üçgen şeklinde biçimler simetrik yerleştirilmiş ve farklı bir biçim meydana gelmiştir (Çizim 9). Kompozisyonun ana unsuru olan basık altıgenlerin içlerindeki küçük altıgen biçimlerin boşluk ve doluluğu eşitlenerek, şekil ve zemin eşitliği yapılmış ve altıgen içerisine ölçü farklılığı olmadan dağınık olarak yerleştirilmiştir (Çizim 10). Kompozisyonun uzun kenarındaki bordürde bulunan biçimin bir tarafı tırtıklı diğer tarafı vev hatlarla ayna simetrisi ilkesine göre yan yana yerleştirilmiş ve farklı bir biçim oluşmuştur (Çizim 11). Kısa kenarda bulunan bordürde altıgen biçimi yan yana aralarında boşluk bırakılarak yerleştirilmiş ve iki altıgen arasında yarım altıgenler

meydana gelmiştir. Bu altıgenlerin içlerinde kenarları çıkıntılı biçimler bulunmaktadır (Çizim 12).

Doku

Dokumanın yapım aşamasında kullanılan malzemenin yün olması ve tekniğin kilim olmasından dolayı orta sert bir dokuya sahiptir. Kompozisyonda kullanılan renk ve ton farklılıkları da görsel dokuyu oluşturmaktadır.

Renk

İncelenen örnekte canlı ve sıcak renkler tasarıma hakimdir. Renkler ile kompozisyon zemini bölümlere ayrılmış ve bu bölümler içerisinde bulunan altıgen biçimlerin içleri, farklı tonlarda tasarlanmıştır. Altıgenlerin ana zeminlerinde beyaz renk ve tonları kullanılmıştır. Motiflerde ise sıcak tonlar görülmektedir. Altıgen biçimlerin bir tanesinin iç zemin rengi tamamen beyaz renk ile dokunmuştur. Diğer altıgenlerin iç zemininde, kırmızı ve mavi renkleri kullanılmıştır. Küçük altıgenlerin içi açık- koyu ve soğuk- sıcak renk tonları ile zemin ve şekil ayrımı yapılmıştır. Kompozisyonun uzun kenarında bulunan bordürde biçimler belli bir düzen halinde değil ancak grup olarak aynı renkler kullanılmış ve bordürde kırmızı-yeşil, siyah-sarı, kırmızı-mavi, mavi-sarı gibi zıt (kontrast) renkler seçilmiştir. Kompozisyonun tamamında sıcak renkler hakimdir. Özellikle sarı renk, daha büyük alanda kullanıldığı için tasarıma egemen olmaktadır.

Kilimde Tasarım İlkeleri

Tekrar

Kompozisyonun ana unsuru olan altıgen biçimler tasarımın zemininde tekrar etmektedir. Altıgenlerin içleri özdeş çizgiler ve biçimlerin tekrarlanmasıyla oluşmaktadır. Kompozisyonun ana zeminine bakıldığında biçimler hareketli tekrar ilkesine göre yerleştirilmiştir. Yani biçimler küçük farklarla zeminde kuralsız şekilde tekrarlanmıştır. Tasarımın bordüründe ise biçimler aynı renk ve ölçüde tekrar etmektedir. Kompozisyonun bordüründe bulunan biçimlerde düzenli tekrar ilkesi

bulunmaktadır. Tekrar eden biçimlerde ölçü farklılıkları ve renk değişimi ile de ritim meydana gelmektedir.

Ritim

İncelenen tasarımın zemininde çok sayıda biçimin kuralsız dağılımı görülmektedir. Bu sebeple tasarımda bazı öğelerin büyüterek, küçülerek tekrarlanmasının yanısıra motiflerin tekrarlanacakmış gibi durması da ritim etkisi oluşturmaktadır. Bu da gösteriyor ki ritmin temeli tekrara dayalıdır. Kompozisyonun zemininde biçimlerin kuralsız dağılımı, rastlantısal (random) ritim ilkesinin kullanıldığını göstermektedir. Kompozisyonun ana unsuru olan altıgen biçimlerin içlerinde düzenli ritim bulunmaktadır. Altıgenin içinde bulunan küçük altıgen biçimler, yer değiştirerek aynı şekil ve ölçüde tekrar etmektedir. Tasarımın uzun kenarında ve kısa kenarında bulunan bordürde biçimler ritmik bir düzen içinde tekrar etmektedir. Bordürde akıcı ritim ve düzenli ritim bulunmaktadır.

Denge

İncelenen tasarımda zemin farklı renklerde 4 parçaya bölünmüş ve bu bölmelere altıgenler yerleştirilmiştir. Ancak bu bölünme eşit ölçülerde değildir. Bu sebeple tasarımda dengeyi bozmaktadır. Kompozisyonda ağırlık merkezleri birden fazla olduğunda her merkez güçlü yani eşit dengede olmalıdır. Kompozisyonun zemininde 4 adet büyük basık altıgen bulunmaktadır. Kompozisyonun ana zemininde ise farklı ölçülerde motifler yerleştirilmiştir. Büyük altıgen biçiminin içinde, ana zeminde bulunan biçimlerin ölçülerine yakın biçimler bulunmaktadır. Bu orantı tasarımda dengeyi sağlamaktadır. Yani zeminde dört adet büyük motif bulunmasına rağmen bu motifin iç yapısı ana zeminle uyum sağlamaktadır. Altıgenlerin içlerindeki düzen ve ana zemindeki kuralsız dağılım, kompozisyonu dengelemektedir.

Kompozisyon dikey olarak ikiye bölündüğünde optik ağırlığın çizginin her iki tarafında da eşit dağılımı görülmektedir. Tasarım ikiye bölündüğünde altıgenlerin iç yapısı simetrik dengelenmektedir. Ancak ana zemindeki dağınık yerleşme ile asimetri oluşmaktadır. Aynı özellikler kompozisyon yatay bölündüğünde de görülmektedir. Tasarımın, renk dengesine bakıldığında ise sıcak ve soğuk renklerin tasarım üzerinde

dağılımı dengelidir. Ancak zemin eşit bölünmediği için sarı renk daha çok dikkat çekmekte ve kompozisyondaki genel dengeyi bozmaktadır.

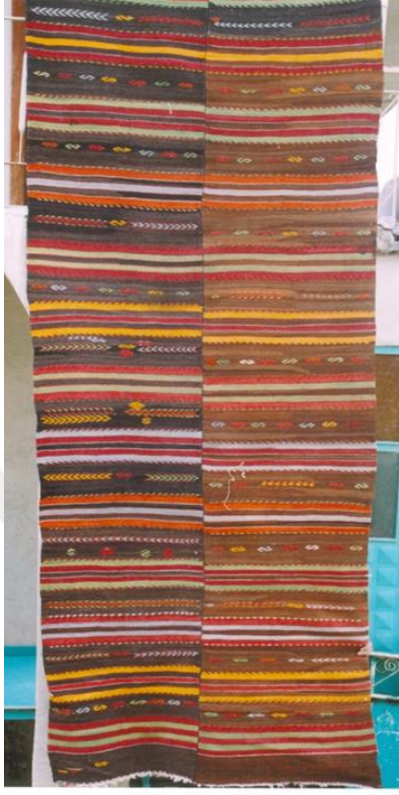
Zıtlık

Kompozisyonda biçimlerin arasında ölçü ve renk zıtlığı bulunmaktadır. Tasarımın ana unsuru olan altıgenlerin büyüklüğü ve altıgenlerin içlerinde küçük altıgenlerin bulunması, kompozisyonda zıtlığı göstermektedir. Büyük altıgen şeklinin iç yapısındaki düzen ile ana zemindeki motiflerin dağınık yerleşimi kompozisyonda zıtlığı oluşturmaktadır. Bu uyumsuzluk tasarıma enerji, canlılık ve dinamizm katmaktadır. Tasarımda renkler arasında da kontrast bir denge bulunmaktadır. Renklerin açık- koyu kontrastı ve sıcak ve soğuk renklerin kullanılması tasarımda, renk zıtlığını ortaya koymaktadır.

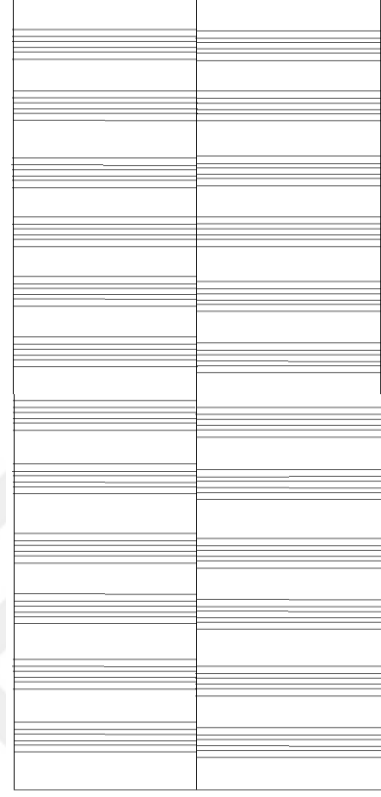
Egemen- Vurgu

Kompozisyon da etki olarak diğer birim ve kümelerle etkin olan, üstünlük kuran egemendir. Tasarımda altıgenler kompozisyonun tamamına egemen olmaktadır. Sarı zeminli bölüm diğer bölümlere göre daha büyük olduğu için kompozisyonda ölçü egemenliği bulunmaktadır. Kompozisyonda renkler ile de vurgu yapılmıştır. Sarı renk tasarımda daha geniş alanda kullanıldığı için kompozisyonda dikkat çekmektedir.

4.3. Kilim Değerlendirilmesi 3.

RESİM 3

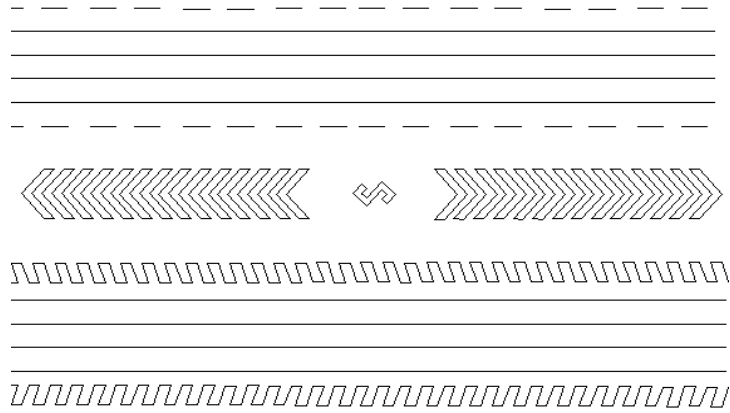

ÇİZİM 13

Bulunduğu Yer: Çumra

En x Boy : 60+60 x 340 cm

Tarihi Dönemi: 20- 30 Yıllık

ÇİZİM 14

Kilimde Kompozisyon:

Dikey dikdörtgen içerisine yerleştirilmiş enine çizgilerden meydana gelen şeritler kompozisyonun ana unsurunu oluşturmaktadır (Çizim 13). Kilim üzerinde, kalın ve ince şeritler düzenli bir şekilde tekrarlanmıştır. İnce şeritlerin içleri boş bırakılmıştır. Kalın şeritler ise içleri basit biçimlerle süslenmiştir (Çizim 14). Şeritlerin içlerinde 5 adet ardışık sıralanmış ince şeritler bulunmaktadır. 5 adet ince şerit bir kalın şeritte denk gelmektedir. İnce şeritlerin dış kenarları küçük çizgi (tırnak) ile hareketlendirilmiştir. Kalın şeritlerin içleri tek renk ve bütün kalın şeritler aynı zemin rengi ile dokunmuştur. İnce şeritlerin içleri ise farklı renklerde dokunmuştur. Kalın şeritler içerisinde bulunan 'V' şeklindeki biçim, yatay şekilde sağa ve sola doğru ardışık yerleştirilerek birim oluşturmaktadır (Çizim 15). Yatay 'S' şeklindeki biçim de, ters 'S' şekilde veya düz şekilde yatay dokunmuş 'V' biçimi ile birlikte kalın şeritlerin içinde bulunmaktadır (Çizim 16). Biçimlerin her biri farklı renklerle dokunmuştur. Tasarımın ana zemini iki parçadan oluşmakta bu parçalar ayrı ve farklı renklerde dokunmuş ve daha sonra birleştirilmiştir. İki parça birleştirilirken kayma meydana gelmiş ve bazı şeritler karşılıklı denk gelmemiştir. Bu tasarıma ayrı bir hareket ve ritim katmaktadır.

Kilimde Tasarım Öğeleri

Nokta

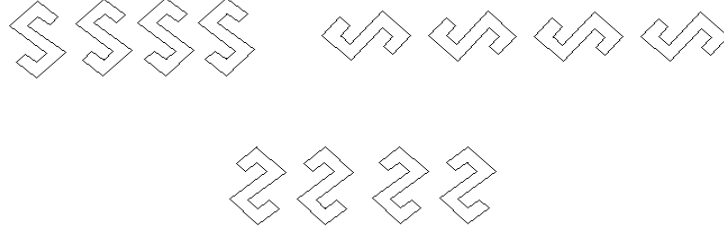
Tasarım oluşturulurken noktalarla biçimlerin yerleri dokumanın eni ve boyu belirlenmektedir. Noktaların birleşmesiyle çizgiler ortaya çıkmakta ve biçimler oluşmaktadır.

Çizgi

Tasarımın zemini şeritlere bölen çizgiler tasarımın ana kompozisyonunu oluşturmaktadır. Çizgiler farklı aralıklarda yerleştirilerek kompozisyon üzerinde farklı genişlikte şeritler meydana getirmektedir. Kompozisyonda ince şeritlerin dış kenarları dışarı doğru çıkan küçük çizgi (tırnak) ile hareketlendirilmiştir.

ÇİZİM 15

ÇİZİM 16

Biçim

İncelenen tasarımda biçimler kalın şeritler içerisinde bulunmaktadır. Kilim yüzeyinde basit biçimler kullanılmıştır. Kalın şeritlerde kullanılan yatay 'V' biçimi iç içe geçecek şekilde ardışık olarak ya da birimler halinde sağa ve sola doğru biçimlendirilmiştir (Çizim 15). Yatay 'S' şeklindeki biçimde kalın şeritler içerisinde ardışık sıralanmıştır. Bazı şeritlerde ise ters 'S' ve düz 'S' olarak yerleştirilmiştir (Çizim 16). Tasarımda bulunan bu iki biçim birlikte ya da farklı renk ve yerleştirme ile şeritler içerisinde kullanılmıştır. Kompozisyonda bulunan biçimlerde parça ve bütün ilişkisi bulunmaktadır. Tek bir biçim yan yana getirilerek başka bir biçim meydana gelmektedir.

Doku

Dokumanın zemininin iki parçadan oluşması ve renk farklılıkları (abraj) görsel dokuyu oluşturmaktadır. Dokumanın yapım aşamasında kullanılan cicim tekniğinden dolayı motifler zeminden daha kabarık dokuya sahiptir. Kilim üzerindeki doku etkisi kompozisyonun daha hareketli ve daha zengin görünmesine neden olmaktadır. Zemindeki görsel doku, kompozisyon etkisini arttırmış ve canlılık kazandırmıştır.

Renk

İncelenen kilim iki parçadan oluşmakta ve bu parçaların zemin renkleri farklı soğuk renklerle dokunmuştur. Kullanılan zemin renginde ton farklılıkları (abraj) görülmektedir. Bu ton farklılıkları tasarıma hareket katmaktadır. Kompozisyonun tamamında sıcak renkler görülmektedir. İnce şeritlerin içlerinde açık-koyu dengesi, açık- koyu kontrastı bulunmaktadır. İnce şeritler yeşil-kırmızı, sarı-kırmızı, turuncu-beyaz, beyaz-kırmızı, renklerle dokunmuştur. Kalın şeritlerin içlerinde ise tek renk zemin rengi görülmektedir. Kalın şeritlerin içlerinde sıcak renklerle ve zıt renklerle dokunmuş biçimler yer almaktadır. Kompozisyon sade bir tasarım olmasına rağmen kullanılan renklerle tasarıma hareket, ritim katmaktadır.

Kilimde Tasarım İlkeleri:

Tekrar

Kompozisyonun ana unsuru olan farklı kalınlıktaki şeritler tekrar ederek kompozisyonu oluşturmaktadır. Aynı kalınlıktaki şeritlerin içlerinde biçimlerin tekrarı görülmektedir. Biçimler ölçü ve şekillerde değişiklik olmadan ardışık olarak tekrar etmektedir. Biçimlerde bazı şeritlerde tam tekrar ilkesi görülmektedir. Tam tekrar ilkesinin getirdiği monotonluktan kurtarmak için bazı şeritlerde biçimler yön değiştirmiş veya farklı bir biçimle kullanılmıştır. Kompozisyonun tamamında aynı biçimler tekrar etmiş ancak bu biçimler farklı renklerle, biçimlerle bir araya getirilerek kompozisyona farklılık kazandırmıştır. Kompozisyonda da ince ve kalın şerit olarak düzenli tekrar etmesi kompozisyondaki dengeyi sağlamaktadır.

Ritim

İncelenen tasarımın zemininde bulunan şeritlerin farklı kalınlıklarda tekrar etmesi ritmi sağlayan unsurdur. Kompozisyondaki şeritlerde ritim en dikkat çeken özelliktir. Kompozisyona ilk bakıldığında düzenli ritim görülmektedir. Düzenli ritim tek düzelik sağlarken tasarımda monotonluk yaratır. Bu monotonluk farklı renklerin seçilmesiyle kaybolmaktadır. Kilimin zemini iki ayrı parçadan oluştuğu için parçalar

birleştirirlerken bazı şeritler karşılıklı denk gelmemektedir. Tasarımdaki bu kayma kompozisyona ritim ve hareket katmaktadır.

Denge

Tasarımda dengeyi hissetmek için tasarımı oluşturan bütün elemanlara bakılması gerekmektedir. Kilim renk bakımından incelendiğinde zeminde soğuk renkler, motiflerde sıcak renkler kullanılarak denge oluşturulmuştur. Kompozisyon iki parçadan oluştuğu için kompozisyon dikey olarak ikiye bölündüğünde bu parçalar karşılıklı denk gelmediği için kompozisyon aynı olmasına rağmen simetri bulunmamaktadır. Karşılıklı kalın şeritlerde aynı biçimler kullanılsa da yerleri ve renkleri değiştirilmiştir. Yatay olarak ikiye bölündüğünde ise renklerin farklılığı ve biçimlerin yerlerinin farklı olması sebebiyle asimetri bulunmaktadır. Kompozisyona genel bakıldığında, renklerin dağılımı ve dar şeritlerin toplamı kalın şeritlere denk gelmesi kompozisyonda dengeyi sağlamaktadır.

Zıtlık

Kompozisyonun ana unsuru olan farklı kalınlıktaki şeritler tasarımdaki zıtlığı göstermektedir. şeritler arasında ölçü farklılıkları ölçü zıtlığını ortaya koymaktadır. Kalın şeritlerin içerisinde bulunan küçük boyutlardaki biçimler ile de zıtlık oluşmuştur. Biçimlerin yapıldığı zemine göre daha kabarık dokunması da nicelik zıtlığını ortaya koymaktadır. Biçimlerin kendi aralarında farklı yönlerde dokunması da tasarımdaki yön zıtlığını göstermektedir. Tasarımda biçimler arasındaki zıtlık ve ana unsurlar arasındaki zıtlık tasarıma hareket ve farklılık katmaktadır.

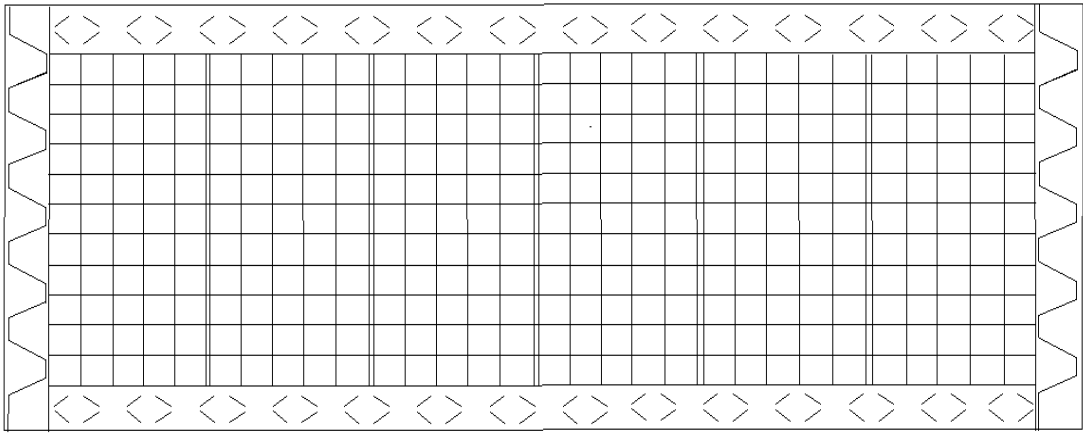
Egemenlik- Vurgu

İncelenen örnekte aynı boyut ve ölçüde motifler tekrar edilerek kompozisyon oluşturulmuştur. Kompozisyonda dikkat çeken unsur farklı kalınlık da ve renklerde olan şeritlerin kompozisyona egemenlik sağlamasıdır. Koyu zemin üzerine açık renklerin kullanılması ve soğuk tonlar üzerine sıcak tonların kullanılması ile vurgu yapılmıştır. Kompozisyonda iki parçanın zeminlerinin farklılığı ile de vurgu sağlanmıştır.

4.4. Kilim Değerlendirilmesi 4.

RESİM 4

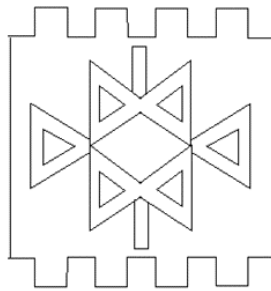

ÇİZİM 17

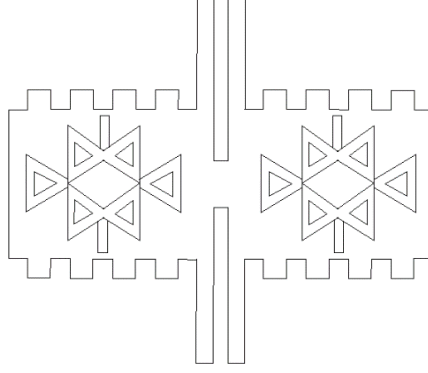
Bulunduğu Yer: Ereğli

En x Boy: 158 x 430 cm.

Tarihi Dönemi: 70 – 80 yıllık

ÇİZİM 18

ÇİZİM 19

Kilimde Kompozisyon

Dikey dikdörtgen içerisinde bulunan kenarları çıkıntılı küçük kare biçimler kompozisyonun ana unsurlarını oluşturmaktadır (Çizim 18). Küçük kare biçimlerin farklı renklerle üst üste sıralı olarak yerleştirilmesi hareketli- ritmik bir kompozisyon algısı yaratmaktadır. Kompozisyonun tamamını kaplayan bu karelerin içlerinde küçük üçgen biçimlerin üst üste gelmesiyle oluşan biçimler yer almaktadır. Biçimlerin hepsinin ölçüleri ve şekilleri aynıdır. Ancak biçimlerin ortasında bulunan küçük eşkenar dörtgenlerin içlerinde küçük farklılıklar bulunmaktadır. Biçimler küçük kareler içerisinde ve bu karelerin kenarları küçük çıkıntılar ile hareketlendirilmiştir. Kompozisyonun zemininde biçimler düzenli bir şekilde aralıksız olarak ardışık sıralanmış ve bütün zemini kaplamıştır. Kompozisyonun boyuna doğru her beş biçimde bir, aralara ince şeritler yerleştirilmiştir (Çizim 19). Kompozisyonda biçimlerin her biri belli bir düzen halinde farklı renklerde dokunarak, kompozisyonda içten dışa doğru büyüyen altıgenler oluşturulmuştur. Yani aynı biçimler farklı renklerde dokunarak altıgen biçimler oluşturulmuştur. Kompozisyonun ortasında tam altıgenler kenarlarda yarım altıgenler bulunmaktadır.

Kompozisyonun kenarları dar bordürler ile çerçeve yapılmıştır. Hareketli kompozisyon hareketli bordürler ile sınırlandırılmıştır. Kısa kenarlardaki bordürde siyah renkte ince şerit zik zak hareketlerle yarım altıgenleri meydana getirmektedir (Çizim 20). Yarım altıgenlerin içlerine kenarları basamaklandırılmış biçimler yerleştirilmiştir. Uzun kenarlarda bulunan bordürde ince şeritler ve ortasında kenarları basamaklandırılmış biçimler bulunmaktadır (Çizim 21). Kilim iki parçadan oluşmakta

bu parçalar daha sonra kusursuz bir şekilde birbirlerine dikilmiştir. Tasarım kapalı kompozisyona sahiptir. Renkler ile diyagonal hatlar oluşturulmuştur. Tasarımın dikey ve yatay kullanıma olanağı bulunmaktadır.

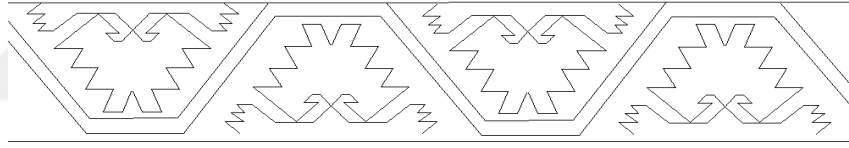
Kilimde Tasarım Öğeleri

Nokta

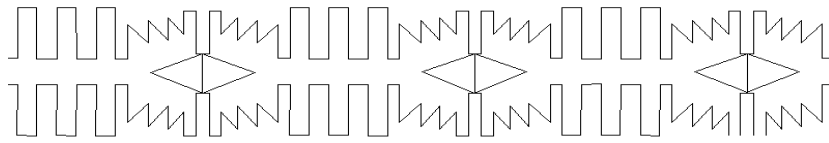
Tasarımda biçimlerin ölçüleri noktalar ile belirlenmektedir. Noktaların sayısı ile kompozisyonun ölçüleri belirlenmekte ve biçimler yerleştirilmektedir. Noktaların birleşmesiyle çizgiler ortaya çıkmakta ve biçimler oluşmaktadır.

Çizgi

Desende çizgiler kompozisyonun dış çerçevesini oluşturmaktadır. Çizgi tasarımda biçimlere kontur olmakta ve sınırları belli etmektedir.

ÇİZİM 20

ÇİZİM 21

Biçim

İncelenen tasarımda biçimler, aynı ölçü ve farklı renkler kullanılarak zemin oluşturulmuştur. Tasarımda bulunan kenarları çıkıntılı kare biçimlerin içlerinde küçük üçgen biçimlerin üst üste yerleştirilmesiyle biçimler meydana gelmektedir (Çizim 18). Kompozisyonda bulunan biçimlerin zemin renklerine göre kendi renkleri de değişmektedir. Biçimler küçük karelerin içerisinde farklı renklerle kesintisiz, boşluk

bırakmadan devam etmektedir. Kompozisyonun uzun kenarında bulunan bordürde biçimler ardışık yerleştirilmiştir. Ortalarında kenarları basamaklandırılmış sağ ve sol taraflarına 3 sıra ince şeritler yerleştirilerek biçim oluşturulmuştur (Çizim 21). Kısa bordürde ince şeritler zik zak hareketlerle yarım altıgenler meydana gelmiştir (Çizim 20). Altıgenlerin içlerinde kenarı çıkıntılı biçimler bulunmaktadır. Kompozisyona genel bakıldığında aynı biçimlerin sürekli tekrarı görülmektedir.

Doku

İncelenen örneğin yapım aşamasında kullanılan hammaddenin yün olması ve tekniğin kilim olması sebebiyle orta sert bir dokuya sahiptir. Hammadde olan yün, ipler (çözgü) arasına sıkıştırılarak dokunduğu için sert bir yapı oluşmaktadır. Renklerin verdiği etki ile de görsel doku meydana gelmektedir.

Renk

İncelenen örnekte soğuk- sıcak renkler ve açık- koyu kontrastı görülmektedir. Tasarımda en dikkat çekici unsur kullanılan renklerdir. Kompozisyonun tamamında aynı biçim kullanılmış fakat biçimlerin renkleri değiştirilerek, bu değişim planlı yapılarak altıgenler oluşmuştur. Tasarım, altıgenin içinden dışına doğru; kırmızı, sarı, kırmızı, beyaz, mavi, kırmızı, sarı, kırmızı renkleri ile dokunmuştur. Biçimlerin zemin rengi, biçimlerin renklerine göre zıt (kontrast) seçilmiştir. Örneğin; beyaz zemin üzerine siyah kontörlü içi kırmızı renk olan biçim bulunmaktadır. Mavi üzerine sarı, kırmızı üzerine siyah, sarı üzerine kırmızı renkler ile biçimler dokunmuştur. Her biçimin iç renklerinde farklı renkler görülmektedir. Kompozisyonun ortasında bulunan altıgenin içi diğer kenarlarda bulunan altıgenlerin içlerine göre farklıdır. Ortada bulunan altıgenin ortası sarı renk ve kırmızı renk ile dokunmuştur. Kenarlarda bulunan altıgenlerin içerisi ise kırmızı ve sarı, kırmızı olarak seçilmiştir. Bu da tasarımdaki renklerin ne kadar bilinçli kullanıldığını göstermektedir. Renklerin bu düzenli kullanımı tasarıma denge sağlamaktadır. Tasarım iki parçadan dokunmuş, bu parçalardaki renkler birbirleriyle simetri oluşturmuştur. Tasarımın bordürlerinde bulunan renkler, beyaz zemin üzerine kırmızı, siyah, sarı, açık yeşil ve mavi gibi renklerdir. Bordürlerde açık- koyu kontrastı görülmektedir.

Kompozisyonda açık- koyu, sıcak- soğuk renk zıtlıklarıyla desene ritim, vurgu ve hareketlilik kazandırılmıştır. Kompozisyonda aynı biçimler kullanıldığı için renk ile farklılıklar yapılmış ve monotonluktan kurtarılmıştır.

Kilimde Tasarım İlkeleri

Tekrar

Tekrar kullanıldığı alan içinde bütünlük sağlar ve birleştirici bir etki oluşturmaktadır. Kompozisyonun zemininde aralıkları, ölçüleri ve konuş yönleri aynı olan biçimler zeminde tam tekrar ilkesine göre yerleştirilmiştir. Biçimler kompozisyonun zemininde hiçbir değişiklik olmadan tekrar etmektedir. Tasarımda aynı biçimlerin tekrarı tek düzelik sağlarken renk farklılıkları ile farklı bir etki oluşturulmaktadır. Kompozisyonun bordürlerinde ise biçimler aynı aralık ve yönde tekrar etmektedir. Hiçbir değişiklik olmadan tekrar eden biçimler farklı renkler kullanılarak ritme dönüşmektedir.

Ritim

İncelenen tasarımın ana unsuru olan biçimlerde tam tekrar görülmektedir. Tam tekrar renkler ile ritme dönüşmektedir. Biçimlerin renkleri belli bir plan doğrultusunda değiştirilerek ritim oluşmaktadır. Renkler kompozisyon yüzeyinde akıcı şekilde yerleştirilmiştir. Biçimler sadece renk değiştirerek tekrar ettiği için düzenli ritmi oluşturmaktadır. Bordürlerde ise zemindeki gibi renkler ile ritim sağlanmıştır. Kısa kenardaki bordürde ince siyah renkteki şerit aynı hareketlerle bordürde devam etmiş ve ritim meydana gelmiştir. Renkler ile yapılan ritim tasarıma hareket katmış ve renklerin etkisiyle de farklı bir kompozisyon oluşturulmuştur.

Denge

Kompozisyonda tasarım öğeleri birbirleri ile tartıldıklarında genel bir denge hissedilmektedir. Kompozisyona bakıldığında denge özellikle renklerde çok iyi kullanılmıştır. Tasarımda sıcak-soğuk renkler, açık-koyu renkler bir arada kullanılarak denge oluşturulmuştur. Tasarımda hem asimetrik denge hem simetrik denge kullanılmıştır. Tasarım yatay olarak ikiye bölündüğünde küçük farklar hariç tasarımın

alt ve üst kısmı simetrik dengelenmektedir. Ancak uzun kenarda bulunan bordürlerde simetri bulunmamaktadır. Bu sebeple yatay bölünmede asimetri görülmektedir. Dikey bölünmede de yatay bölünmede olduğu gibi küçük farklar haricinde simetri oluşmaktadır Kompozisyonda olan biçimler hem yapı hem renk bakımından da zemine uyumludur. Kompozisyonda her türlü yönden bakıldığında ideal denge hissi doğurmaktadır.

Zıtlık

İncelenen tasarımda en dikkat çeken kontrast renklerdir. Aynı biçimlere kontrast renklerle zıtlık verilmiştir. Zıtlık tasarımda karşıtlık duygusu yaratır, ancak esere canlılık ve dinamizm katmaktadır. Tasarımın zemininde bulunan karelerin içlerindeki üçgen biçimlerde yön zıtlığı bulunmaktadır. Bu biçimler hem sağa hem sola doğru bakacak şekilde simetrik yerleştirilmiştir. Kompozisyonda renkler hem sıcak-soğuk hem de mat ve parlak zıtlıkları üzerine kurulmuştur.

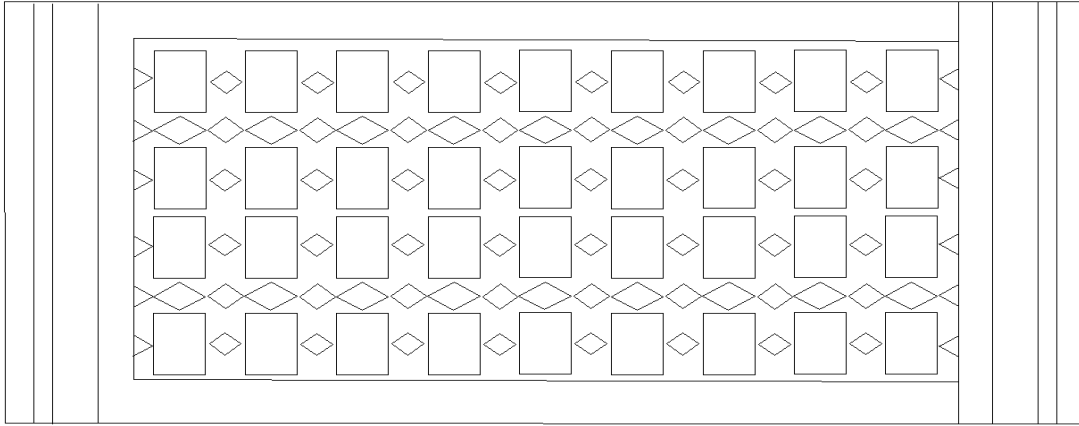
Egemen-Vurgu

Kompozisyona ilk bakıldığında dikkat çeken renklerin birbirleri ile uyumudur. Ancak mavi rengi tasarımda hem egemen hem vurgu oluşturmuştur. Soğuk renk olan mavi sıcak renkler arasında vurguyu sağlamıştır. Sadece renk olarak değil kompozisyonda diyagonal hatlarla tasarım boyunca devam etmiş ve en büyük altıgen olarak tasarıma egemen olmaktadır. Maviden sonra açık renk olarak kullanılan beyaz zeminli biçimle de tasarımda vurgu yapılmaktadır.

4.5. Kilim Değerlendirilmesi 5.

RESİM 5

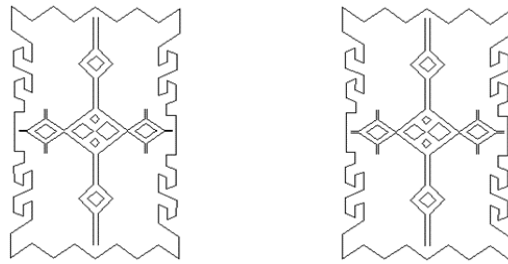

ÇİZİM 22

Bulunduğu Yer: Karapınar

En x Boy: 185 x 436 cm.

Tarihi Dönemi: 18.- 19. Yy.

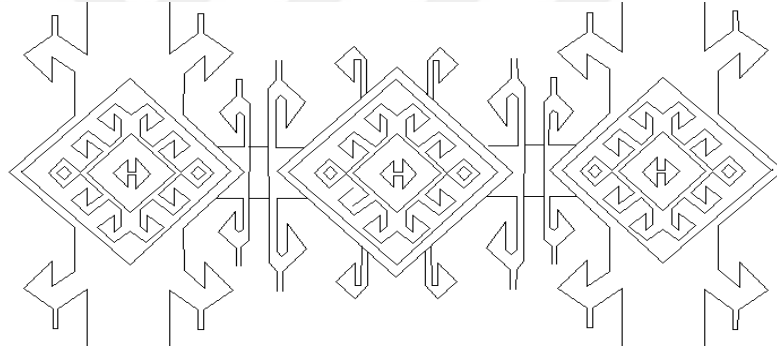
ÇİZİM 23

Kilimde Kompozisyon

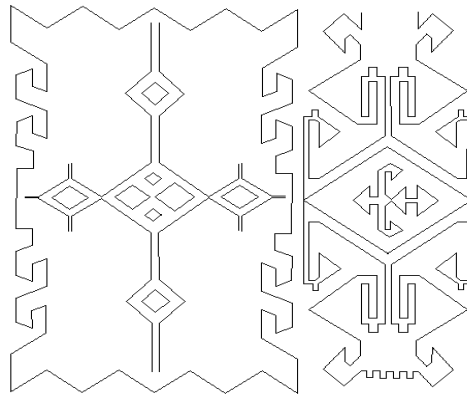
Kompozisyonun zeminine yerleştirilmiş küçük dikdörtgenler kompozisyonun ana unsurları oluşturmaktadır. Kompozisyonun zemininde boydan 9 adet, enden 4 adet dikdörtgen bulunmaktadır. Dikdörtgenleri inceleyecek olursak, içlerinde küçük eşkenar dörtgenler bulunmaktadır (Çizim 23). Eşkenar dörtgenin dört tarafında ince şeritler uzatılmış ve uçlarında küçük eşkenar dörtgenler yerleştirilmiştir. Kompozisyonun tamamında toplam 36 adet dikdörtgen biçim bulunmaktadır. Her dikdörtgenin içinde aynı biçimler kullanılmış. Ancak bu biçimlerin içleri farklı küçük biçimlerle süslenmiştir. Dikdörtgenler aralıklı olarak kompozisyon zeminine yerleştirilmiştir. Dikdörtgenin ölçüleri kadar aralıklar bırakılmış ve bu aralıklara biçimler yerleştirilmiştir. Dikdörtgenlerin uzun kenarlarının arasında bulunan biçimlerin ortasında eş kenar dörtgen ve içlerinde küçük biçimler bulunmaktadır. Eş kenar dörtgenlerin içleri ise farklı biçimler ile süslenmiştir. (Çizim 25). Dikdörtgenin kısa kenarının arasında bulunan kısımda ise dokuma boyunca aralıksız devam eden eşkenar dörtgenler bulunmaktadır. Eşkenar dörtgenlerin uçlarında ince iki şerit bulunmakta, şeritlerin uçlarında küçük üçgen şekilde çıkıntılar yerleştirilmiştir (Çizim 24). Eşkenar dörtgenlerin içlerinde tekrar küçük eşkenar dörtgen bulunmakta ve eşkenar dörtgenin etrafı küçük çıkıntılar ile hareketlendirilmiştir. Aralıklardaki biçimlerde şekil ve zemin eşitliği bulunmaktadır. Biçimler bir plan dahilinde yerleştirilmiş ve bir örüntü içerisinde tasarlanmıştır. Zemin rengi olarak açık renk kullanılmış ve zeminde bulunan biçimler ise canlı, soğuk ve açık tonlar ile dokunmuştur.

Kompozisyonun uzun kenarında bir adet dar bordür ve kısa kenarında bir geniş ve 3 adet dar bordür bulunmaktadır. Dokumanın uzun kenarında bulunan bordürde biçimler aralıksız yerleştirilmiş iki biçimin ortasında eş kenar dörtgenler meydana gelmektedir (Çizim 26). Kısa kenardaki bordürleri dıştan içeriye doğru incelemek gerekirse, geniş bordür içerisinde eş kenar dörtgen ve yarım eşkenar dörtgen üst üste bulunmaktadır. Bordürün içerisinde eş kenar dörtgenin dizilişleri plan dahilinde yapılmış şekil ve zemin eşitliği sağlanmıştır. Eş kenar dörtgenler kum saatine benzer şekilde üst üste getirilmiş ve aralıklar bırakılarak dizilmiştir. Bu aralıklarda da tam

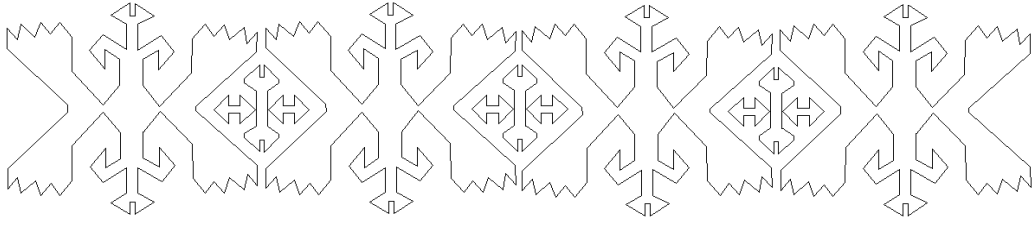
tersi yönde de aynı biçim oluşmuştur. Geniş bordürden sonra ince bordürde de biçimler iç içe girmiş hissi vererek bordürü oluşturmaktadır. Diğer bordürde de altıgen biçim ve altıgenin içinde kenarları basamaklandırılmış tekrar altıgen biçim bulunmaktadır. Altıgenler aralarında boşluk bırakarak yerleştirilmiş boşluklarda farklı bir biçim oluşmuştur. Yani şekil ve zeminde anlamlı biçimler ortaya çıkmış, boşluklar planlanarak bırakılmıştır. Diğer dar bordürde ise ardışık sıralanmış biçimler farklı renklerde dokunmuştur (Çizim 27). Bordürlerden sonra ince şeridin içinde çizgiler zikzak oluşturmuş ve küçük üçgen biçimler meydana gelmiştir. Kompozisyonda biçimlerin herhangi bir yönü yoktur. Bu sebeple dikey ve yatay olarak da kullanma olanağı sağlanmaktadır.

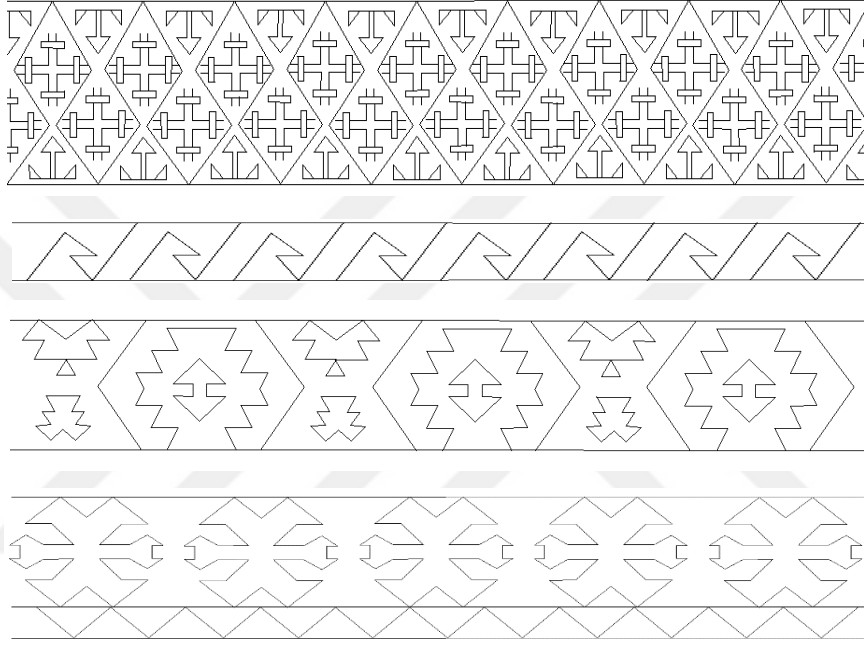
ÇİZİM 24

ÇİZİM 25

ÇİZİM 26

ÇİZİM 27

Kilimde Tasarım Öğeleri

Nokta

Biçimlerin yerleştirilmesi noktaların bir araya getirilmesiyle oluşmaktadır. Tasarımda yer alan her biçim belirli sayıda noktaların birleşmesiyle oluşmaktadır.

Çizgi

Kompozisyonda biçimlerin sınırları çizgi ile belirlenmektedir. Çizgiler biçimlerin sınırlarını gösteren, yalnız başına görünmeyen unsurlardır. Kompozisyonda çizgiler ile bordürler oluşmaktadır.

Biçim

Tasarımı oluşturan tüm biçimlerin boşluk ve doluluğu eşitlenerek tasarım yapıldığı görülmektedir. Kompozisyonda karmaşık biçimler kullanılmıştır. Dikdörtgen şeklindeki biçim kompozisyonda hiçbir değişiklik olmadan aralıklı tekrar etmiştir (Çizim 23). Sadece biçimlerin renklerinde farklılıklar gözlenmektedir. Dikdörtgen biçimin kısa ve uzun kenarında farklı biçimler kompozisyon boyunca aralıksız tekrar etmiştir. Bu biçimler birbirleri ile bağlantılı olarak yerleştirilmiştir. Dikdörtgen biçimin kısa kenarındaki aralıkta, eşkenar dörtgenler aralıksız uç uca birleştirilerek biçimleri oluşturmaktadır (Çizim 24). Kısa kenarındaki aralıkta da karmaşık biçimler kullanılarak kompozisyona farklılık kazandırılmıştır (Çizim 25). Kompozisyonun uzun kenarındaki bordürde farklı şekildeki biçimler birleştirilerek bir bütün elde edilmiştir. Her biçimin ortasında eşkenar dörtgenler meydana gelmektedir (Çizim 26). Kompozisyonun kısa kenarında ise 4 adet bordür bulunmaktadır. Her bordürde farklı biçimler görülmektedir (Çizim 27).

Doku

Dokumanın yapım aşamasında kullanılan malzemenin dokusu ve dokuma sıkıştırılarak dokunduğu için orta sert bir dokuya sahiptir. Desende yer alan yüzeysel etki, renklerin ve biçimlerin farklılaştırılmasıyla dokusal özellik kazandırmaktadır. Doku etkisi desenin daha zengin ve hareketli görünmesine neden olmaktadır.

Renk

İncelenen örnekte sıcak-soğuk renkler ve bu renklerin soft tonları uygulanmıştır. Kompozisyonun zemininde açık- koyu kontrastı ve dikdörtgen biçimlerin içleri sıcak-soğuk renkler ve sıcak renklerin yumuşak tonları ile dokunmuştur. Açık renkli zemin üzerinde siyah kontrollü biçimler görülmektedir. Kompozisyon zemininde renkler düzenli sıra ile dokunmuştur. Kompozisyon dikey olarak ikiye bölündüğünde renkler simetrik denk gelmektedir. İki kısa kenarda da biçimler ana aynı renkler ile başlamıştır. Kırmızı, açık yeşil, mavi, kahverengi, kahverengi soft kırmızı gibi renkler dokumanın iki parçasında da aynı sıra ile seçilmiştir. Dokumanın bordürlerinde renkler, zemin renkleri ile uyumlu yumuşak

tonlar kullanılmıştır. Zemin- şekil eşitliği renklerle ortaya çıkarılmıştır. Bordürlerde renkleri belli bir düzen halinde dokunmamıştır. Ancak birbirleri ile uyumlu renkleri bir araya getirilmiştir. Tasarımda kullanılan sıcak- soğuk ve açık- koyu renk zıtlıklarıyla desene hareketlilik kazandırılmıştır.

Kilimde Tasarım İlkeleri

Tekrar

Tekrar dokumalarda en çok kullanılan bir tasarım ilkesidir. Kompozisyonun zemininde bulunan dikdörtgen biçimler aynı aralık ve ölçülerde kompozisyonun zemininde tekrar etmektedir. Kompozisyonun zemini farklı biçimlerin tekrarlanmasından meydana gelmektedir. Zeminde dikdörtgenler aynı biçimlerle tekrar etmiş ancak renkleri farklı dokunmuştur. Dikdörtgenlerin aralarında bulunan biçimler aynı renk ve ölçüde tekrar etmektedir. Zemin farklı biçimlerin tekrarından oluştuğu için tasarımda tekrarın getirdiği monotonluk oluşmamıştır. Farklı biçimlerin tekrarı hareketlilik kazandırmıştır. Biçimler aynı ölçü ve aralıklarda tekrar ettiği için tam tekrar ilkesi bulunmaktadır. Zeminde renklerde bir düzen halinde kullanılmış yani tekrar etmiştir. Her bir sırada renkleri aynı sıra ile dokunmuştur. Kompozisyonun bordürlerinde biçimler ölçü değiştirmeden tekrar etmektedir. Biçim tekrarı kompozisyonda tek düzelik sağlarken renk farklılıkları ile hareketlilik yaratmakta ve gözde farklı bir etki bırakmaktadır. Tasarımda biçimlerin yönleri ve renklerinde farklılıklar yapılarak tekrarı ritme dönüştürmektedir.

Ritim

Kompozisyonda biçimler tekrarlanmış, ancak biçimlerin renkleri, boyutları ile tekrar ritme dönüşmektedir. Kompozisyonda biçimler aralıklı yerleştirilmiş ve bu aralarda da açık renk zemin üzerine siyah kontrollü biçimler yerleştirilmiştir. Renklerin farklılığı aralıklarda farklı biçimlerin olması görsel hareketliliği oluşturmuş ritim meydana gelmiştir. Kompozisyon boyunca zeminde bulunan eşkenar dörtgenler aynı ölçülerde deva etmiş ancak içleri farklı biçimler ile süslenmiştir. Bu tekrar içinde farklılık ritmi meydana getirmektedir. Kompozisyonun bordürlerinde ritim ön plandadır. Çünkü bordürlerde biçimler renk değiştirerek ve farklı yönlerde

ilerlemektedir. Kısa kenarda bulunan dış bordürde küçük eşkenar bordürler şekil ve zemin eşitliğine göre yerleştirilmiştir. Belli aralıklarda biçimlerin dokunması ve renk değişikliğinden doğan etki bordürde ritmi oluşturmaktadır. Kompozisyonun bordürlerinde ve zemininde düzenli ritim (regular) görülmektedir. Çünkü aynı biçim küçük farklarla, aynı boşlukta yer değiştirerek tekrar eder durur ve düzenli vurgu doğurur. Bu tek düzelik renk zıtlıkları, yumuşak tonlar ile hareketlendirilir ve ritme dönüşmektedir.

Denge

Tasarım renk olarak incelendiğinde sıcak ve soğuk renkler bir arada kullanılarak denge meydana gelmiştir. Sıcak renklerin daha yumuşak tonları kullanılarak soğuk renklerle uyum sağlanmıştır. Sıcak renklerin yumuşak tonları ile renkler dengelenmiştir. Zeminde bulunan biçimler gözü rahatsız etmeyecek şekilde dengeli yerleştirilmiştir. Kompozisyonda boşluk ve doluluklar da birbirleri ile denge içindedir. Desende hem simetrik hem de asimetrik denge bir arada kullanılmıştır. Kompozisyon dikey olarak ikiye bölündüğünde biçimler simetrik dengelenmektedir. Ancak renk dağılımında asimetri bulunmaktadır. Yatay bölünmede ise kompozisyonda biçim ve renk dağılımı tamamen simetrik denk gelmektedir. Kompozisyona genel bakıldığında rahatsız eden hiçbir renk ve biçim bulunmamaktadır. Tasarı ideal denge hissi doğurmaktadır.

Zıtlık

Kompozisyonda zıtlık, biçim, renk, doku, değer, ölçü, yön, aralık vb. bakımlardan olabilir. İncelenen tasarımın zemininde dikdörtgen biçimler sade bir biçimde dokunmuştur. Ancak zeminde daha karmaşık, hareketli biçimler bulunmaktadır. Bu da zeminde biçimler arasındaki zıtlığa örnek gösterilmektedir. Zeminde kullanılan renklerde zıtlık bulunmaktadır. Zemin beyaz renkte, ancak biçimler koyu kontörlerle dokunmuştur. Zeminde açık- koyu kontrastı bulunmaktadır. Dikdörtgen biçimlerin içlerinde de zıt renkler bir arada kullanılmıştır. Kompozisyonun bordüründe ise uzun kenarda 1 adet bordür kısa kenarda 4 adet bordür bulunmaktadır. Kısa kenardaki bordür uzun kenardaki bordüre göre daha geniş ve tasarımda dikkat

çekmektedir. Bordürler arasındaki eşitsizlik de zıtlığı oluşturmaktadır. Tasarımda bulunan zıtlıklar tasarıma hareketlilik ve dikkat çekici bir özellik katmaktadır. Zıtlık tasarımdaki dengeyi de sağlamaktadır.

Egemen- Vurgu

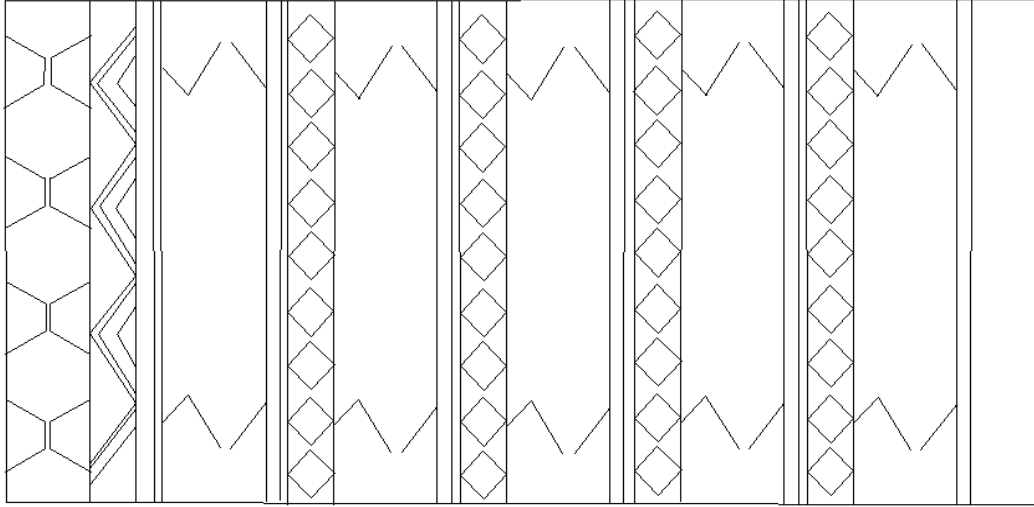
İncelenen kompozisyonda egemen unsur zeminde bulunan dikdörtgen biçimlerdir. Dikdörtgen biçimler diğer biçimlere göre boyutunun farklılığı ve sadeliğinden dolayı daha dikkat çekici ve kompozisyona egemendir. Kompozisyon zemininde bulunan karmaşık biçimlerle de tasarıma vurgu yapılmıştır.

4.6. Kilim Değerlendirilmesi 6.

RESİM 6

ÇİZİM 28

Bulunduğu Yer: Akşehir

En x Boy: 85 x 145 cm.

Tarihi Dönemi: 30 yıllık

Kilimde Kompozisyon:

Dikdörtgen içerisine yerleştirilmiş farklı genişlikte şeritler kompozisyonun ana unsurlarını oluşturmaktadır. Şeritler kompozisyonun enine yerleştirilmiştir (Çizim 28). Tasarımın iki kısa kenarında diğer şeritlerden farklı biçimler bulunmaktadır. Şeritlerin içinde bulunan biçimlerin aralarındaki mesafenin yakınlığı ve uzaklığı bir plan dahilinde değerlendirilmiştir. Kompozisyonun sağ tarafında bulunan şeritte biçimlerin aralıkları eşit bırakılmış ve bırakılan aralıklar da farklı bir biçim meydana gelmiş yani şekil ve zemin eşitliği oluşmuştur (Çizim 29). Sol taraftaki şeritte ise biçimler belli aralıklarda ardışık yerleştirilmiştir (Çizim 30). Dokumanın ortasında bulunan farklı kalınlıktaki şeritler, geniş ve dar olarak ardışık sıralanmıştır. Geniş şerit içerisinde basık altıgen biçim bulunmakta ve kenarlarında ise üçgen biçimler simetrik şekilde yerleştirilmiştir (Çizim 31). Dar şeritlerin kenarlarında farklı kalınlıkta ince şeritler bulunmaktadır. Dar şerit içerisinde küçük eşkenar dörtgenler ardışık yerleştirilmiştir (Çizim 32). Eş kenar dörtgenlerin içlerinde simetrik yerleştirilmiş üçgen biçimler bulunmaktadır. Birimden bütüne dokumayı oluşturan tüm biçimler yönü belirlemektedir.

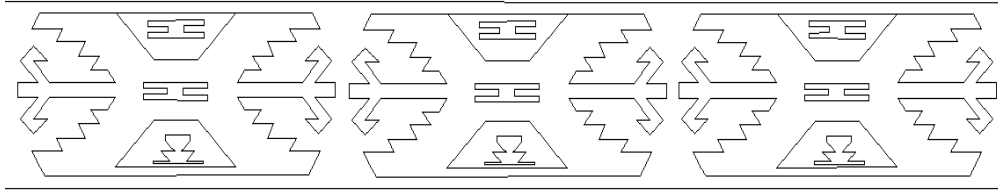
Kilimde Tasarım Öğeleri

Nokta

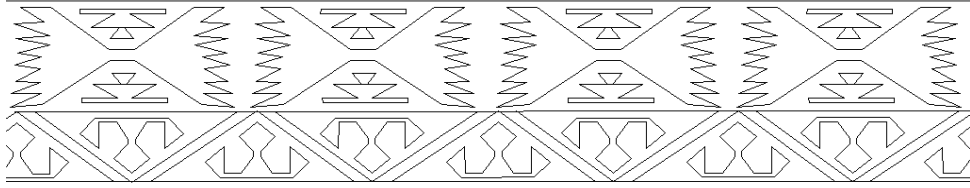
Tasarımda kompozisyonu oluşturmada kullanılan temel öğelerden biri noktadır. Biçimlerin yerlerini ve ölçülerini kompozisyonun boyutlarını ve yerlerini belirleyen en önemli elemanlardan biri noktadır. Noktaların birleşmesiyle çizgiler oluşmakta ve biçimler ortaya çıkmaktadır.

Çizgi

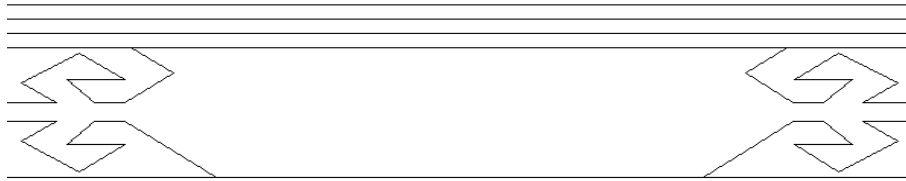
Kompozisyonda biçimlerin sınırları çizgi ile belirlenmektedir. İncelenen tasarımın zemini çizgilerle bölümlere ayrılmıştır. Bu çizgiler şeritlerin sınırlarını belirlemekte ve içlerine çizgilerle sınırları belirlenen biçimler yerleştirilmiştir.

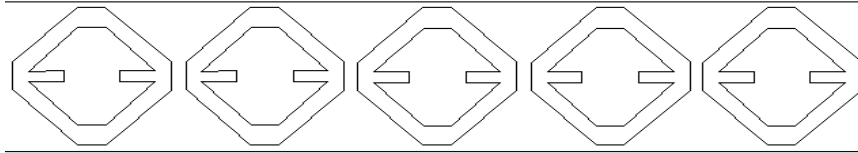
ÇİZİM 29

ÇİZİM 30

ÇİZİM 31

ÇİZİM 32

Biçim

İncelenen kompozisyonun kısa kenarlarındaki şeritlerin içlerindeki biçimlerin boşluk ve doluluğu hesaplanarak yapıldığı görülmektedir. Kilimin, sağ kısa kenarında bulunan biçimlerin aralarında boşluk bırakılarak yerleştirilmiş ve bu boşluklarda da farklı bir biçim meydana gelmiştir (Çizim 29). Sol kısa kenarlarda ise iki adet üst üste bordür bulunmaktadır. Bu bordürlerden birinde yarım altıgen biçimler bordürün iki kenarına alt alta yerleştirilmiştir. Yarım altıgenlerin sağ ve sol taraflarına düzenli olmadan çıkıntılar yapılmıştır. Bu biçim belli aralıklarla dokuma eni boyunca yerleştirilmiştir. Diğer bordür de ise üçgen biçimler yan yana yerleştirilmiş ve tam ters

yönünde de üçgen biçim meydana gelmiştir. Zik zak hareketler oluşturarak dokuma eni boyunca devam etmiştir (Çizim 30). Kompozisyonun kısa kenarlarında bulunan şeritlerin içleri ortada bulunan şeritlerin içlerine göre daha karmaşık biçimlerin yapıldığı dikkat çekmektedir. Kompozisyonun dar şeritlerinde eşkenar dörtgen biçimler bulunmaktadır (Çizim 32). Geniş şeritlerde ise altıgen biçim genişletilerek içinde bulunduğu şerittin ölçülerine göre yerleştirilmiş ve basık altıgen biçimi meydana gelmiştir (Çizim 31). Kompozisyonda biçimler yönü belirlemiş ve şerit içlerinde karmaşık ve basit biçimler kullanılmıştır.

Doku

İncelenen kompozisyonda farklı tonda renklerin kullanılmasından dolayı görsel bir doku meydana gelmiştir. Tasarımda siyah renk ile dokunan kısımlar daha sert bir algı oluşturmaktadır. Tasarımda geniş şeritlerin içlerinde doğal renkler kullanıldığı için doğal bir doku meydana gelmektedir. Kullanılan malzeme ve teknikten dolayı dokuma orta sert bir dokuya sahiptir.

Renk

İncelenen örnek farklı kalınlıkta renkli şeritlerden meydana gelmektedir. Renkler kompozisyonda düzensiz kullanılmış ve zıt renkler karıştırılarak dokunmuştur. Geniş şeritlerin içinde bulunan basık altıgenlerin her biri benzer renkler ile dokunmuştur. Geniş şeritlerin içlerinde ton farklılıkları (abraj) bulunmaktadır. Geniş şeritlerin uzun kenarlarında kalan boşluklarda siyah ve kırmızı ve krem renkleri düzensiz şekilde dokunmuştur. İnce şeritlerin renklerinde de bir düzensizlik görülmektedir. İnce şeritler içerisinde bulunan biçimler sıcak renklerden oluşmaktadır. Sıcak renklerin yanında siyah renk ile dokunmuş şeritler de görülmektedir. Şeritlerin içerisinde bulunan ince biçimlerin kontörleri beyaz renk ile yapılmış, bazı biçimlerde ise kontrast renkler ya da biçimin asıl renginin tonları ile kontör yapılmıştır. Örneğin; kırmızı biçime beyaz kontör, sarı biçime turuncu kontör, turuncu biçim siyah kontör ile dokunmuştur. İki kısa kenarda bulunan şeritlerde beyaz ve kırmızı renkler hakimdir. Kompozisyonda sıcak renkler hakimdir. Dokumanın zemini birbirine uyumlu olmayan renkler ile dokunmuş ve farklılık oluşturulmuştur. Kompozisyonda,

kırmızı, turuncu, sarı renkleri dikkat çekicidir. Bu ton geçişleri sıcak ve açık- koyu renkler tasarıma ritim, hareket katmaktadır.

Kilimde Tasarım İlkeleri:

Tekrar

Kompozisyonda bulunan farklı genişlikteki şeritler tekrar ederek kompozisyonu oluşturmaktadır. Şeritler geniş, dar olarak tasarımda tekrar etmektedir. Özellikle ince şeritlerin içerisindeki altıgen biçimler tam tekrar ilkesine göre tekrarlanmaktadır. Sadece renkleri değişmektedir. Şeritler aynı ölçülerde tekrar etmiş ancak renklerdeki düzensizlik tam tekrarı sağlamamaktadır. Kompozisyonun iki kısa kenarında içleri farklı biçimlerle süslenmiş şeritler bulunmaktadır. Bu şeritlerde kendi içlerinde tekrar etmektedir. Ancak bu şeritlerde de renk tekrarı bulunmamaktadır. Renklerin farklılığı, renklerin düzensiz kullanımı kompozisyondaki tekrarı bozmakta ritim oluşmaktadır.

Ritim

Tasarımda biçimlerin boşlukları ve renklerin ton değerlerinde ritim oluşmaktadır. Şeritlerin farklı genişlikte olması ve renklerin farklı kullanılması da ritmi oluşturmaktadır. Tasarıma bakıldığında bütünsel olarak ritim vardır. Renklerin tonlarının kullanılması, farklı renklerden, başka bir renge geçilmesi aralıkların farklılığı ritimdir. İnce şeritler içinde aynı biçimler ölçü değişikliği olmadan sadece renk değiştirerek tekrar eder bu sebeple, ince şeritlerde düzenli ritim (regular) bulunmaktadır. Kompozisyondaki düzenli hareketler renk zıtlıkları, açık- koyu vurguları, rengin tonları ile hareketlendirilmektedir.

Denge

Tasarım renk olarak incelendiğinde sıcak renkler ile denge oluşturulmaya çalışılmıştır. Tasarımda bazı biçimlerde ve şeritlerin zeminlerinde siyah renk kullanılmış ancak dengeli şekilde kompozisyonun yüzeyine dağıtılmamıştır. Kompozisyonda biçimler arasında denge bulursa da renklerin kullanımı dengesizliği sağlamaktadır. Kompozisyon yatay olarak ikiye bölündüğünde, alt ve üst kısımlar

asimetrik dengelenmektedir. Bu asimetriliği kısa kenardaki biçimler ve renkler sağlamaktadır. Dokumanın ortasında bulunan ince ve kalın şeritler de aynı ölçü ve biçimlerden oluşmaktadır. Dikey bölünmede ise kompozisyon yatay bölünmede olduğu gibi renk dağılımı ve kısa kenarlardaki farklılıklardan dolayı asimetri meydana gelmektedir.

Zıtlık:

Kompozisyonda ilk dikkat çeken renkler arasındaki zıtlıktır. Sıcak renklerin yanında, açık-koyu renkler ile biçimler dokunmuş ve zıtlık oluşturulmuştur. Renklerdeki mat ve parlak tonlarda nicelik zıtlığını ortaya koymaktadır. Diğer yandan kompozisyonda bulunan şeritlerde de zıtlık bulunmaktadır. Şeritlerin kompozisyon yüzeyinde farklı aralıklarda olması ölçü zıtlığını meydana getirmektedir. Kalın şeritlerin içinde bulunan basık altıgen biçimlerin sağ ve sol tarafındaki üçgen biçimlerin, farklı yönlerde yerleştirilmesi de yön zıtlığını ortaya koymaktadır.

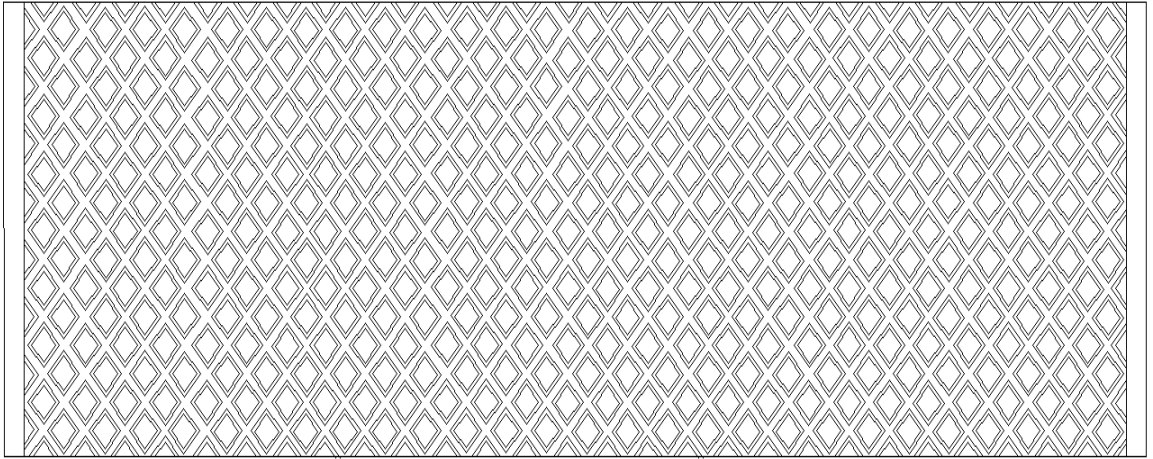
Egemen- Vurgu:

Kompozisyonda kullanılan biçimler içerisinde kalın şeritler ölçü olarak diğer biçimlere üstünlük sağlamıştır. Bu sebeple egemen unsur kalın şeritlerdir. Zeminde kullanılan siyah renk tasarımda hem renk olarak baskın ve dengesizliği sağladığı için de dikkat çekmektedir. Siyah renk ile dokunmuş biçimler ve sarı ve turuncu renkler ile tasarımda vurgu yapılmıştır.

4.7. Kilim Değerlendirilmesi 7.

RESİM 7

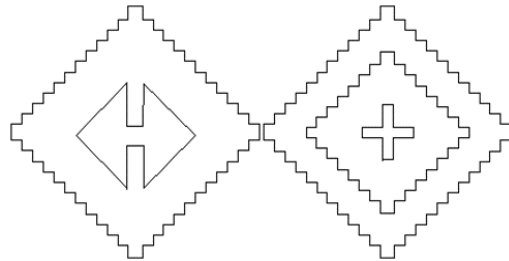

ÇİZİM 33

Bulunduğu Yer: Akşehir

En x Boy: 97x 430 cm.

Tarihi Dönemi: 50 yıllık

ÇİZİM 34

Kilimde Kompozisyon

Dikey dikdörtgen içerisine yerleştirilmiş eşkenar dörtgen biçimler kompozisyonun ana unsurlarını oluşturmaktadır (Çizim 34). Eşkenar dörtgenler farklı renklerle sıralı olarak yerleştirilmiş ve hareketli-ritmik bir kompozisyon algısı yaratmaktadır. Eşkenar dörtgenlerin içlerinde farklılıklar görülmektedir. Bazı biçimlerde iç içe eşkenar dörtgen ve (+) şeklinde biçimler bulunmaktadır. Bazılarında ise üçgen biçimler yerleştirilmiştir. Eşkenar dörtgenlerin kenarları basamaklandırılmıştır (Çizim34). Kompozisyon yüzeyinde eş kenar dörtgenler diyagonal düzlemde tasarlanmış ve aynı renkler ile dokunmuştur. Tasarım açık kompozisyona sahiptir. Açık kompozisyon kısa kenarlardaki dar bordürlerle sınırlandırılmıştır. Kompozisyonun uzun kenarında bordür bulunmamaktadır. Kısa kenarda bulunan bordürde biçimlerin ölçüleri ve aralarındaki boşluklar eşittir (Çizim 35). Bordürlerde şekil ve zemin eşitliği bulunmaktadır. Birimden bütüne biçimlerin kompozisyondaki yerleri yönü belirlemektedir. Renklerle biçimler diyagonal düzlemde tasarlanırken, aynı zamanda dikey ve yatay bir algı oluşturmaktadır. Bu algı dokumaya yatay ve dikey kullanma olanağı sunmaktadır.

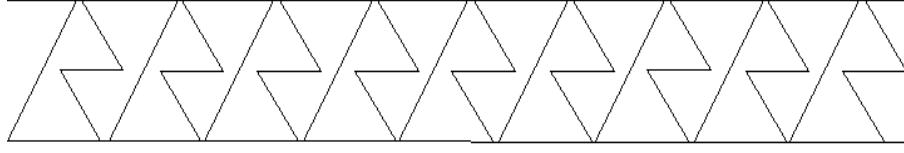
Kilimde Tasarım Öğeleri

Nokta

Biçimlerin yerleştirilmesi noktaların bir araya getirilmesiyle oluşmaktadır. Her biçimin kompozisyondaki yeri ve ölçüleri noktalar ile belirlenmektedir. Biçimler belirli sayıdaki noktaların birleşmesinden oluşmaktadır.

Çizgi

Desenin kısa kenarlarındaki çizgiler ile bordürler oluşturulmuştur. Kısa çizgilerin birleşmesiyle eşkenar dörtgen biçimlerin kenarları basamaklandırılmıştır. Biçimler çizgiler ile sınırlandırılmıştır.

ÇİZİM 35

Biçim

Kompozisyonun ana unsuru olan biçimler aynı ölçü ve aralıkta tekrar etmektedir. Eşkenar dörtgen şeklindeki biçimlerin bazılarının içlerinde tekrar eşkenar dörtgen ve farklı biçimler bulunmaktadır (Çizim 34). Eşkenar dörtgen biçimlerin içinde iki farklı biçim bulunmaktadır. Bu biçimlerden bir tanesi (+) şeklinde olan biçimdir. Diğer ise üçgen biçimlerin simetrik yerleştirilmesiyle meydana gelen iki yönü gösteren biçimdir. Üçgen şeklindeki biçim bir adet eşkenar dörtgenin içine yerleştirilmiştir. Diğer (+) şeklindeki biçim ise diğerinden farklı olarak iç içe eş kenar dörtgenlerin içine yerleştirilmiştir (Çizim 34). İki kısa kenarda bulunan bordürlerde biçimlerin boşluk ve doluluğu eşitlenerek yapıldığı görülmektedir. Biçimler arasında eşit aralıklar bırakılmış ve bu aralıklarda da tam tersi yönünde aynı biçim meydana gelmiştir (Çizim 35). Yani şekil ve zemin eşitliği yapılmıştır. Desenin geneline bakıldığında biçimler küçük farklarla tekrar etmiş ve kesintisiz bir şekilde zeminde devam etmesi kompozisyonu hareketli bir tasarıma dönüştürmüştür.

Doku

İncelenen kompozisyonda farklı renklerin kullanılmasından dolayı görsel bir doku meydana gelmiştir. Tasarımda kullanılan malzeme ve teknikten dolayı dokuma orta sert bir dokuya sahiptir.

Renk

İncelenen örnekte kompozisyonun ana unsuru olan eşkenar dörtgen biçimler zeminde bir örüntü içerisinde tekrar etmiş ve renklerle farklı bir kompozisyon oluşturulmuştur. Biçimler diyagonal düzlemde aynı renklerle dokunmuştur. Renklerin kullanımı kompozisyon yüzeyinde vev hatları oluşturmuştur. Renklerde sıcak renklerin pastel tonları ve açık ve koyu renkler görülmektedir. Renkler

kompozisyon zemininde dağınık olarak tekrar etmiştir. Ancak diyagonal düzlemde aynı sırada aynı renkler kullanılmıştır. Biçimler açık ve koyu renkler ile dokunmuştur. Kullanılan renkler; koyu kırmızı, bordo, fıstık yeşili, koyu turuncu, koyu sarı, renkleridir. Renklerin biçimler üzerinde kullanılmasında dikkat çeken unsur, açık ve koyu renklerin birbirleri ile kullanılmasıdır. Tasarımda açık renk üzerine koyu renk ve koyu renk üzerine açık renk olarak renkler seçilmiştir. Bu kontrast renklerin kullanımı, kompozisyon zemininde derinlik etkisi sağlamaktadır. Diyagonal düzlemde renklerin aynı kullanılması ve renklerin kullanımı, birbirleri ile uyumu kompozisyonda ritmi sağlamış, hareketlilik ve düzen kazandırmıştır.

Kilimde Tasarım İlkeleri:

Tekrar

İncelenen kompozisyon aynı ölçülere sahip olan eşkenar dörtgen biçimlerin tekrarından meydana gelmektedir. Kompozisyonda tam tekrar ilkesinin getirdiği monotonluk, biçimlerin diyagonal düzlemde aynı renklerle dokunması ile farklılaşmış ve tasarıma hareketlilik kazandırmıştır. Eşkenar dörtgen biçimler küçük farklılıklarla tekrar etmiştir. İçlerindeki bu farklılıklar diyagonal düzlemde düzenli tekrar etmektedir. Kompozisyonun iki kısa kenarlarında bulunan bordürlerde biçimler aralıklı olarak tekrar etmektedir. Kompozisyondaki biçim tekrarı desende tek düzelik sağlarken renkler, farklı bir etki oluşturmuştur.

Ritim

Kompozisyonda tekrar eden biçimlerin renkleri ile görsel hareket oluşmaktadır. Ritim ile tasarımda devamlılık ve sonraki adım tahmin edilmektedir. Biçimlerin tam tekrarı içlerindeki küçük farklılıklarla ritmi oluşturmaktadır. Kompozisyonda düzenli ritim bulunmaktadır. Renklerin verdiği etki ile kompozisyon monotonluktan çıkmış ritim oluşmuştur. Seçilen renklerin tonları ve açık- koyu renklerin birbirleriyle kullanımı kompozisyonu hareketlendirmektedir.

Denge

Tasarım renk olarak incelendiğinde mükemmel bir denge görülmektedir. Renklerin birbirleri ile uyumu çok iyi planlanmış ve uygulanmıştır. Desende asimetrik bir denge kullanılmıştır. İlk bakışta aynı biçimlerin bütün zeminde kullanıldığı düşünülse de eşkenar dörtgenlerin içlerinde, küçük farklılıklar bulunmaktadır. Kompozisyon da yatay ve dikey bölünmede, aynı biçimlerin kullanılmasından dolayı simetri olduğu düşünülse de renklerin ve biçimlerin içlerindeki küçük farklılıklar ve renk dağılımından dolayı asimetri bulunmaktadır. Ancak genel olarak tasarıma bakıldığında renklerin kullanımını ve biçimlerde denge hissedilmektedir.

Zıtlık

Tasarımda kontrast bir denge bulunmaktadır. Özellikle renkler arasındaki zıtlık tasarıma hareket katmakta ve dengelenmektedir. Tasarımda sıcak ve soğuk tonlar, açık- koyu renkler, sıcak tonların mat renkleri kullanılarak zıtlık oluşturulmuştur. Açık renk üzerine koyu renk kullanılarak zıtlık sağlanmıştır. Eşkenar dörtgen biçimlerin iç içe küçülerek yerleştirilmesi ile zıtlık oluşmaktadır. Kısa kenarlarda bulunan bordürlerdeki biçimlerde şekil ve zemin eşitliği bulunduğu için hem şekil hem zeminde aynı biçimler oluşmuştur. Ancak biçimlerin yönleri farklıdır. Bu farklılık yön zıtlığını ortaya koymaktadır.

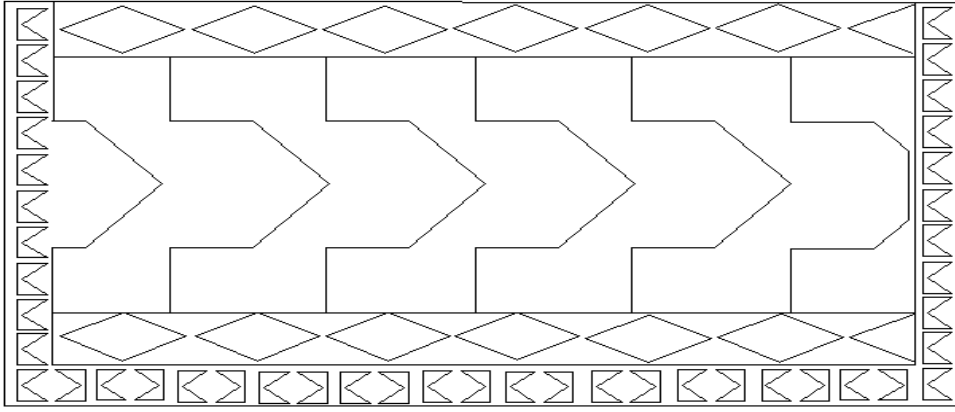
Egemenlik-Vurgu

Kompozisyonun zemininde aynı biçimler kullanılmıştır. Bu sebeple kompozisyonda egemen unsur eşkenar dörtgenlerdir. Kompozisyonda eşkenar dörtgenlerin diyagonal düzlemde aynı renklerle dokunması ile de vurgu yapılmıştır. Kompozisyonda açık renkli zeminde koyu renkli biçimlerin dokunması ve biçimlerde açık-koyu kontrastının birlikte kullanılması ile de vurgu sağlanmıştır. Renk olarak dikkat çeken ise açık renkler ve koyu renkler arasında vurgu yapılmıştır.

4.8. Kilim Değerlendirilmesi 8.

Resim 8

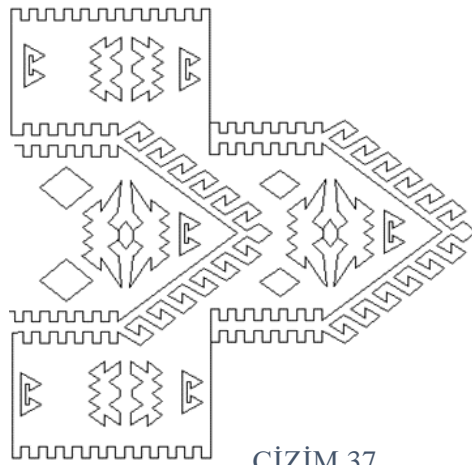

ÇİZİM 36

Bulunduğu Yer: Akören

En x Boy: 115 x 185 cm.

Tarihi Dönemi: 60- 70 yıllık

ÇİZİM 37

Kilimde Kompozisyon

Dikdörtgen içerisine yerleştirilmiş biçimler aynı yönde birbirlerini tekrar ederek kompozisyonun ana unsurlarını oluşturmaktadır (Çizim 36). 6 adet mihrap şeklinde biçim aralarında boşluk bırakarak, peş peşe ve aynı yönde yerleştirilmiştir. (Çizim 37). Mihraba benzeyen bölümlerin zeminleri renkli dokunmuş ve iç kısımlarında biçimler bulunmaktadır. Bu biçimlerin içlerinde, küçük biçimler ve altıgen biçimler bulunmaktadır. Mihrap şeklinde biçimlerin kenarlarına ince beyaz zeminli şeritlerle çerçeve yapılmış ve şeritlerin kenarları çıkıntılar ile hareketlendirilmiştir. Kompozisyonun uzun kenarlarında ve mihrap şeklindeki biçimlerin kenarlarında çıkıntılı şerit devam etmiştir. Tasarımın iki uzun kenarında da farklı sayıda bordürler bulunmaktadır. Bir uzun kenarda 2 adet bordür, diğer uzun kenarda ise 1 adet bordür bulunmaktadır. Bordürlerin sınırları, zeminde bulunan biçimlerin kenarları gibi çıkıntılı çizgilerle hareketlendirilmiştir. Hareketli kompozisyon, hareketli bordürler ile sınırlandırılmıştır. Biçimlerin yönü, kompozisyonun yönünü belirlemiştir. Bu sebeple dokuma sadece dikey olarak kullanma olanağı sunmaktadır.

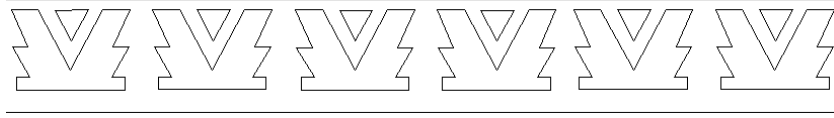
Kilimde Tasarım Öğeleri

Nokta

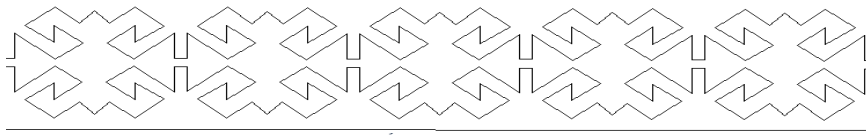
Kompozisyonda nokta biçimlerin yerlerini ve ölçülerini belirlemektedir. Tasarım oluşturulurken ilk önce noktalar ile boyutlar hesaplanmaktadır. Noktaların sayısı ile tasarımın ölçüleri belirlenmektedir. Noktaların birleşmesiyle de biçimler oluşmaktadır.

Çizgi:

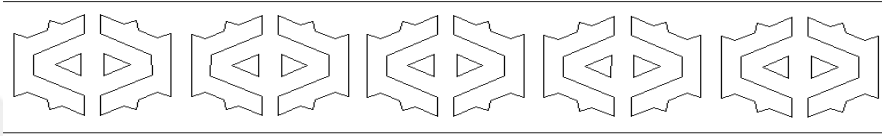
Kompozisyonun ve biçimlerin sınırlarını belli eden temel öge çizgidir. Desende dikey ve yatay çizgiler kompozisyonun dış çerçevesini oluşturmaktadır. Kompozisyonda düz çizgiler yerine çoğunlukla çıkıntılarla hareketlendirilmiş çizgiler kullanılmıştır.

ÇİZİM 39

ÇİZİM 40

ÇİZİM 41

Biçim

İncelenen tasarımda tasarımı oluşturan biçimler kompozisyonun yönünü belirlemektedir. Biçimlerin kompozisyonda, aynı yönde yerleştirilmesi, kompozisyonda bulunan diğer biçimleri de etkilemiştir (Çizim 37). Bu biçimlerin içerisine farklı ölçü ve renkte biçimler yerleştirilmiştir. Farklı biçimler bir araya gelerek tasarımın ana unsuru olan biçimi ortaya çıkartmaktadır. Biçimleri çerçeve içine alan beyaz zeminli ince şeritlerin kenarları küçük çıkıntılar ile hareketlendirilmiştir. Tasarımın iki kısa kenarında ardışık yerleştirilmiş kenarları çıkıntılı 'V' şeklinde biçimler bulunmaktadır (Çizim 39). Kompozisyonun uzun kenarlarında farklı sayıda bordür bulunmaktadır. İki uzun bordür üçgen biçimlerin birbirleri ile birleşerek ve aralıksız şekilde tekrar etmesinden meydana gelmektedir (Çizim 40). Tek bordürü bulunan diğer uzun bordürde de yer alan kenarları çıkıntılı yatay 'V' biçimi ayna simetrisi oluşturacak şekilde yerleştirilmiştir. Biçimin ortasında üçgen biçimler bulunmaktadır (Çizim 41). Kısa kenarlarda ve tek uzun kenarda bulunan bordürler birbirleri ile benzerlik göstermektedir. Kompozisyonun geneline bakıldığında ana biçimler aynı yönde tekrar etmiştir. Biçimlerin tek yönde ve kesintisiz tekrarı tasarımı hareketli bir biçime dönüştürmektedir.

Doku

Dokuma yapım aşamasında kullanılan ham maddeden ve teknikten dolayı orta sert bir dokuya sahiptir. Dokumanın tamamında aynı teknik kullanılmıştır. Hammaddenin verdiği etki ile bir yüzeysel etki bulunmaktadır. Yüzeysel etki renklerin ve biçimlerin farklılaşmasıyla dokusal özellik kazandırmaktadır. Renk seçimleri ile de görsel doku oluşmaktadır.

Renk

İncelenen örnekte sıcak renkler birbirleri ile uyumlu bir şekilde kullanılmıştır. Ana biçimlerin içleri sıcak renkler ile dokunmuştur. Kompozisyona genel bakıldığında kırmızı rengin hâkim olduğu görülmektedir. Mihraba benzeyen biçimlerin sınırları kırmızı kontrollü beyaz renkli şeritler ile kontürlenmiştir. Kompozisyon soldan, sağa doğru kırmızı, gri, kırmızı, sarı, kırmızı olarak sıralanmıştır. Dikkat çeken husus sıralamada sıcak renklerin kullanıldığı sadece bir biçimde soğuk renk kullanılarak renklerdeki düzen bozulmuştur. Zemin sarı renkli biçimde kırmızı renklerinin hâkim olduğu biçimler bulunmaktadır. Kırmızı zeminli bölümde ise sarı renkli biçimler hakimdir. Kompozisyonu çerçeve içine alan bordürlerin, zemin rengi kırmızı ile dokunmuştur. Biçimler soğuk ve sıcak renkler ile renklendirilmiştir. Tek biçimde kullanılan soğuk renk, bordürde de kullanılarak denge sağlanmıştır. Kompozisyonun tamamında kullanılan sıcak renkler, soğuk renk ile denge oluşturulmuştur. Kompozisyona renklerle denge ve hareketlilik kazandırılmıştır.

Kilimde Tasarım İlkeleri

Tekrar

İncelenen kompozisyon, aynı ölçülere sahip olan biçimlerin tekrarından meydana gelmektedir. Tasarımda ana unsuru olan biçimler tam tekrar ilkesine göre yerleştirilmiştir. Her biçimin içinde biçimler aynı yönde ve aynı ölçüde tekrar etmemektedir. Kompozisyonda iki renk kullanılmış ve bu renkler değişerek tekrar etmektedir. Tekrar eden renklerin arasına farklı bir renk getirilerek tekrarın

oluşturacağı monotonluktan kurtararak kompozisyona hareketlilik kazandırılmıştır. Kompozisyonu bölümlere ayıran ve biçimlere kontur olan çizgiler kompozisyonun tamamında küçük çıkıntılar ile hareketlendirilmiştir. Bordürlerde ise biçimler aynı ölçüde tekrar etmektedir.

Ritim

Kompozisyonda tekrar eden biçimler arasındaki renk ve ölçü farklılığı ile ritim oluşmaktadır. Tasarımda biçimlerin iç içe gibi yerleştirilmesi ve renklerin oluşturduğu etki ritmi sağlamaktadır. Kompozisyonda bulunan bordürlerde de düzenli ritim bulunmaktadır. Özellikle kompozisyonun uzun kenarlarında bulunan bordürde renk değişikliği olmadan aynı boşluk ve ölçüde yer değiştirerek tekrar etmektedir.

Denge

Tasarım renk olarak incelendiğinde sıcak renklerin ağırlıkta kullanıldığı görülmektedir. Sıcak renklerin yoğun kullanıldığı zemin bölgesindeki bir biçimde, soğuk renk kullanılarak denge oluşturulmaya çalışılmıştır. Kompozisyon yatay olarak ikiye bölündüğünde, alt ve üst kısımlar asimetri oluşturmaktadır. Zemin kısmı simetri oluştursa da uzun kenarlarda farklı sayıda bordürün bulunması dengeyi bozmaktadır. Dikey bölünmede ise kompozisyon renk dağılımından dolayı asimetrik algı yaratmaktadır. Zeminde kullanılan soğuk renk ve bordürlerdeki renk dağılımı dengeyi bozmaktadır. Ancak kompozisyona genel bakıldığında biçimlerin ve renklerin kullanımı uyum sağlamak ve denge hissi doğurmaktadır.

Zıtlık

Tasarımda renkler arasında kontrast denge bulunmaktadır. Kompozisyonda en çok göze çarpan zeminde sıcak renklerin arasında kullanılan soğuk renklerdir. Sıcak renklerin arasına soğuk renk kullanılarak zıtlık oluşturulmuştur. Bu zıtlık tasarıma dinamizm ve canlılık katmaktadır. Kompozisyonda kullanılan biçimlerde yön zıtlığı bulunmaktadır. Mihraba benzeyen biçimlerin içerisinde bulunan biçimlerde de zıtlık görülmektedir. Özellikle kırmızı renkli biçimlerin içlerinde bulunan küçük üçgen biçimlerin sağa ve sola doğru yerleştirilmesi de yön zıtlığını ortaya koymaktadır.

Bordürde bulunan yatay ‘V’ biçimi de farklı yönlerde dokunarak simetri oluşturmuş ve zıtlık sağlamıştır. Zemindeki biçimlerde de açık ve koyu kontrastı dikkat çekmektedir. Kompozisyonda bulunan biçimler açık renkler ile kontur yapılmış ve zıtlık sağlanarak sınırlar belli edilmiştir.

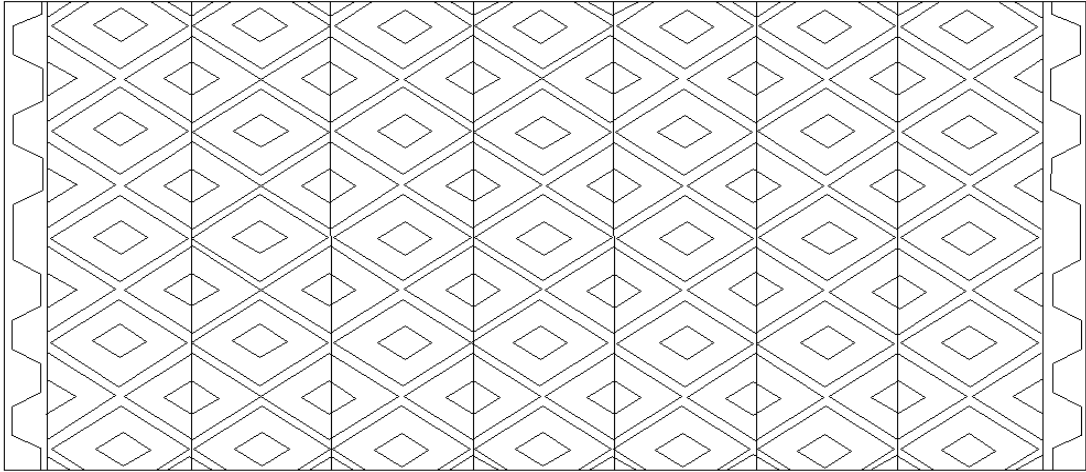
Egemenlik- Vurgu

Kompozisyonda etki olarak diğer birimlere üstünlük kuran mihraba benzeyen biçimlerdir. Kompozisyonun bütün zeminini kaplayan biçimler tasarımın egemen unsurlarıdır. Bu biçimlerde sıcak renkler kullanılmış ancak bir tane biçimde farklı bir renk kullanılarak vurgu yapılmış ve renk bakımından diğer öğelere üstünlük sağlamıştır. Kompozisyonda koyu renkli biçimlere açık renkli şeritlerle de vurgu yapılmıştır.

4.9. Kilim Değerlendirilmesi 9.

RESİM 9

ÇİZİM 42

Bulunduğu Yer: Ereğli

En x Boy: 141 x 347 cm.

Tarihi Dönemi: 30 yıllık

Kilimde Kompozisyon

Dikey dikdörtgen içerisine yerleştirilmiş enine şeritlerin içerisinde bulunan eşkenar dörtgen biçimler kompozisyonun ana unsurlarını oluşturmaktadır. Tasarımdaki biçimsel elemanlar bir örüntü içerisinde tasarlanmıştır. Kompozisyon

farklı renklerle, 7 eşit şeride bölünmüştür. Bu şeritler içlerinde eşkenar dörtgen şeklinde biçimler ve yarım eşkenar dörtgen biçimler bulunmaktadır (Çizim 42). Zeminde çok iyi planlanmış şekil ve zemin eşitliği görülmektedir. Eşkenar dörtgen biçimlerin kenarları küçük çıkıntılar ile hareketlendirilmiştir. Şeritlerin içlerinde bulunan yarım eşkenar dörtgenler diğer şeritteki yarım eşkenar dörtgen biçim ile birleşerek bir bütün oluşturmuştur. Zeminde bulunan eşkenar dörtgen biçimlerin orta kısımlarında küçük eşkenar dörtgen biçimler bulunmakta ve içinde kenarları basamaklandırılmış biçimler yerleştirilmiştir (Çizim 43). Biçimlerin birbirleri ile yakınlığı, renkleri bir plan dahilinde oluşturulmuştur. Tasarım açık kompozisyona sahiptir. Kompozisyonun kısa kenarlarında dar bordürler bulunmaktadır. Dar bordürlerle açık kompozisyon sınırlandırılmıştır. Kompozisyonun bordürlerinde yarım altıgen biçimler birbirlerinin aksi yönünde sağa ve sola doğru yerleştirilmiştir (Çizim 44). Her yarım altıgen biçimin içerisinde kenarları çıkıntılı biçimler bulunmaktadır. Yarım altıgen biçiminin kenarları ince şeritlerle vurgulanmış ve sağa ve sola doğru yerleştirildikleri için şeritler zikzak oluşturmuştur. Bu sebeple hareketli, ritmik bir algı meydana gelmiştir. Kompozisyonda biçimler zeminde aynı ölçü ve aralıklarda ardışık ya da diyagonal düzlemde yerleştirilmiştir. Bu iki farklı yerleşim, renkler sayesinde farklı bir etki oluşturmuştur. Bu ikilem dokumaya yatay ve dikey kullanma olanağı sunmaktadır.

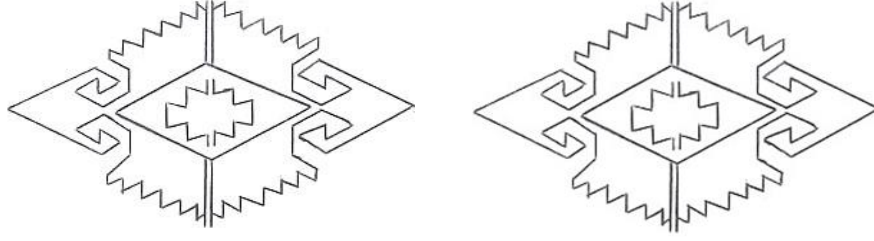
Kilimde Tasarım Öğeleri

Nokta:

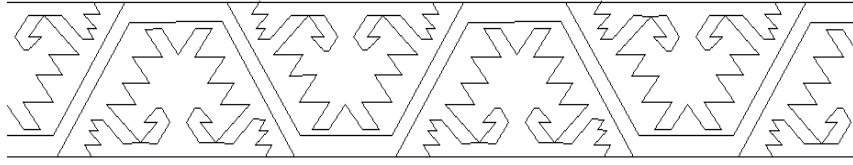
Kompozisyonda biçimlerin yerleştirilmesi noktaların bir araya getirilmesiyle oluşmaktadır. Tekrarlanan noktaların birleşmesiyle yatay, dikey ve çapraz çizgiler ortaya çıkmıştır. Tasarımda yer alan her bir desen belirli sayıda noktaların birleşmesinden oluşmaktadır.

Çizgi

Çizgiler kompozisyonun dış çerçevesini oluşturmaktadır. Kompozisyonda biçimlerin sınırları çizgiler ile belli edilmiştir. Tasarımın zemini çizgiler ile bölümlere ayrılmış ve farklı kalınlıktaki çizgiler şeritleri meydana getirmiştir.

ÇİZİM 43

ÇİZİM 44

Biçim

Kompozisyonu oluşturan tüm biçimlerin renkleri ve boşluk, doluluğu bir plan dahilinde oluşturulmuştur. Tasarımın zemininde bulunan eşkenar dörtgen biçimler belli aralıklarla yerleştirilmiş ve biçimlerin kenarları çıkıntılar ile hareketlendirilerek farklı bir etki oluşturulmuştur. Eşkenar dörtgen biçimlerin ortasında küçük eşkenar dörtgenler ve kenarları basamaklandırılmış biçimler bulunmaktadır (Çizim 43). Doğru renk kullanımı ile zemin boyutlandırılmıştır. Kompozisyonun bordürlerinde ise yarım altıgen biçimi farklı yönde yerleştirilmiştir. Yarım altıgenlerin kenarları ince şeritler ile kontur yapılmıştır. Altıgenlerin farklı yönde yerleştirilmesi ile şeritler zikzak hareketler halinde bordür boyunca devam etmiştir. (Çizim 44). Yarım altıgen biçimlerin içlerinde kenarları çıkıntılı, zemindeki biçimlere benzer biçimler bulunmaktadır. Kompozisyonun geneline bakıldığında biçimler diyagonal düzlemde alt alta, yan yana sıralanarak tekrarlanmıştır. Biçimlerin kesintisiz devam etmesi tasarımı hareketli bir biçime dönüştürmektedir.

Doku

Dokuma, kullanılan teknikten dolayı, orta sert bir dokuya sahiptir. Dokumanın tamamında aynı teknik kullanıldığı için dokumanın yüzeyinde kabartmalı biçimler bulunmamaktadır. Sadece malzemenin kendi dokusu dokumanın yüzeyinde

hissedilmektedir. Dokumada kullanılan renkler ile desende boyutsal bir doku meydana gelmektedir. Tasarımda yer alan yüzeysel etki, renklerin ve biçimlerin yerleştirilmesi ile görsel doku oluşmaktadır.

Renk

İncelenen örneğin zemininde biçimler sıcak ve soğuk renk zıtlıklarından oluşmaktadır. Kompozisyon renkler ile şeritlere bölünmüştür. Bu şeritlerin içlerinde zemin rengine zıt olan renkler ile dokunmuş biçimler bulunmaktadır. Bu renk farklılıkları zeminde boyutsal bir etki oluşturmaktadır. Kompozisyonun zemininde soğuk ve sıcak renkler kullanılmıştır. Zıt renkler kompozisyonda mükemmel bir şekilde uygulanmıştır. Kompozisyonda sıcak ve soğuk renklerin koyu tonları görülmektedir. Renklerin kompozisyondaki birbirleri ile uyumu dikkat çekmektedir. Zeminde soğuk renk üzerine sıcak renk, sıcak renk üzerine soğuk renk kullanılmıştır. Eşkenar dörtgen şeklindeki biçimlerde kırmızı, yeşil, lacivert, sarı, mavi, kahverengi gibi renkler seçilmiştir. Kompozisyonun bordürlerinde de renk zıtlıkları görülmektedir. Sarı zemin üzerine sıcak ve soğuk renk tonları kullanılmıştır. Kompozisyonda açık-koyu ve sıcak-soğuk renk zıtlıklarıyla tasarıma hareketlilik kazandırılmıştır.

Kilimde Tasarım İlkeleri

Tekrar

Kompozisyon aynı ölçülere sahip biçimlerin aralıksız tekrarından oluşmaktadır. Tam tekrar kompozisyona bir bütünlük aynı zamanda da monotonluk katmaktadır. Ancak kompozisyonda tam tekrar eden biçimler farklı renklerde tasarlandığından dolayı monotonluk oluşmamıştır. Biçimin ölçülerinde zemin renkli şeritlere bölünmüş ve her biçimin zemin rengine göre renkleri seçilmiş ve farklı renklerde tekrar etmiştir. Bu sebeple tek düzelik oluşmamış gözde farklı bir etki yaratılmıştır. Kompozisyonun bordürlerinde de biçimler aynı ölçülerde tekrar etmektedir. Kompozisyonun tamamında aynı biçimler farklı renklerde tekrar etmiştir. Biçimlerin farklı renklerde tekrarı ritmi oluşturmaktadır.

Ritim

Kompozisyonda biçimlerin farklı renklerde dokunarak görsel hareket oluşturmasıyla ritim oluşmaktadır. İncelenen örnekte düzenli ritim (regular) bulunmaktadır. Çünkü biçimler sadece renk ve yer değiştirerek tekrar etmektedir. Zeminde bulunan biçimlerin kenarlarının çıkıntılı şekilde dokunması kompozisyona hareket ve ritim katmaktadır. Kompozisyonun bordürlerinde de ritim bulunmaktadır. Yarım altıgen biçimin bordür içine farklı yönlerde yerleştirilmesinden dolayı zikzak hareketler meydana gelmiş ve bu hareket ritmi meydana getirmiştir. Kompozisyonda ritim renklerle sağlanmış renk zıtlıkları ve açık koyu vurguları ile hareketlendirilmiştir.

Denge

Tasarımda biçimler aynı ölçü ve aralıkta tekrar ettiği için renklerle denge oluşmaktadır. Desende hem simetrik hem de asimetrik denge bir arada kullanılmıştır. Tasarım yatay olarak ikiye bölündüğünde alt ve üst kısımlar küçük farklarla simetrik dengelenmektedir. Dikey bölünmede ise kompozisyon renk dağılımından dolayı asimetrik algı yaratmaktadır. Ancak kompozisyona genel bakıldığında renklerin birbirleri ile dengesi, biçimlerin ölçüleri birbirleri ile denge oluşturmaktadır.

Zıtlık

İncelenen tasarımın renklerinde kontrast bir denge bulunmaktadır. Kompozisyonda zıtlık ilkesi birkaç unsurla kuvvetlendirilmiştir. Kompozisyonda hem renklerde hem de biçimlerin yönlerinde zıtlık bulunmaktadır. Zeminde bulunan eşkenar dörtgen biçimlerde zıtlık ilkesi kullanılmıştır. Biçimlerin uçlarının kenar kontörleri düz çizgidir. Biçim ortasının kenarları ise sivri çıkıntılarla hareketlendirilmiştir. Bu farklılık biçime farklı bir etki katmaktadır. Tasarımın zemini renkli şeritlere bölüldüğü için, her şerit içerisindeki biçimler, farklı renklerden meydana gelmektedir. Şeritler içerisindeki biçimler diğer şeritteki biçimlerle birleştiğinde içinde bulunduğu şeritin rengi ile dokunmuş, biçimin iki tarafı da farklı zıt renklerden meydana gelmiştir. Kompozisyonda renklerin sıcak-soğuk, mat ve parlak zıt renkleri seçilmiştir. Zıtlık tasarıma canlılık, hareket ve biçimlere farklı bir etki katmaktadır.

Egemen-Vurgu

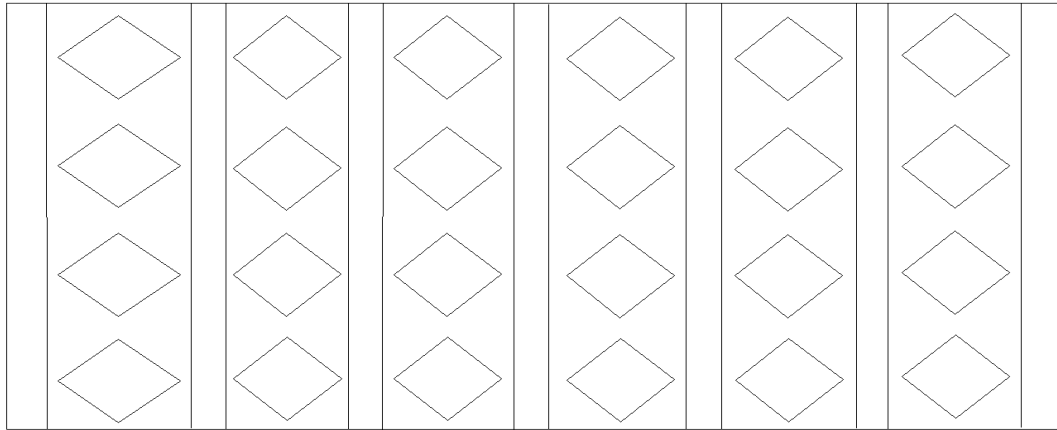
Kompozisyonda ölçü olarak birim ve kümelere etkin olan bir biçim bulunmamaktadır. Bu açıdan bakıldığında, kompozisyonda renk ile üstünlük sağlanmıştır. Tasarıma egemen olan unsurlar zeminde bulunan eşkenar dörtgenlerdir. Eşkenar dörtgenlerin farklı renklendirilmesi, sıcak renk üzerine soğuk renk, soğuk renk üzerine sıcak renk kullanılması tasarımda vurguyu sağlamaktadır. Biçimlerde ve bordürlerde kullanılan sarı renk ile de vurgu yapılmıştır.

4.10. Kilim Değerlendirilmesi 10.

RESİM 10

ÇİZİM 45

Bulduğu Yer: Ereğli

En x Boy: 150 x 360 cm.

Tarihi Dönemi: 19. – 20.yy

Kilimde Kompozisyon

Dikdörtgen içerisine yerleştirilmiş farklı genişlikteki şeritler kompozisyonun ana unsurlarını oluşturmaktadır. Kompozisyonda kalın ve ince şeritler ardışık yerleştirilmiştir (Çizim 45). Kalın şeritler içerisinde yan yana 4 adet kenarları

basamaklı eşkenar dörtgenler sıralanmıştır. Bu eşkenar dörtgen biçimlerin içlerinde de kenarları basamaklı küçük eşkenar dörtgen biçimler bulunmaktadır (Çizim 46). Dar şeritler içerisinde küçük ince şeritler üst üste dizilerek farklı biçim oluşturmuştur. Dar şerit içerisinde zıt renk olan beyaz ve siyah renkleri kullanılmıştır (Çizim 47). Biçimlerin birbirleri ile olan mesafeleri bir plan dahilinde tasarlanmıştır. Biçimlerde şekil ve zemin eşitliği görülmektedir. Beyaz renkli olan biçimde 3 adet şerit üst üste dizilmiştir. Siyah renkli biçimde ise 2 adet şerit üst üste dizilmiştir. Hangi biçimin zemin olduğu kişiye göre değişmektedir (Çizim 47). Kalın şeritler sıcak renklerle dokunmuştur. İçinde eşkenar dörtgen biçimlerinde de sıcak tonlar hakimdir. Turuncu, sarı, pembe, açık sarı gibi renkler kullanılmıştır. Kompozisyon bordürler ile sınırlandırılmamıştır. Kompozisyonun iki kısa kenarı dar şerit ile bitirilmiştir. Kompozisyonun sağ dan üçüncü kalın şeridinde diğer şeritlerden farklı olarak iki tane küçük biçim bulunmaktadır. Bu biçimler tasarımda imza niteliğindedir. Tasarımda yön gösteren hiçbir biçim bulunmadığı için yatay ve dikey olarak kullanma olanağı bulunmaktadır.

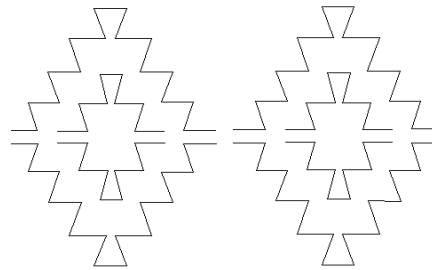
Kilimde Tasarım Öğeleri

Nokta

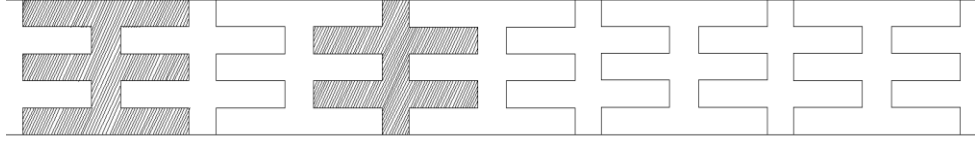
Nokta tasarımdaki bütün biçimleri belirleyen en önemli öğelerden bir tanesidir. Noktaların birleşmesiyle tasarımdaki bütün biçimler oluşmaktadır.

Çizgi

Çizgi kompozisyonda noktadan sonra gelen önemli unsurlardandır. Noktaların birleşmesiyle çizgiler oluşmaktadır. Çizgiler kompozisyonun sınırlarını ve biçimlerini belirlemektedir.

ÇİZİM 46

ÇİZİM 47

Biçim

İncelenen tasarımda sade kolay anlaşılabilir biçimler kullanılmıştır. Kalın şeritler içerisinde bulunan eşkenar dörtgenler aynı ölçü ve biçimle, kenarları basamaklandırılarak farklı bir biçim oluşmaktadır (Çizim 46). Bu biçimler aynı aralıklarla bir kalın şeritte 4 adet yan yana sıralanmıştır. Dar şeritte bulunan biçimlerin boşluk ve doluluğu eşitlenerek dokunduğu görülmektedir. Biçimler sanki iç içe geçmiş gibi yerleştirilmiştir. Şeritte zemin ve şekil eşitliği bulunmaktadır. Bu şeritte biçimler bir plan dahilinde yerleştirilmiş ve iki farklı biçim iç içe gelecek şekilde tasarlanmıştır (Çizim 47). Dar şeritte kullanılan renklerle de biçimler farklı bir etki oluşturmaktadır.

Doku

Dokumanın tamamı aynı teknik ile dokunduğu için yüzeysel bir doku bulunmamaktadır. Ancak hammaddenin verdiği etkiyle orta sert bir dokuya sahiptir. Kompozisyonda kullanılan renk ve ton farklılıkları da görsel dokuyu oluşturmaktadır.

Renk

Tasarımda sıcak renkler ve zıt renkler kullanılmıştır. Kompozisyonun zemini farklı kalıpta şeritlere ayrılmış ve kalın şeritin zemini ve içinde bulunan biçimler sıcak renkler ile dokunmuştur. Dokumanın şuan ki haline bakıldığında kullanılan sarı, turuncu, pembe, gibi sıcak renkler mat gözükmemektedir. Bu da dokumanın saklanma veya kullanma koşullarına bağlı olarak renklerinin solduğu anlamına gelmektedir. Kalın şerit içerisindeki eşkenar dörtgen biçimler de renkler bir sıra dahilinde dokunmuştur. Bir şerit içerisindeki biçimler iki renk kullanılmıştır. Örneğin; bir şerit içerisinde sarı, turuncu, sarı, turuncu gibi renkler tekrar etmektedir. Ancak şeritlerin zemin renkleri düzenli kullanılmamıştır. İnce şeritler ise dokumalarda çok sık görülmeyen siyah ve beyaz renkleri ile dokunmuştur. Bu iki zıt renk ile şekil ve zemin eşitliği sağlanmıştır. Tasarımın geneline bakıldığında sıcak renklerin içerisinde

kullanılan zıt renkler tasarıma farklı bir etki ve hareket katmaktadır. Siyah ve beyaz renklerin ve sıcak renklerin bir arada kullanılması ile oluşan bu tasarımda, zıt renklerin dengeli bir kompozisyon oluşturduğu önemli örnekler arasında bulunmaktadır.

Kilimde Tasarım İlkeleri

Tekrar

Kompozisyon biçimlerin düzenli tekrarından oluşmaktadır. Kompozisyonda geniş şeritlerin içinde aynı biçimler dar şeritlerin içerisinde aynı biçimler tekrar etmektedir. Geniş şeritlerin içerisinde yan yana 4 adet eşkenar dörtgen farklı renkler ile tekrar etmektedir. Her şerit içerisinde iki adet renk tekrarlanmıştır. Örneğin; sarı, açık sarı, sarı, açık sarı olarak renkler tekrar edilmiştir. Dar şeritlerde ise biçimler aynı ölçü ve renk ile bütün şeritlerde düzenli tekrar etmektedir. Tasarımda şeritlerin farklı kalınlıklarda ardışık tekrarı, ritmi oluşturmaktadır.

Ritim

İncelenen tasarımın zemininde şeritler farklı kalınlıklarda ardışık olarak bütün zeminde tekrarlanmıştır. Bu, kalınlık, incelik ritmi meydana getirmektedir. İnce şeritlerde özellikle renklerin verdiği etki, ritmi oluşturmaktadır. Dar şeritte bulunan biçim belli aralıklarla tekrar etmiş ancak, aralıklarda oluşan biçimlerle birlikte düzenli bir ritim meydana gelmektedir. Ritim tasarımı hareketlendirir ve bu hareketlilik ile dikkat çekicilik artmaktadır. Tasarımda hem biçimlerle hem de renklerle ritim oluşmaktadır.

Denge

Tasarım biçim ve renk olarak incelendiğinde dengeli görülmektedir. Tasarımda aynı ölçülerde biçimler kullanılmıştır. Renk olarak da tasarım sıcak renkler ile dokunmuştur. Ancak dar şeritlerde bulunan zıt renkler, dengeyi bozmaktadır. Kompozisyon dikey olarak ikiye bölündüğünde biçimler simetrik dengelenmektedir. Renklere bakıldığında ise asimetrik denge görülmektedir. Yatay bölünmede ise biçimler simetri oluşturmakta, ayrıntılara ve renklere bakıldığında asimetrik denge bulunmaktadır. Kompozisyonda sıcak renklerin ve kontrast renklerin birbirleri ile

kullanılması dengeyi bozmaktadır. Ancak zıt renklerin dar alanlarda kullanılması, sıcak renklerin ise geniş alanlarda kullanılması kompozisyonu dengeli kılmaktadır. Dar şeritlerdeki renksizlik geniş şeritlerdeki çok renklilik de tasarımda genel dengeyi sağlamaktadır.

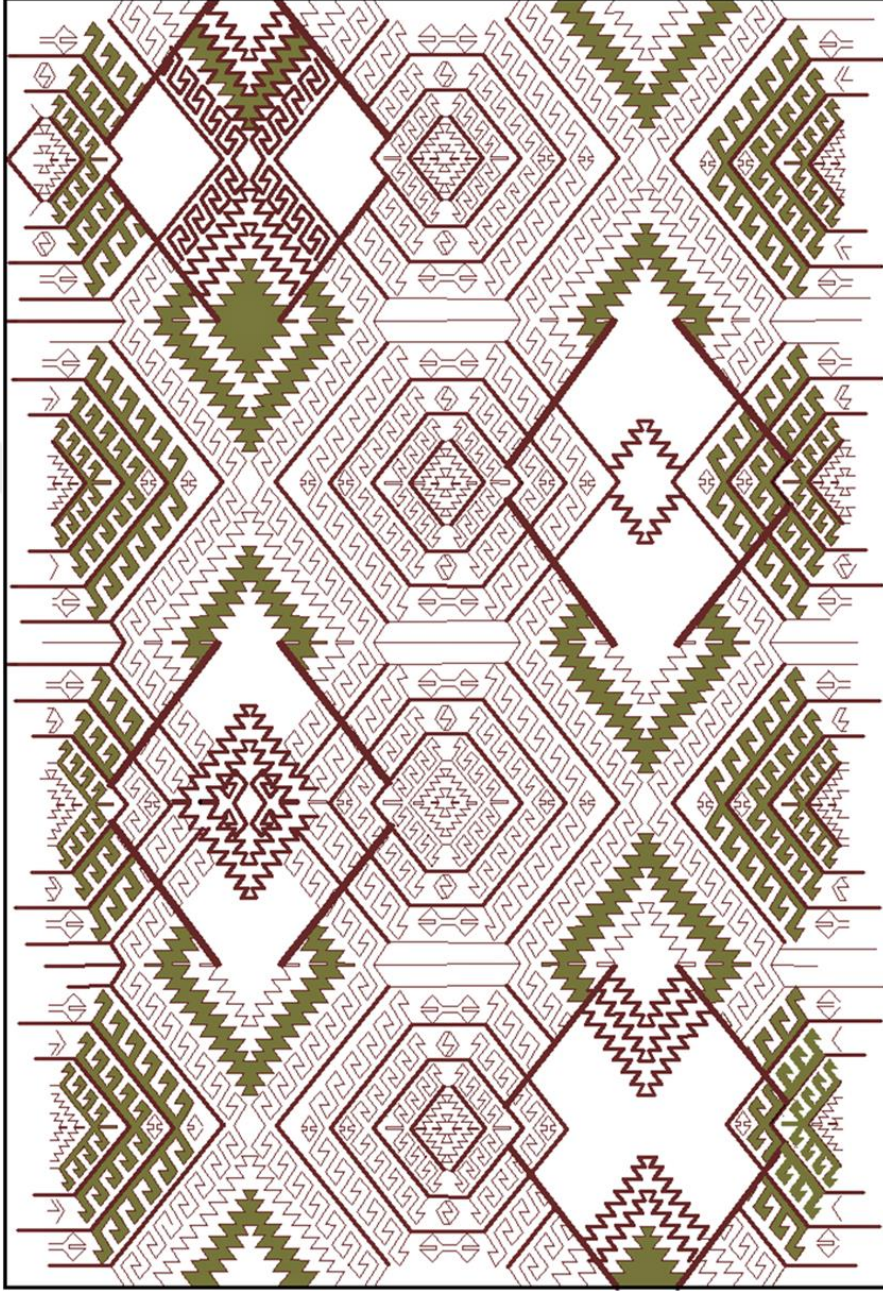
Zıtlık

Kompozisyon dar ve kalın şeritlerden meydana geldiği için, kompozisyonun genelinde zıtlık net bir şekilde görülmektedir. Özellikle renklerdeki zıtlık ise en dikkat çeken unsurdur. İnce şeritlerdeki zıt renkler kompozisyona farklı bir etki katmaktadır. Siyah ve beyazın kullanılması ve tasarımın diğer yerlerinde sıcak renklerin kullanılması zıtlığı oluşturmaktadır. Tasarımda sıcak renklerdeki açık- koyuluk da zıtlığı meydana getirmektedir. Kompozisyona genel bakıldığında özellikle renklerdeki zıtlık tasarıma farklı bir etki katmaktadır. Geleneksel dokumalarda görülen alışılmış renklerin dışında farklı renklerin kullanılması tasarımın dikkat çekiciliğini arttırmakta ve farklı bir özellik katmaktadır.

Egemenlik-Vurgu

Kompozisyona genel olarak bakıldığında egemen olan geniş şeritler ve eşkenar dörtgen biçimlerdir. Geniş şeritler tasarımda daha çok alanı kaplamakta ve renk olarak canlı renkler kullanıldığı için tasarıma egemen olmaktadır. İnce şeritlerde siyah ve beyaz olan zıt renklerin bulunması tasarımda vurgu oluşturmaktadır. İnce şeritlerdeki renklerin farklılığı, biçimlerin aralıksız ritmik tekrar etmesi vurguyu sağlamaktadır. İncelenen kompozisyonda egemenlik ve vurgu farklı yerlerde görülmektedir.

5.TASARIMLAR

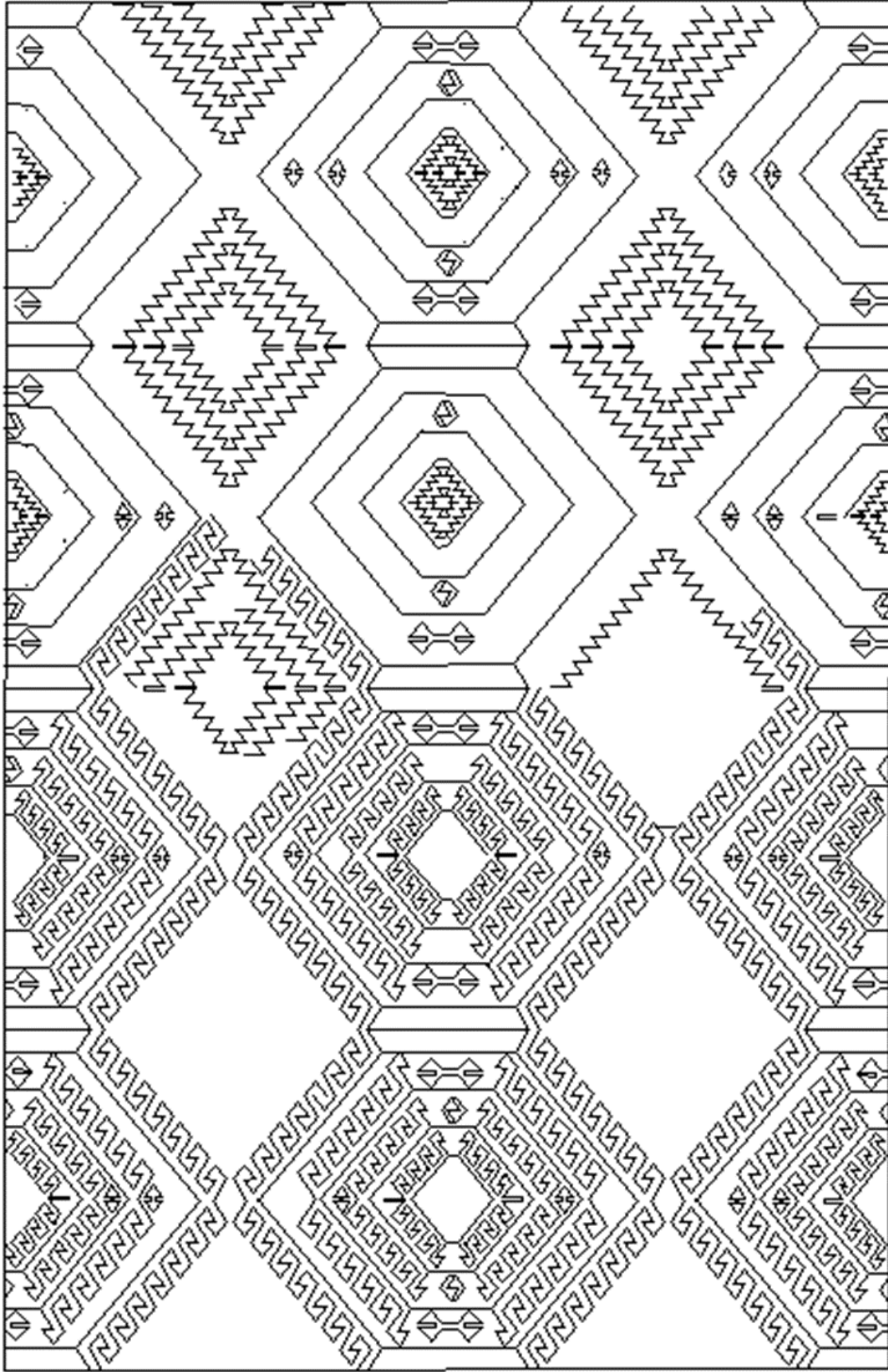

TASARIM NO: 1- 1 NOLU KİLİMDEN YARARLANARAK HAZIRLANAN TASARIM
- 1 nolu kilim örneğinin genel kompozisyonu bozulmadan tasarım yapılmıştır. Kilim yüzeyindeki biçimler silinerek ve bazı biçimlerin çizgileri kalınlaştırılarak zıtlık oluşturulmuştur. Biçimlerin çizgilerinin kalınlaştırılması ile kompozisyonda vurgu yapılmıştır. Tasarım zıtlık, tekrar ilkelerine göre düzenlenmiştir.

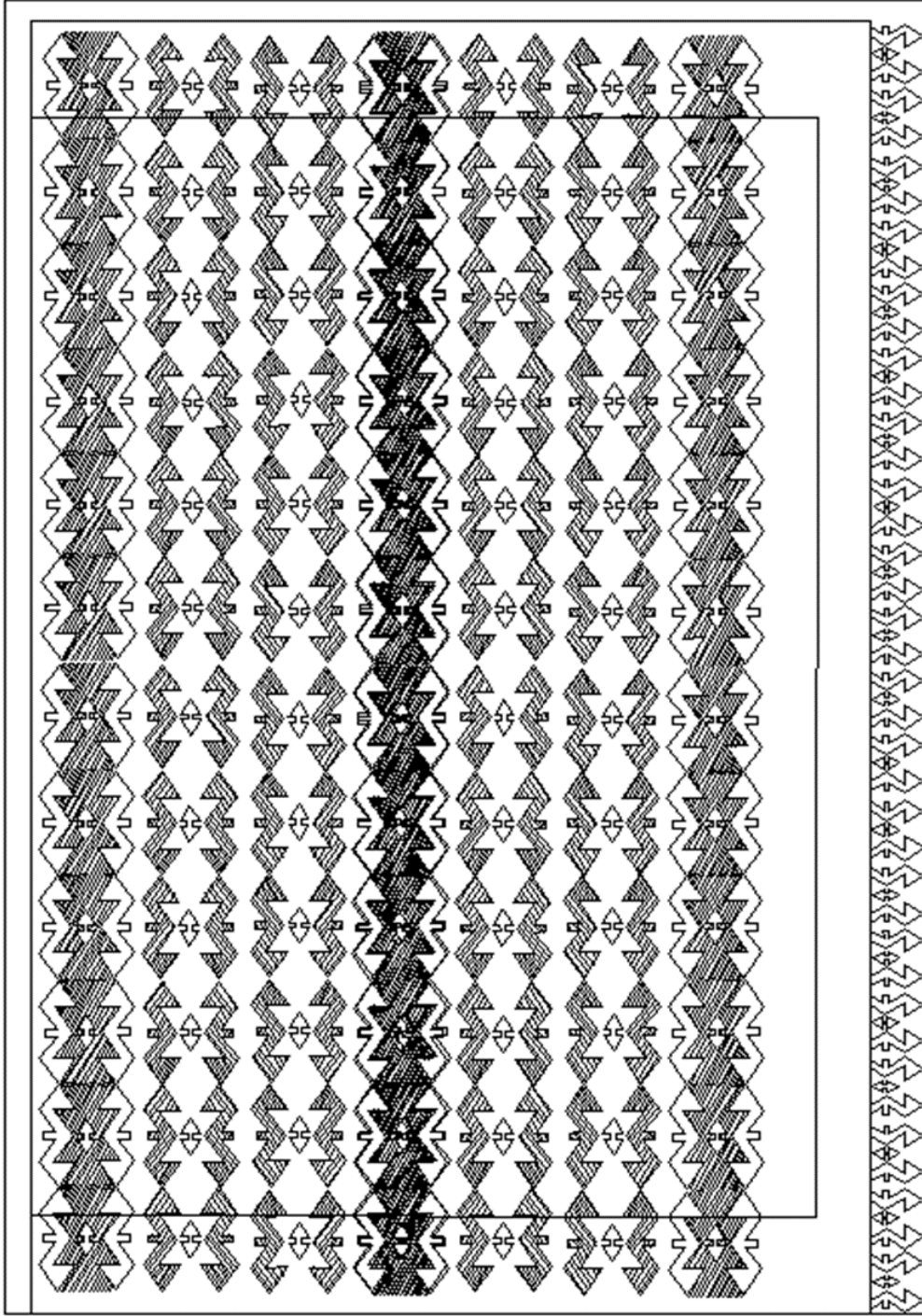
TASARIM No: 2- 1 NOLU KİLİMDEN YARARLANARAK HAZIRLANAN TASARIM

- 1 nolu kilimden esinlenerek yapılan tasarımda biçimlerin aynı kompozisyon üzerine üst üste yerleştirilmesi ile zıtlık ve ritim oluşturulmuştur. Sıcak- soğuk renklerin kullanılması ile tasarımda vurgu yapılmıştır. Tasarımdaki boyutluluk renk ile sağlanmıştır.

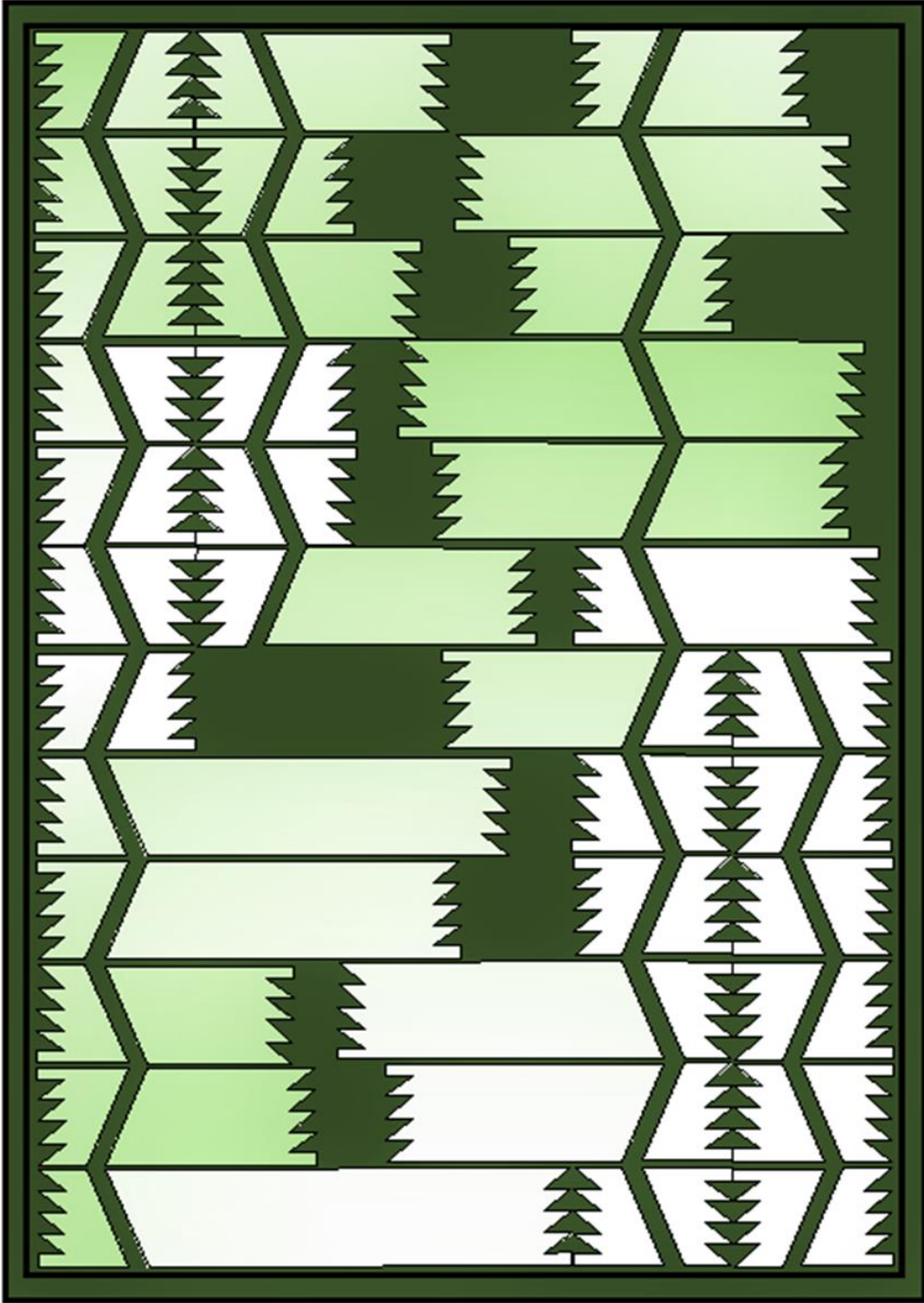
TASARIM No: 3- 1 NOLU KİLİMDEN YARARLANARAK HAZIRLANAN TASARIM

- 1 nolu kilimden esinlenerek yapılan tasarımın iki tarafında aynı olan biçimlerin silinmesi ile tasarımda zıtlık oluşturulmuştur. Farklı yönlerdeki biçimlerin denge ilkesine göre silinmesi ile tasarım düzenlenmiştir.

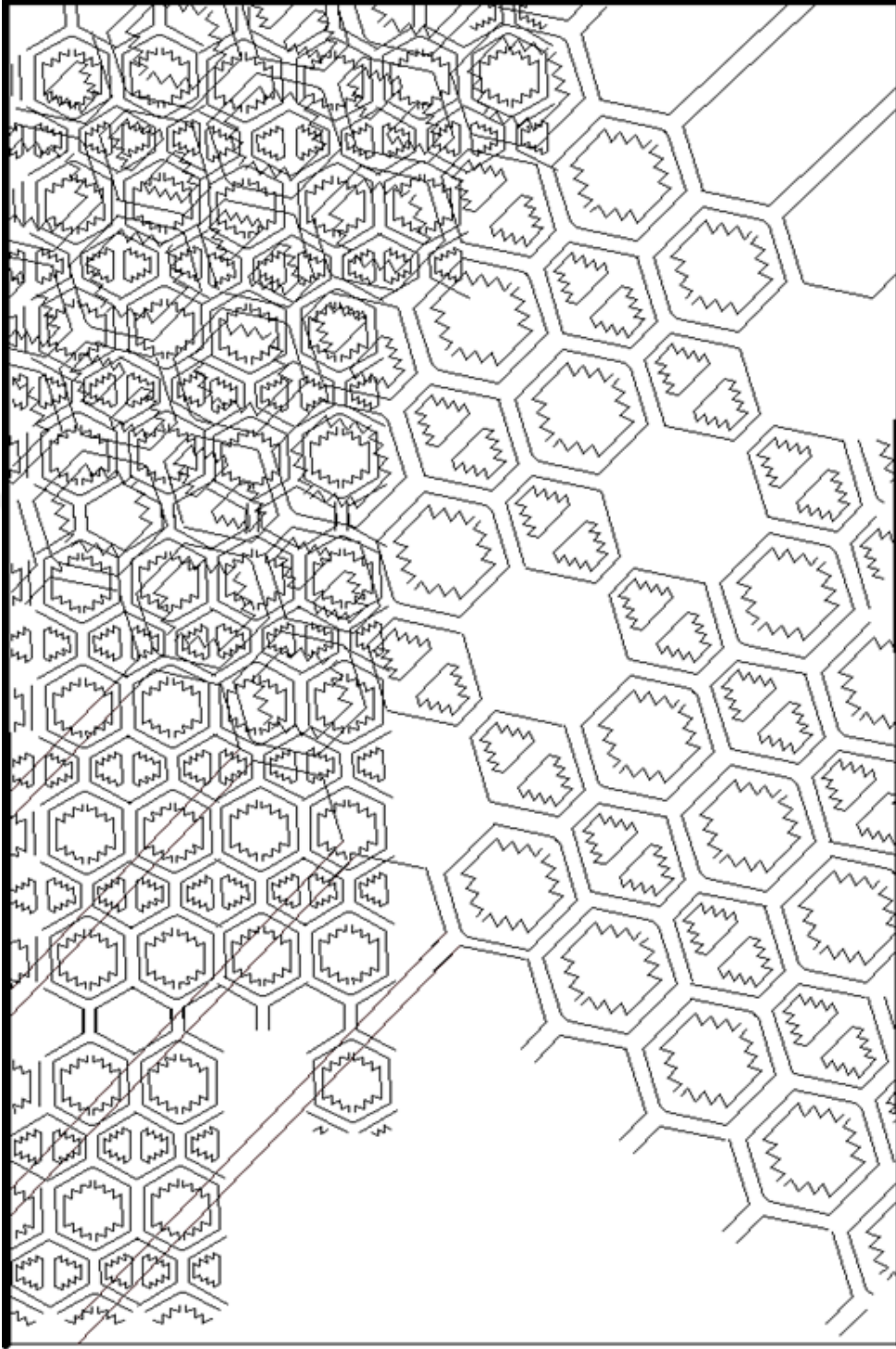
TASARIM NO: 4- 1 NOLU KİLİMDEN YARARLANARAK HAZIRLANAN TASARIM

- 1 nolu kilimin örneğindeki kısa kenar bordürün örnek alınarak tasarım yapılmıştır. Bordürde bulunan biçimin, şekil ve zemini taranarak tekrar ilkesiyle düzenlenmiştir. Aynı biçimin tasarımın sağ uzun bordürüne farklı yönde yerleştirilmesi ile zıtlık oluşturulmuştur.

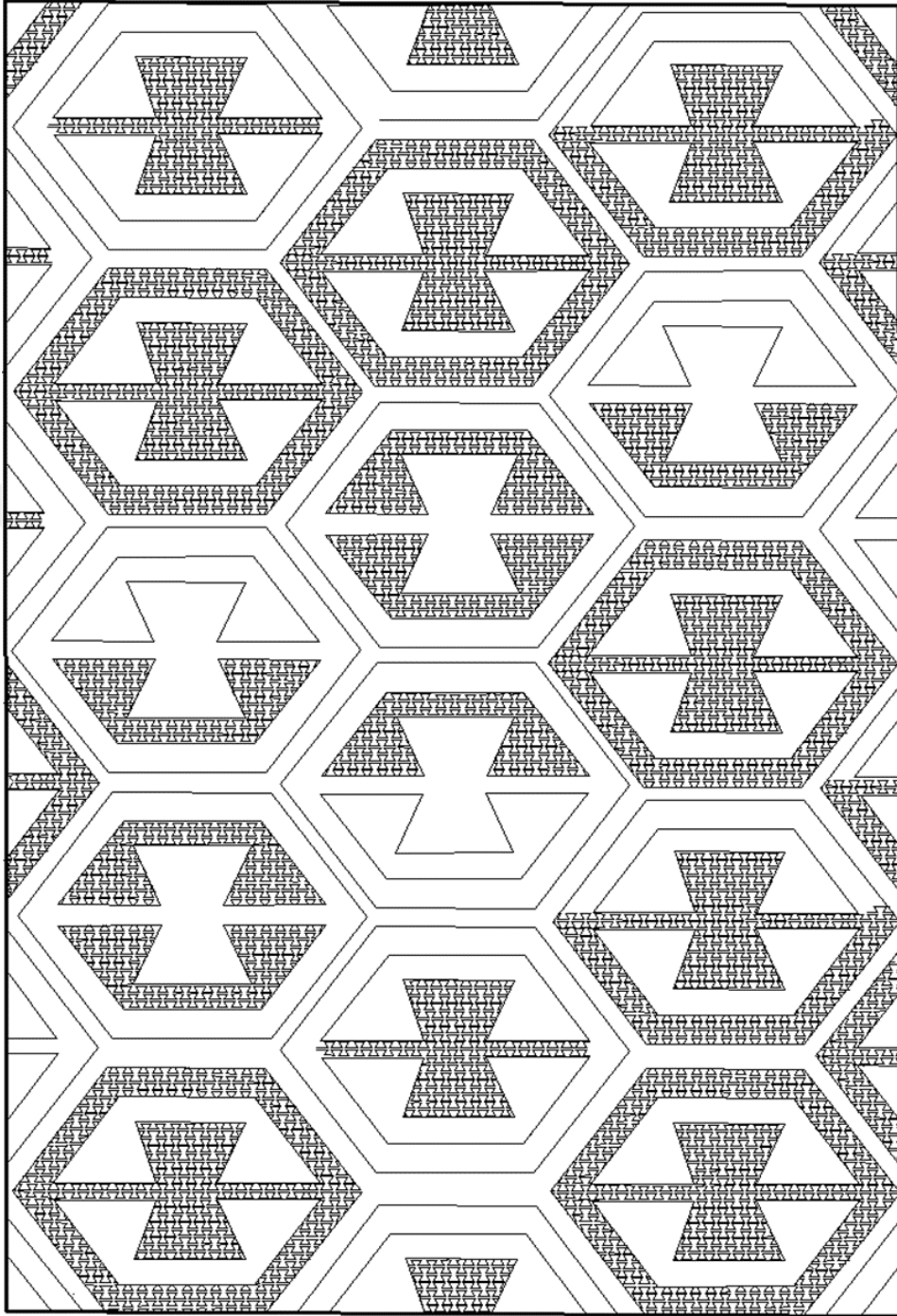
TASARIM NO: 5- 2 NOLU KİLİMDEN YARARLANARAK HAZIRLANAN TASARIM

- 2 nolu kilim örneğinin uzun bordüründe bulunan biçim, zıtlık ilkesi kurallarına göre farklı yönde ve farklı uzunlukta düzenlenmiştir. Tasarımda koyu- açık tonların kullanılması ile denge ve zıtlık sağlanmıştır.

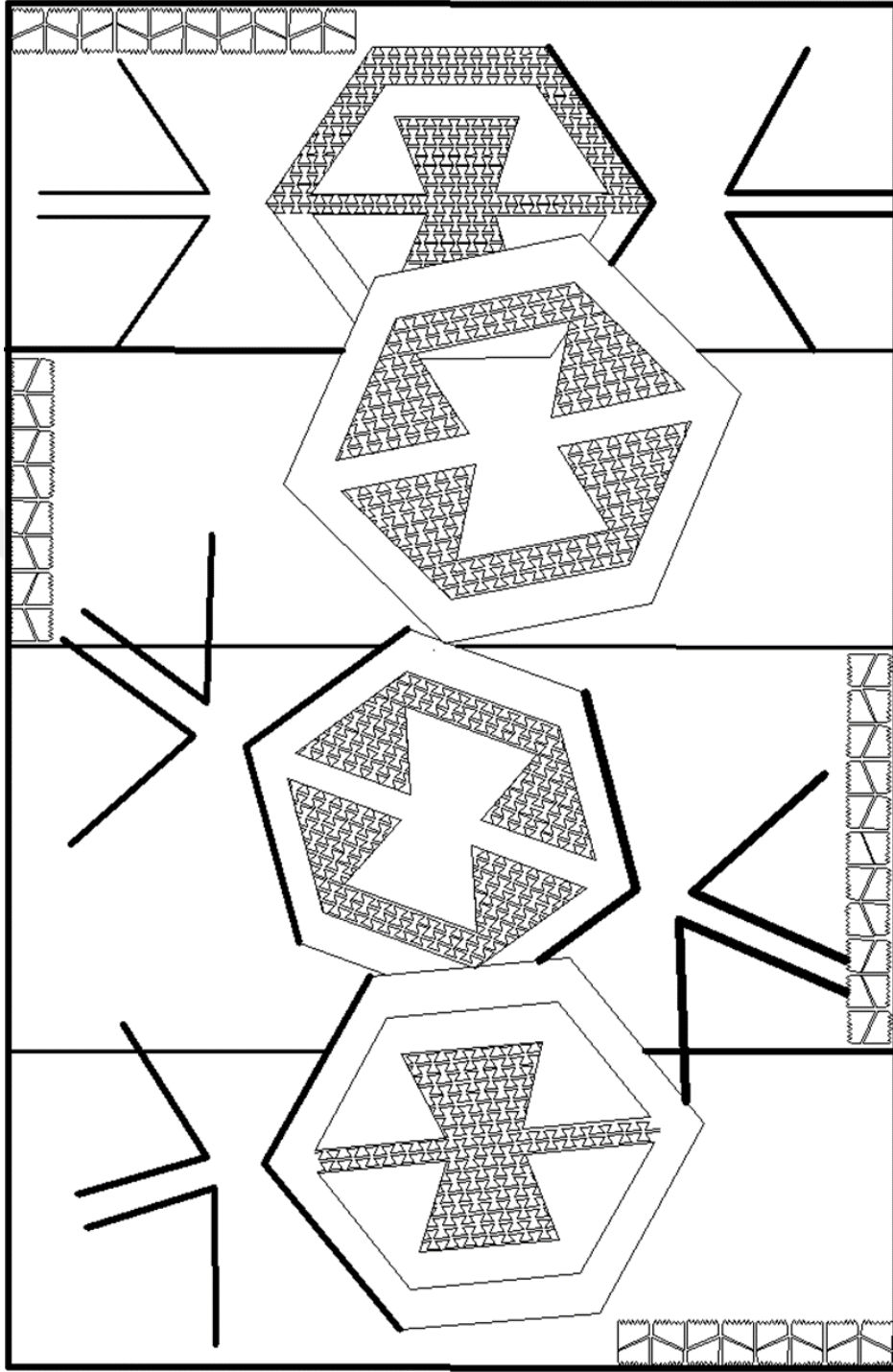
TASARIM No: 6 -2 NOLU KİLİMDEN YARARLANARAK HAZIRLANAN TASARIM

- 2 nolu kilim örneğinin kısa bordüründe bulunan biçimler zıtlık ilkesi kurallarına göre farklı yönde ve farklı boyutlarda düzenlenmiştir. Biçimler boşluk ve doluluğa dikkat edilerek düzenlenmiş ve denge oluşturulmuştur.

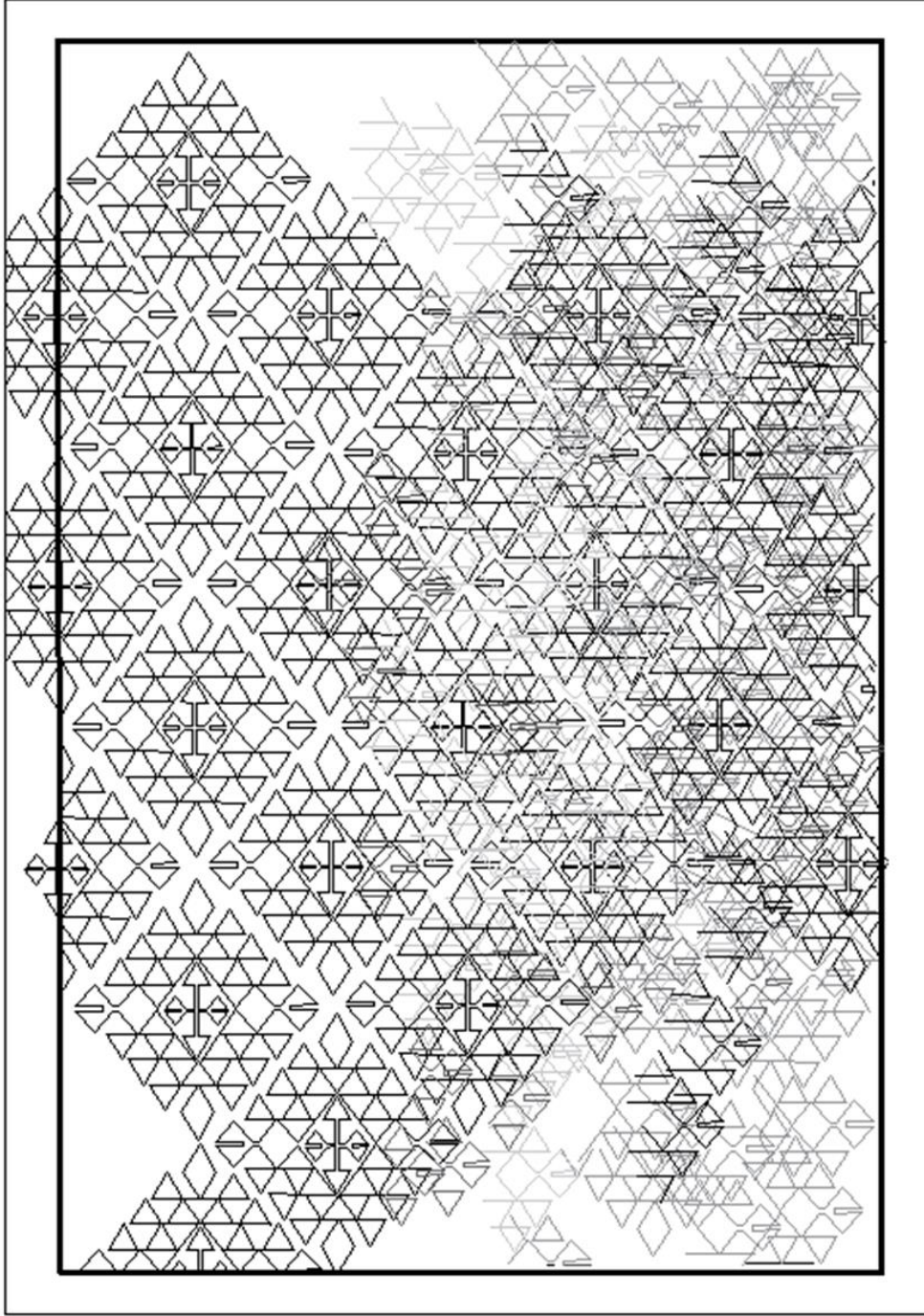
TASARIM No: 7 -2 NOLU KİLİMDEN YARARLANARAK HAZIRLANAN TASARIM

- 2 nolu kilimin ana unsuru olan altıgen biçimler diyagonal bir biçimde tekrar ilkesi ile düzenlenmiştir. Tasarımda biçimlerin içleri küçük biçimler ile doldurulmuştur. Biçimlerde boşluk ve doluluk oluşturularak denge ve zıtlık sağlanmıştır.

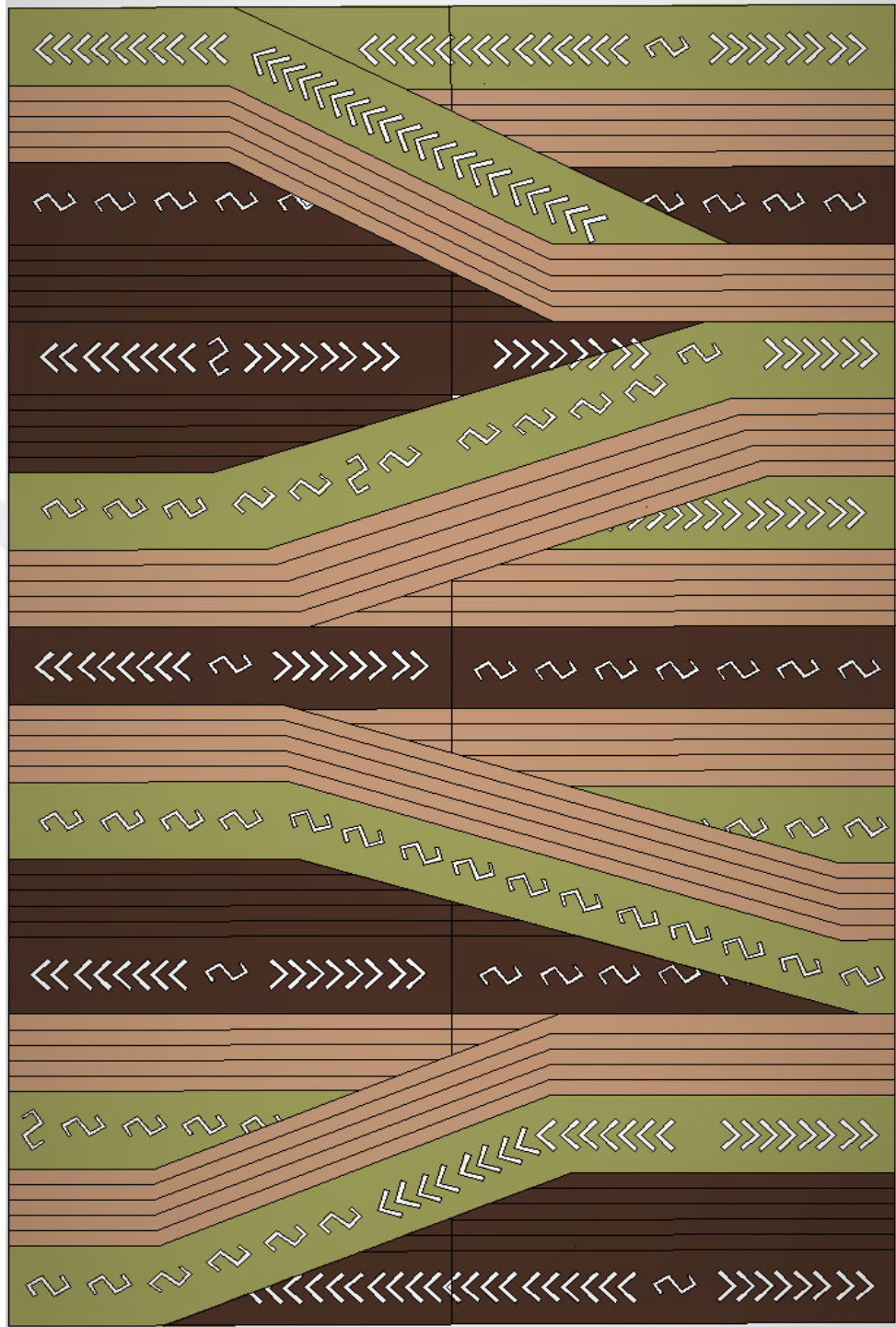
TASARIM NO: 8-2 NOLU KİLİMDEN YARARLANARAK HAZIRLANAN TASARIM

- 2 nolu kilim örneğinden esinlenerek tasarım yapılmıştır. Altıgen biçimler tekrar ilkesi kurallarına göre düzenlenmiştir. Tasarımın zemini şeritlere ayrılarak denge ve bütünlük sağlanmıştır.

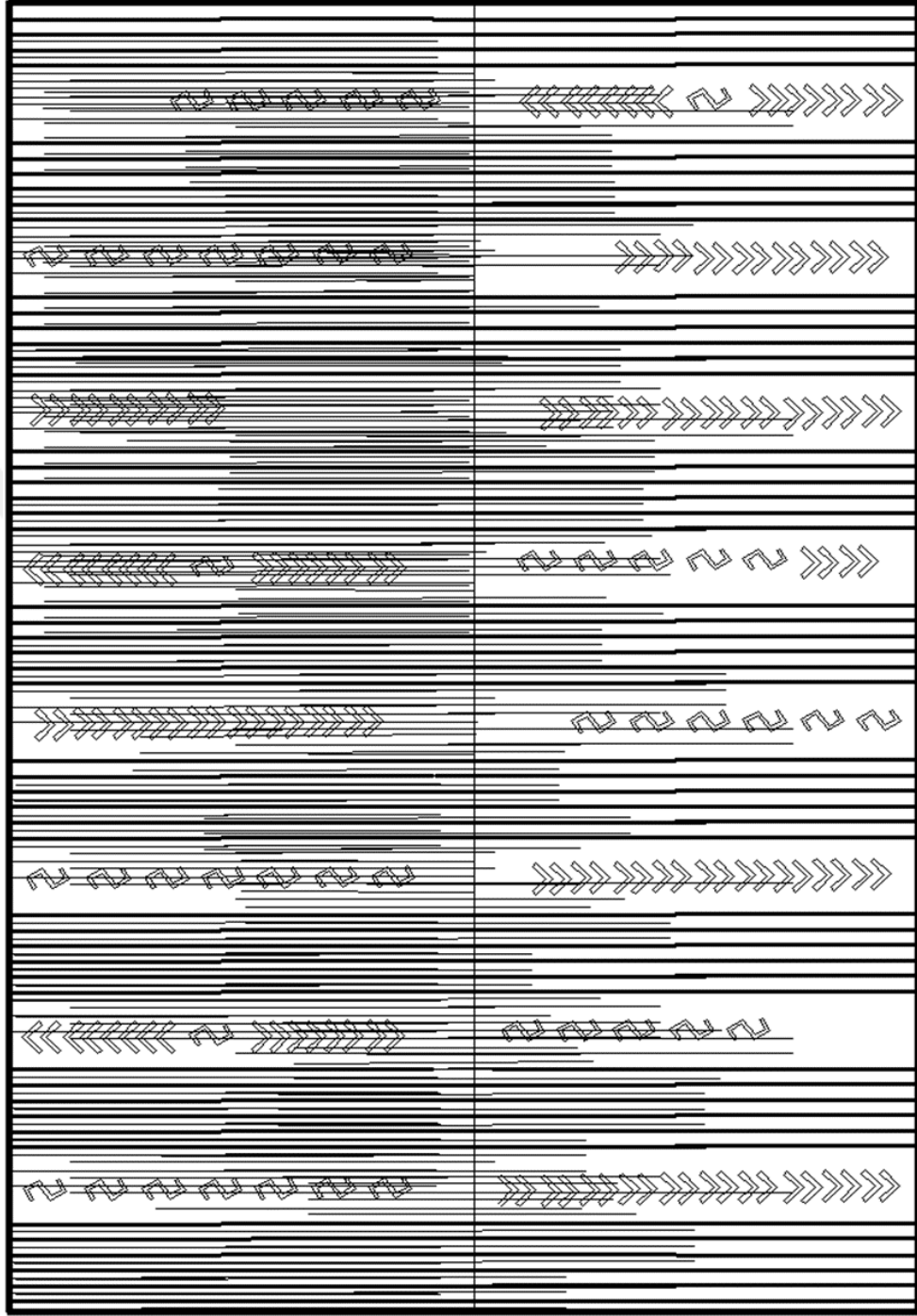
TASARIM NO: 9-2 NOLU KİLİMDEN YARARLANARAK HAZIRLANAN TASARIM

-2 nolu kiliminden esinlenerek tasarım yapılmıştır. Biçim üst üste tekrar ilkesi kurallarına göre yerleştirilmiştir. Biçimler boşluk ve doluluğa dikkat edilerek düzenlenmiş ve denge sağlanmıştır.

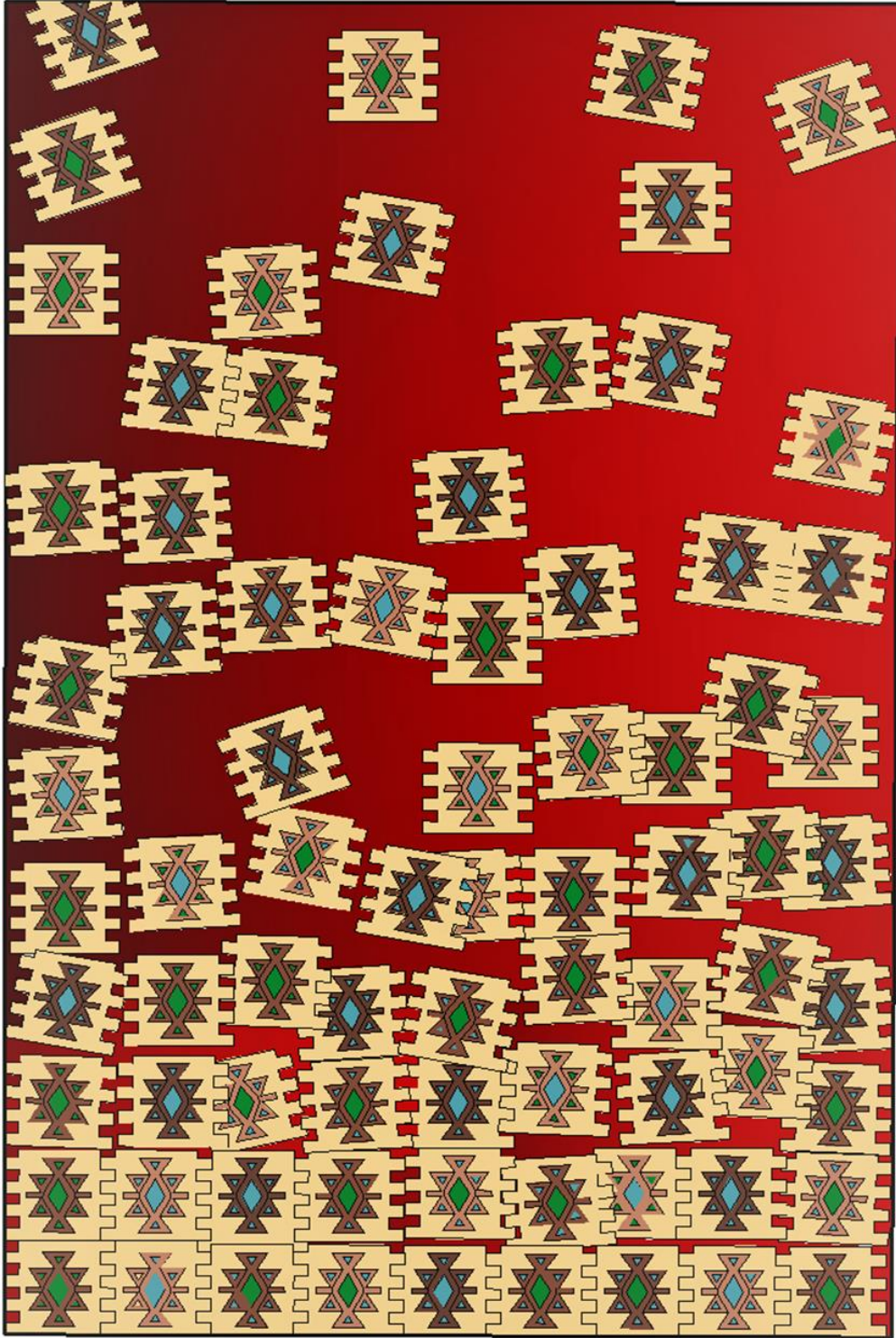
TASARIM NO: 10-3 NOLU KİLİMDEN YARARLANARAK HAZIRLANAN TASARIM

- 3 nolu kilimden esinlenerek tasarım yapılmıştır. Kompozisyon değiştirilmeden şeritler arasında çapraz bağlantılar yapılmış ve zıtlık ilkesi kurallarına göre düzenlenmiştir. Koyu- açık renklerin kullanılması ile renklerle zıtlık sağlanmıştır.

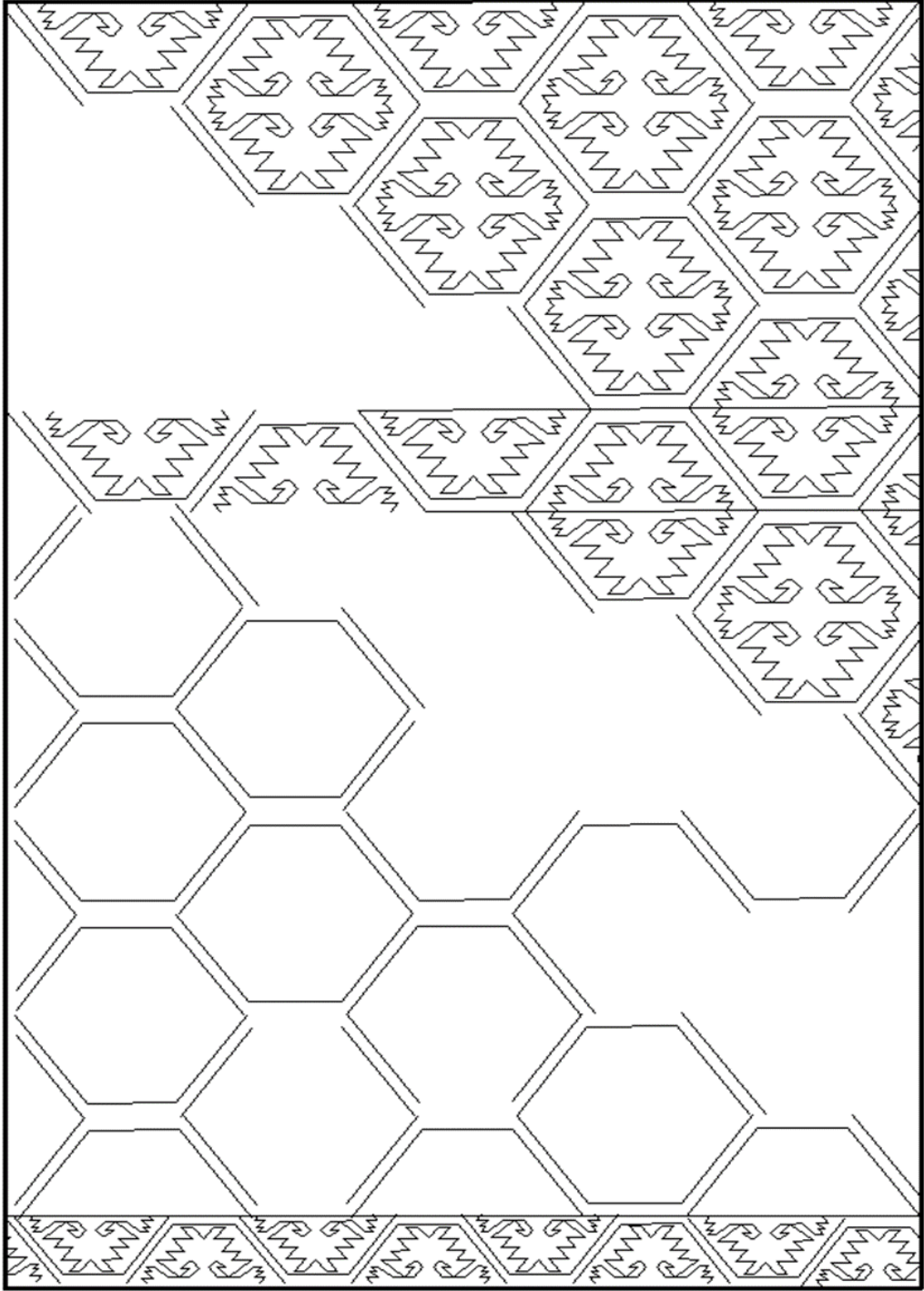

TASARIM NO: 11-3 NOLU KİLİMDEN YARARLANARAK HAZIRLANAN TASARIM

- 3 nolu kiliminde bulunan şerileri yüzey boyunca dağıtılarak iç içe geçmiş hissi verecek şekilde tasarım yapılmıştır. Çizgilerin farklı hareketleri ritim ilkesi kurallarına göre düzenlenmiştir. Şeritlerin farklı yönlerde yoğunluğu ve seyrekliği boşluk-doluluk oluşturulmuş ve zıtlık sağlanmıştır.

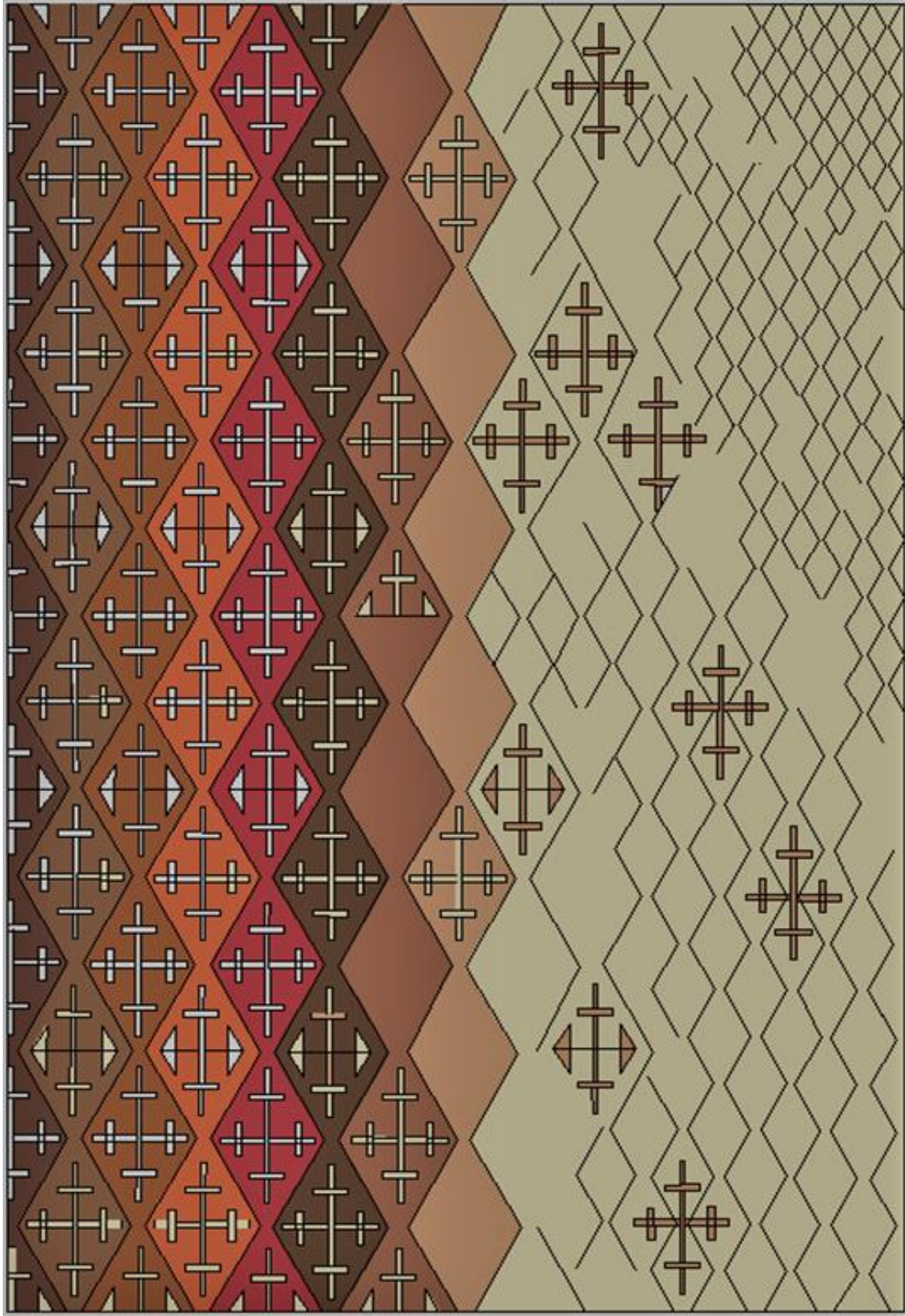

TASARIM NO: 12-4 NOLU KİLİMDEN YARARLANARAK HAZIRLANAN TASARIM
-4 nolu kilimden esinlenerek yapılan tasarımda biçimler, ritim ilkesi kurallarına göre düzenlenmiştir. Tasarımda renklerin soğuk- sıcak tonları ile zıtlık sağlanmış ve denge oluşturulmuştur.

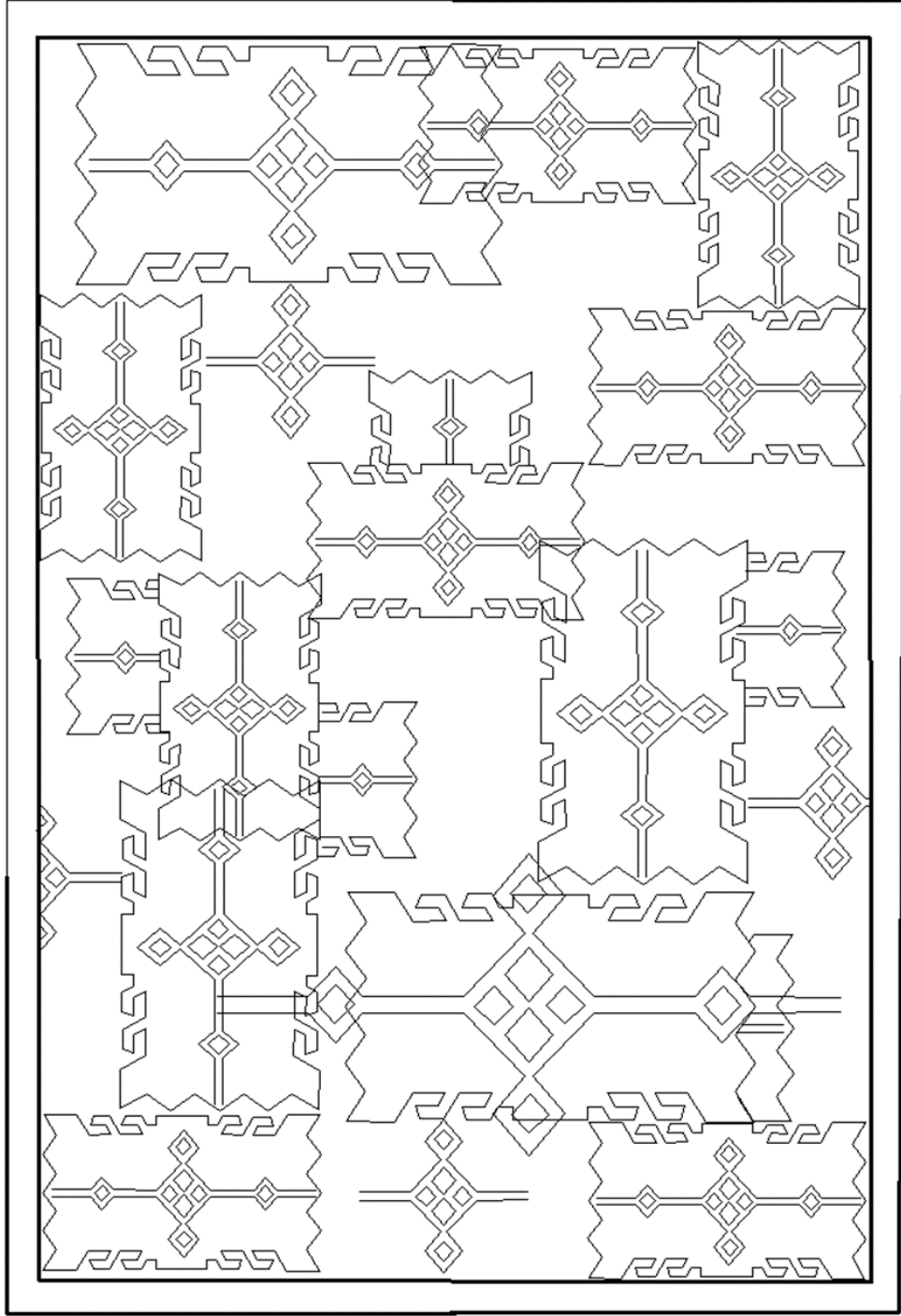
TASARIM No: 13-4 NOLU KİLİMDEN YARARLANARAK HAZIRLANAN TASARIM

- 4 nolu kilimin kısa bordüründe bulunan biçimlerin simetri oluşturacak şekilde tekrar ilkesine göre yerleştirilmiştir. Biçimlerin boş ve dolu olarak yüzeye yerleştirilmesi ile tasarımda zıtlık oluşturulmuştur.

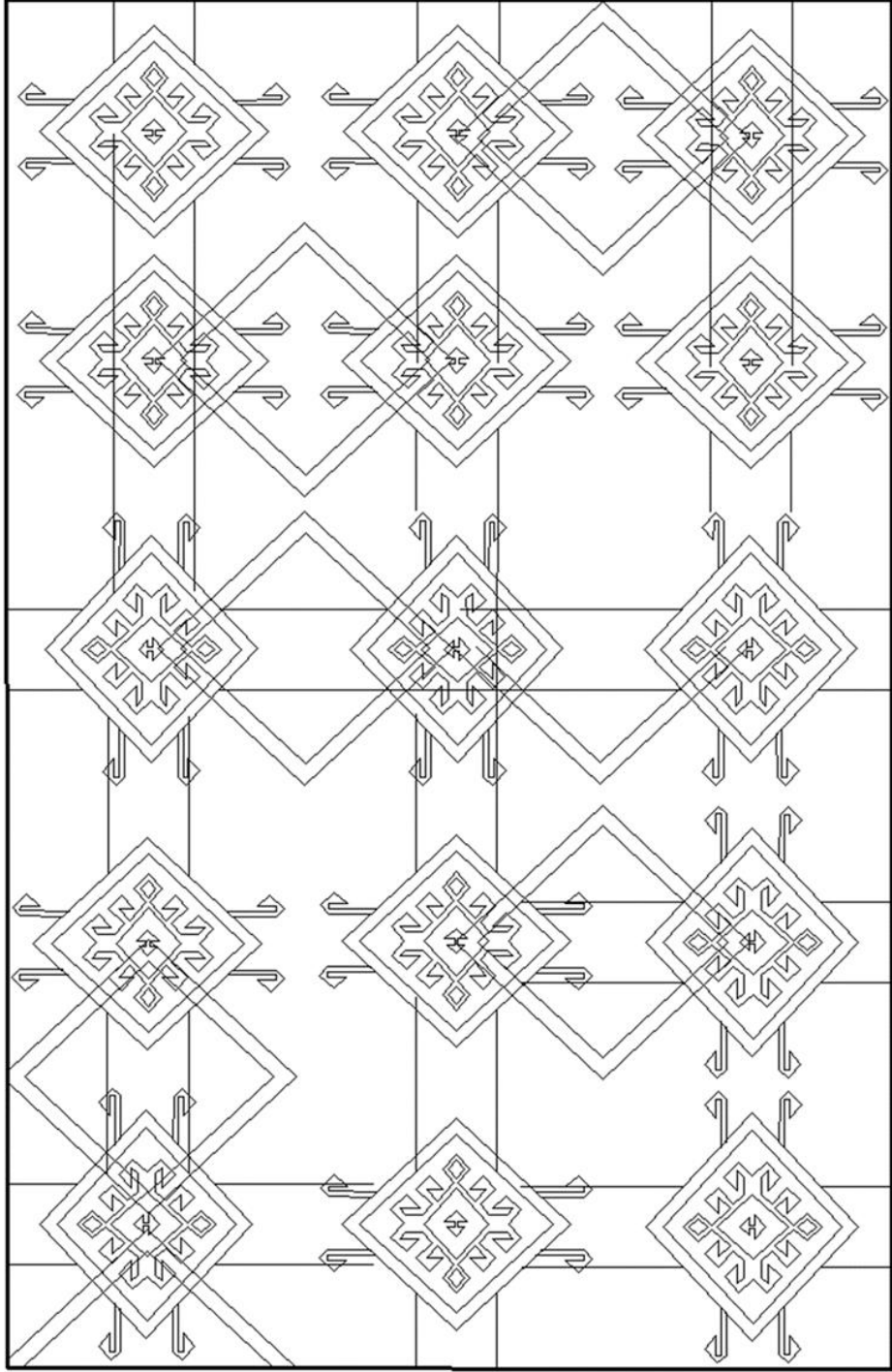
TASARIM No: 14-5 NOLU KİLİMDEN YARARLANARAK HAZIRLANAN TASARIM

-5 nolu kilim örneğinin kısa bordüründe bulunan biçimin, tekrar ilkesi doğrultusunda ardışık yerleştirilmesi ve yüzeyde küçülerek devam etmesi ile tasarım yapılmıştır. Tasarımda biçimlerde yapılan boşluk- doluluk ve farklı renklerin kullanılması zıtlık ilkesi doğrultusunda oluşmuştur.

TASARIM No: 15-5 NOLU KİLİMDEN YARARLANARAK HAZIRLANAN TASARIM

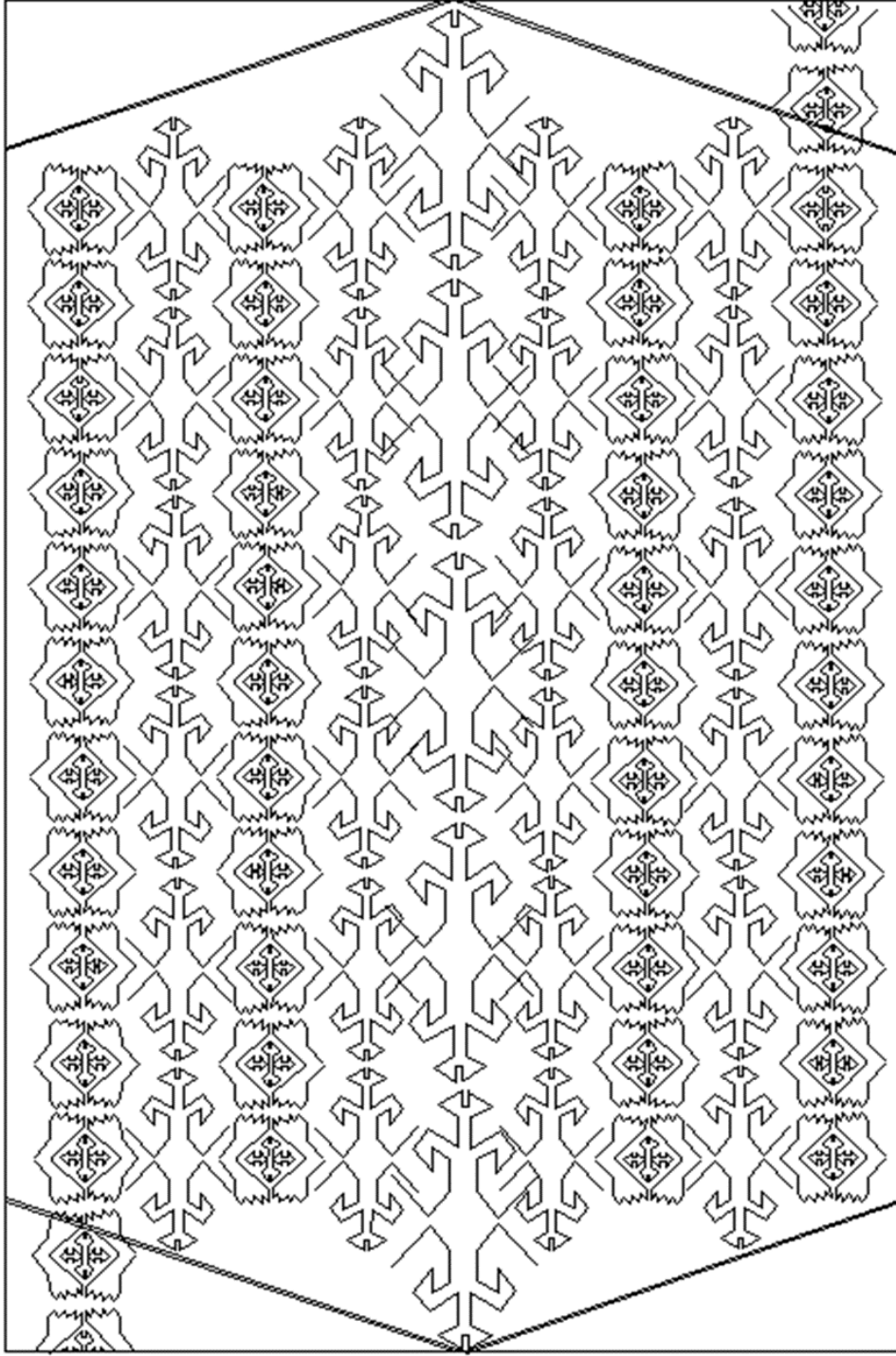
- 5 nolu kilimden esinlenerek tasarım yapılmıştır. Kilimin ana unsuru olan biçimin zıtlık ilkelerine göre farklı ölçülerde yüzeye yerleştirilmesi ile tasarım yapılmıştır. Tasarımda biçimlerin tekrarı ve yön ve şekil zıtlığı bulunmamaktadır.

TASARIM NO: 16-5 NOLU KİLİMDEN YARARLANARAK HAZIRLANAN TASARIM

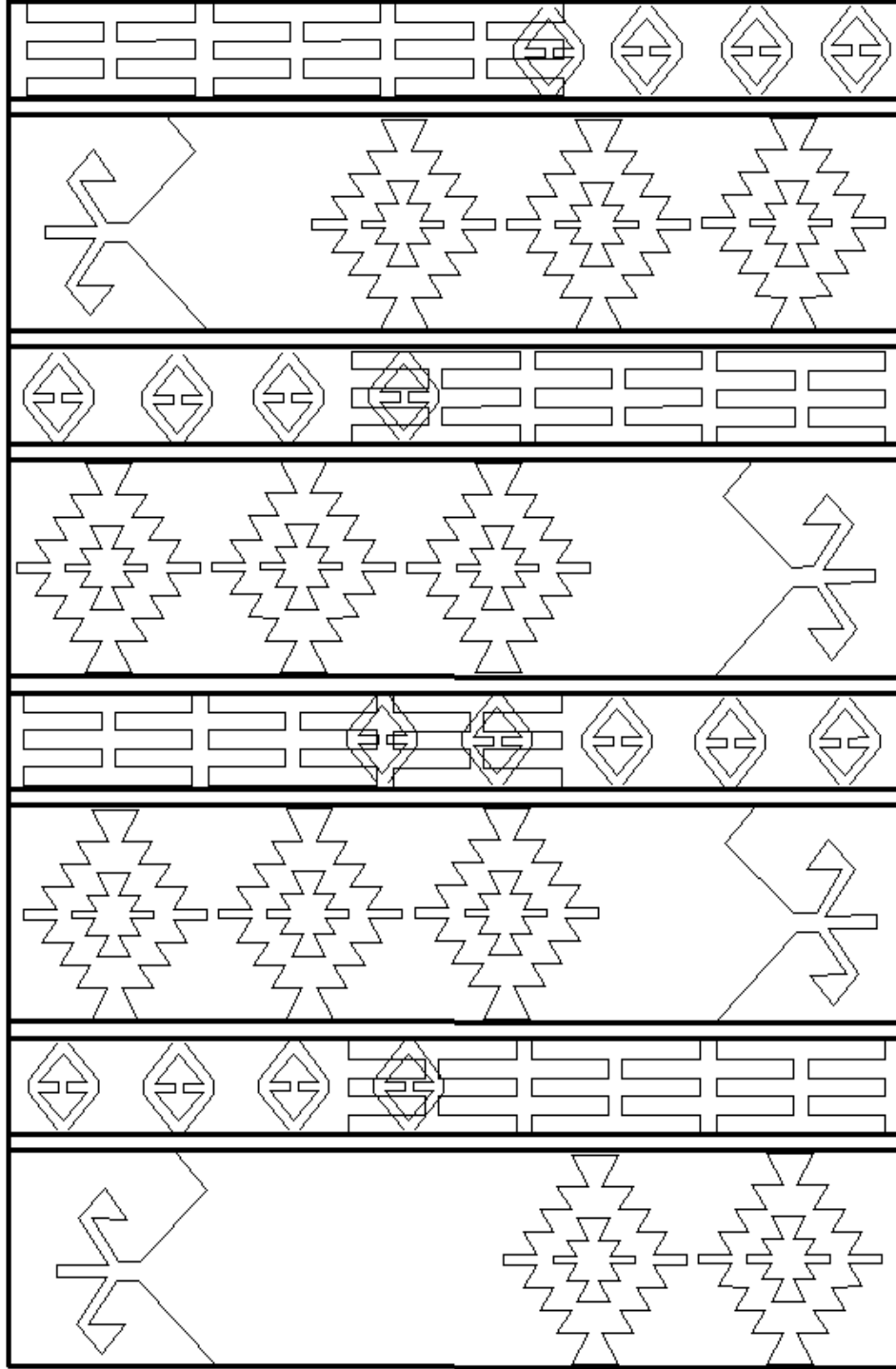
- 5 nolu kilimden esinlenerek yapılan tasarımda biçimler sadeleştirilerek yerleştirilmiştir.

Biçimler tasarım yüzeyinde tekrar ilkesi ile düzenlenmiş ve bağlantı oluşturacak şekilde tasarım yapılmıştır. Tasarımda biçimlerin aynı ölçü ve şekilde tekrarı ince şeritlerin farklı şekillerde ve yönlerde biçimler üzerine konulmasıyla ritim oluşmuştur.

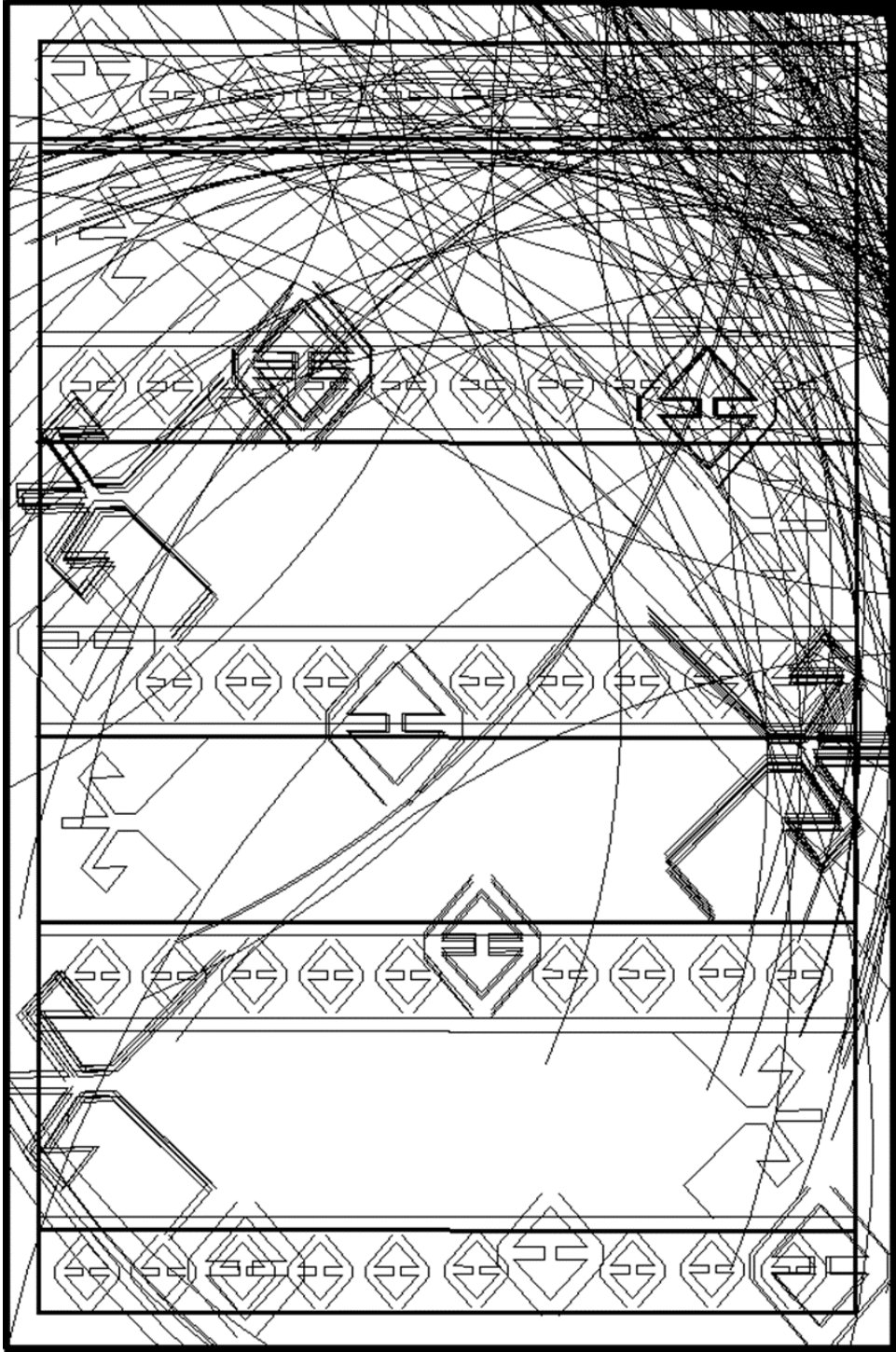
TASARIM No: 17-5 NOLU KİLİMDEN YARARLANARAK HAZIRLANAN TASARIM

- 5 nolu kilimin uzun bordüründe bulunan biçimlerin tekrar ilkesine göre dikey yönde farklı boyut ve ölçüler ile yerleştirilerek tasarım yapılmıştır. Tasarım tekrar ve ritim ilkeleri kuralları ile düzenlenmiştir.

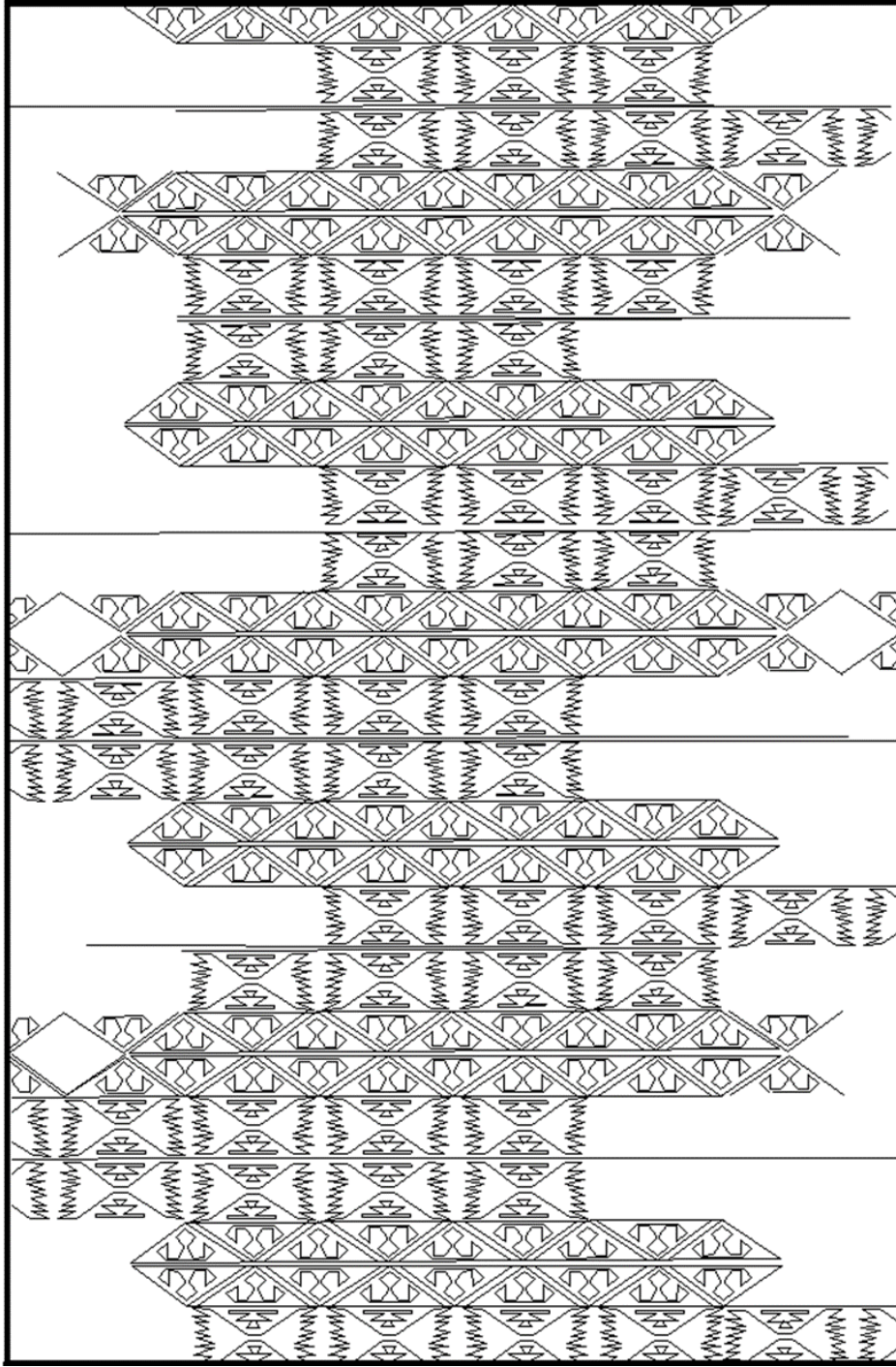
TASARIM No: 18-6 VE 10 NOLU KİLİMDEN YARARLANARAK HAZIRLANAN TASARIM

- 6 ve 10 nolu kilimden esinlenerek yapılan tasarım farklı biçimlerin birarada kullanılması ile ritim oluşmuştur. İki farklı kilimin denge oluşturacak şekilde şeritler içerisine yerleştirilmiştir.

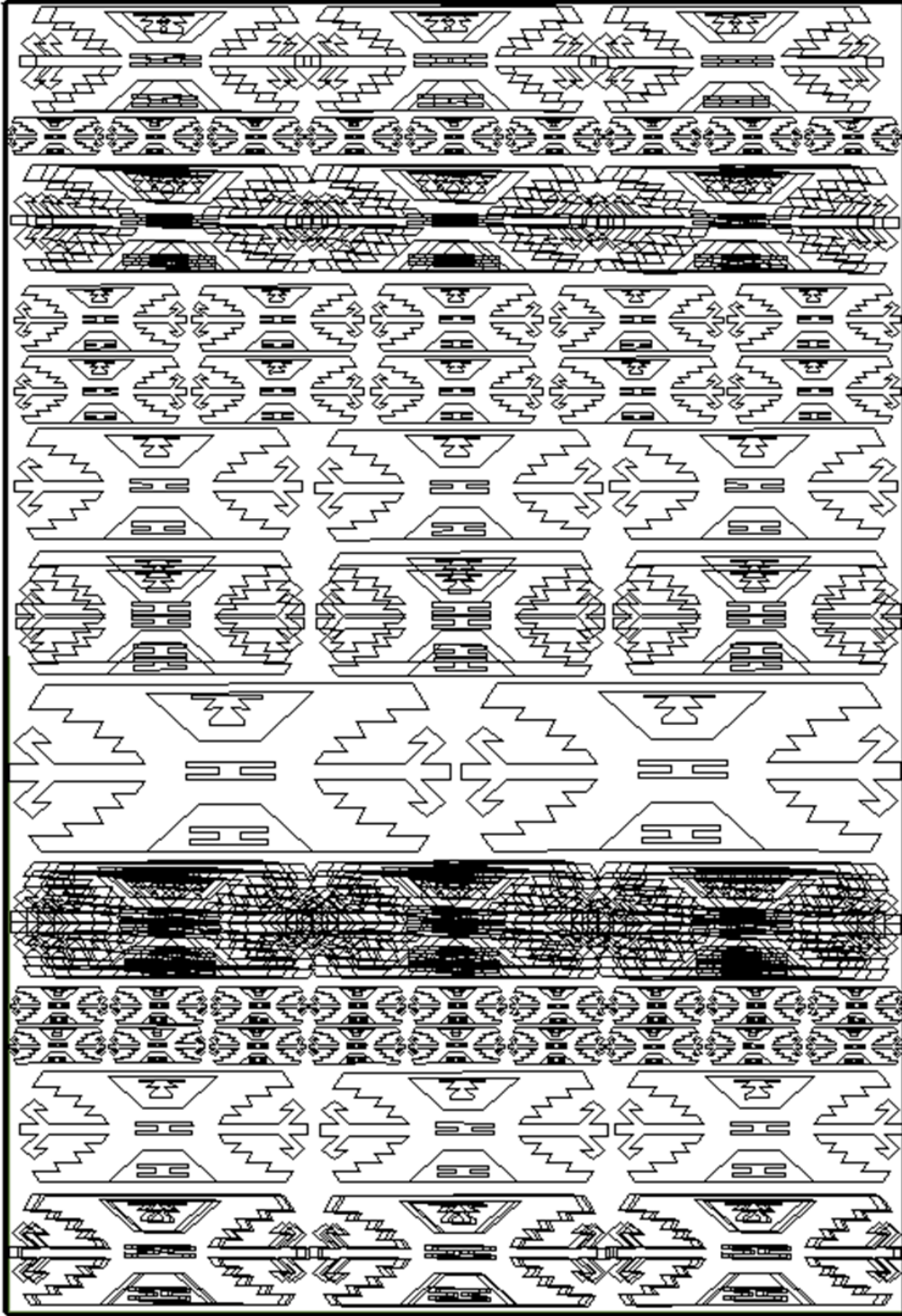
TASARIM NO: 19-6 NOLU KİLİMDEN YARARLANARAK HAZIRLANAN TASARIM

- 6 nolu kilimin genel kompozisyonu içerisinde biçimlerin ölçüleri değiştirilerek tasarım yapılmıştır. Biçimler zıtlık ilkesine göre ölçüleri değiştirilerek düzenlenmiştir. Farklı yönde çizgiler zıtlığı ve vurgu ilkelerini oluşturmaktadır.

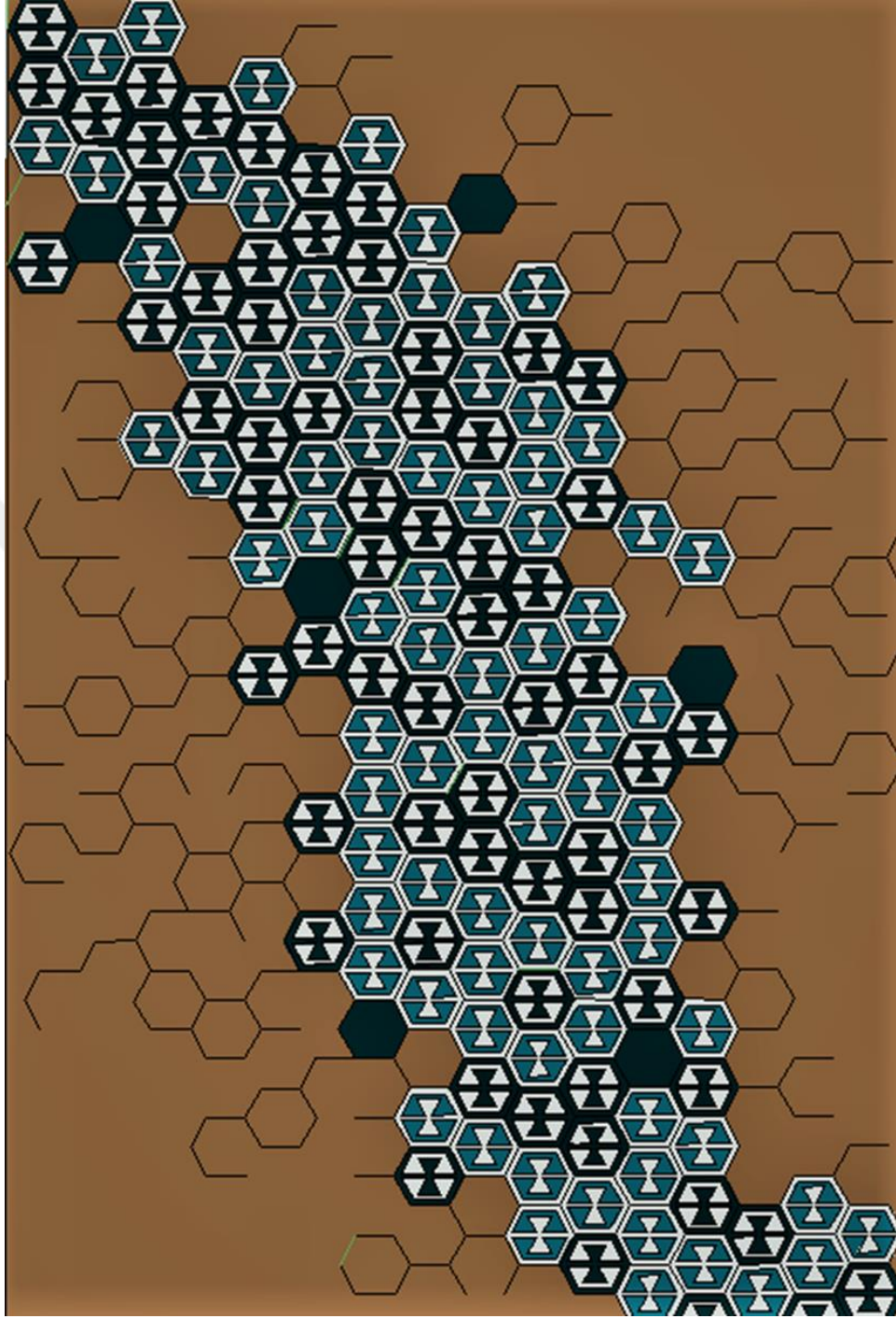
TASARIM NO: 20-6 NOLU KİLİMDEN YARARLANARAK HAZIRLANAN TASARIM

- 6 nolu kilim örneğinin kısa bordüründe bulunan biçimlerin zıtlık ve tekrar ilkelerine göre simetrik şekilde üst üste yerleştirilmesiyle tasarım yapılmıştır. Tasarımda boşluk ve doluluk dengeyi oluşturmaktadır.

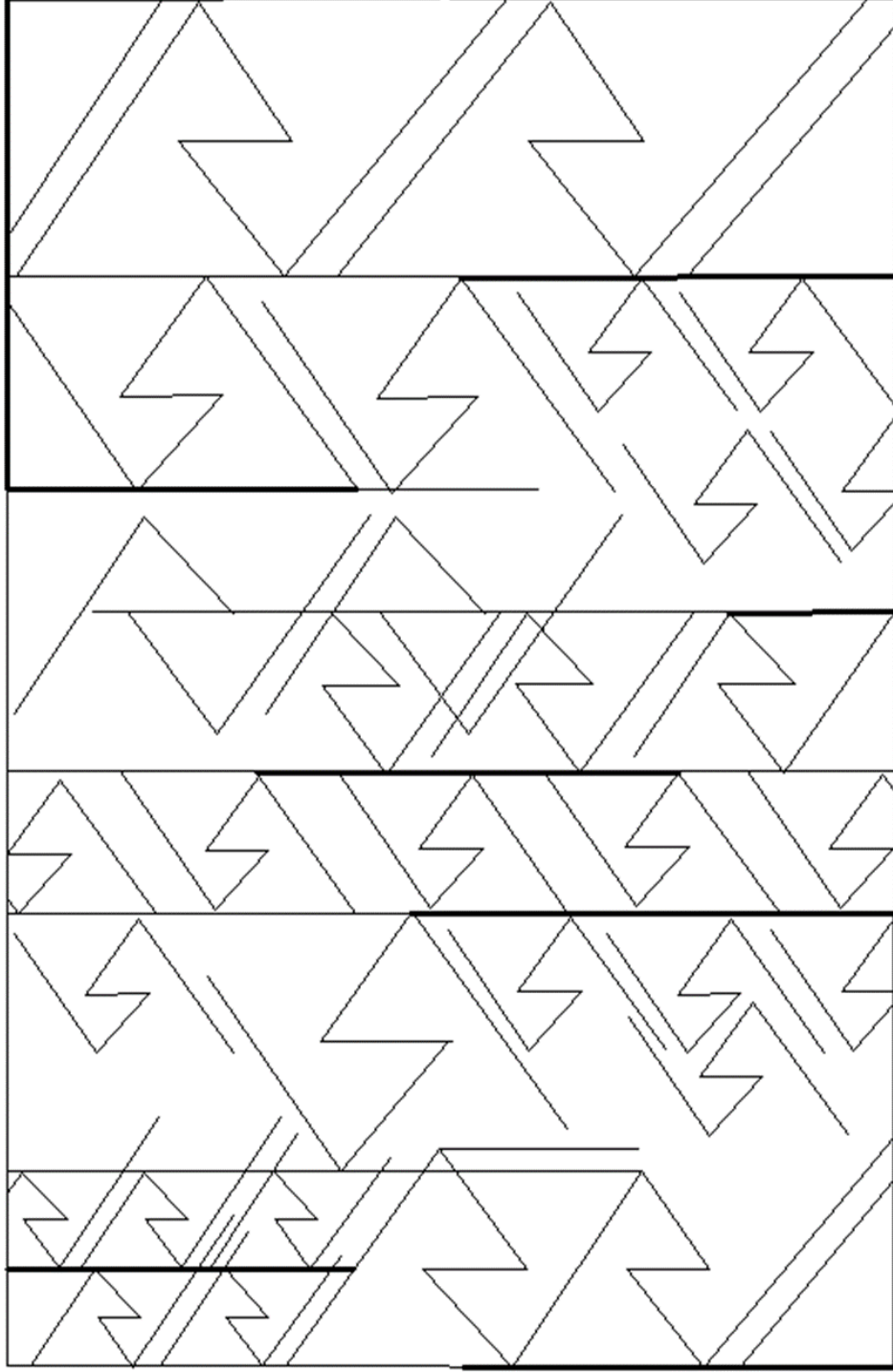
TASARIM NO: 21-6 NOLU KİLİMDEN YARARLANARAK HAZIRLANAN TASARIM

- 6 nolu kilimin örneğinin kısa kenardaki biçimlerin, üst üste getirilmesi ile tekrar farklı ölçülerde tasarım yüzeyine yerleştirilmesi ile ritim ilkesi oluşmuştur. Tasarımda biçimlerin farklı boyutlarda düzenlenmesi dengeyi sağlamaktadır.

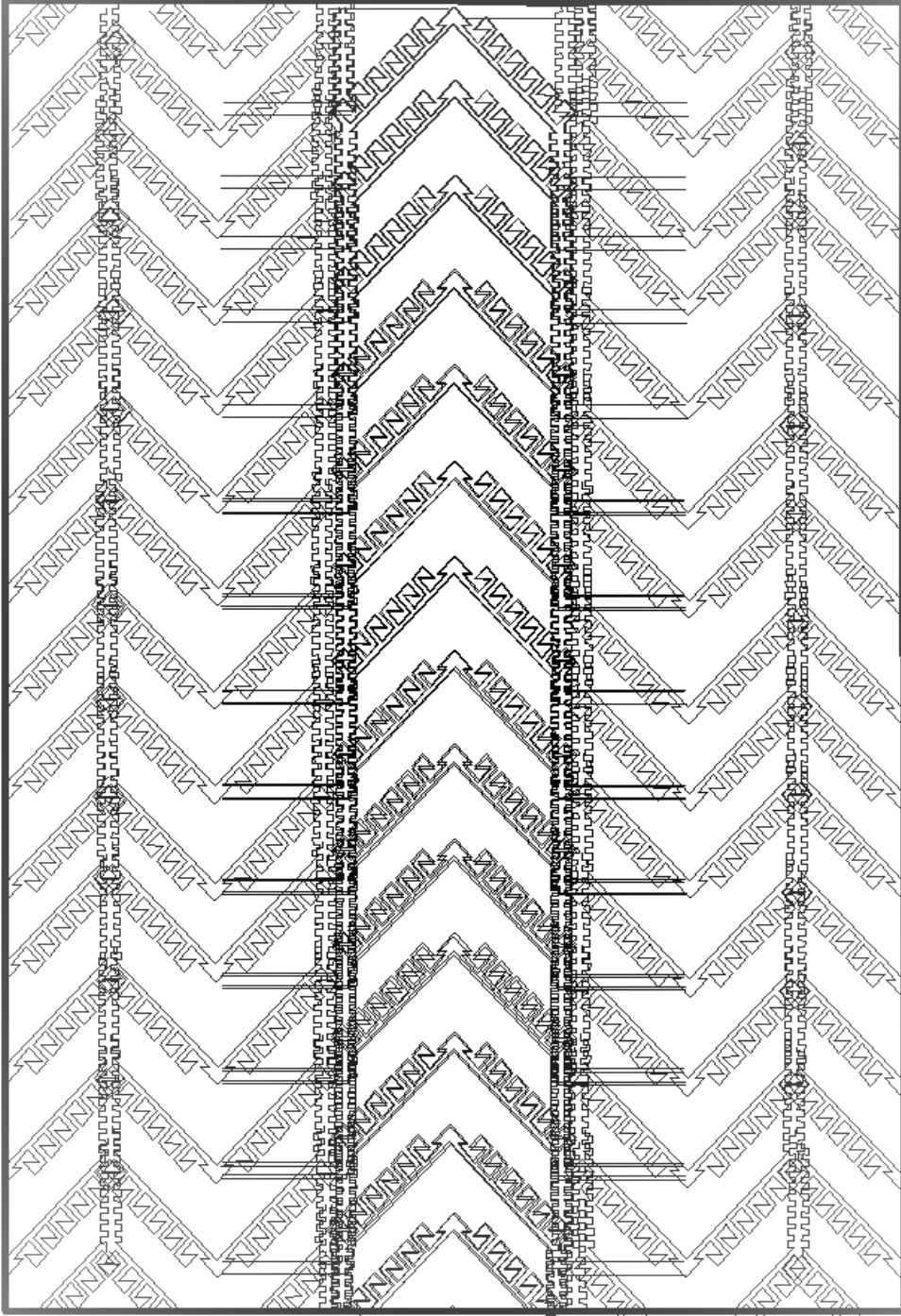
TASARIM NO: 22-7 NOLU KİLİMDEN YARARLANARAK HAZIRLANAN TASARIM

-7 nolu kilimde bulunan biçimlerin tasarım yüzeyine, tekrar ve ritim ilkelerine göre peş peşe yerleştirilmesi ve kenarlara doğru biçimin dış çizgileri yerleştirilerek tasarım yapılmıştır. Tasarımda soğuk renklerin farklı tonlarının kullanılması ile zıtlık oluşturulmuştur.

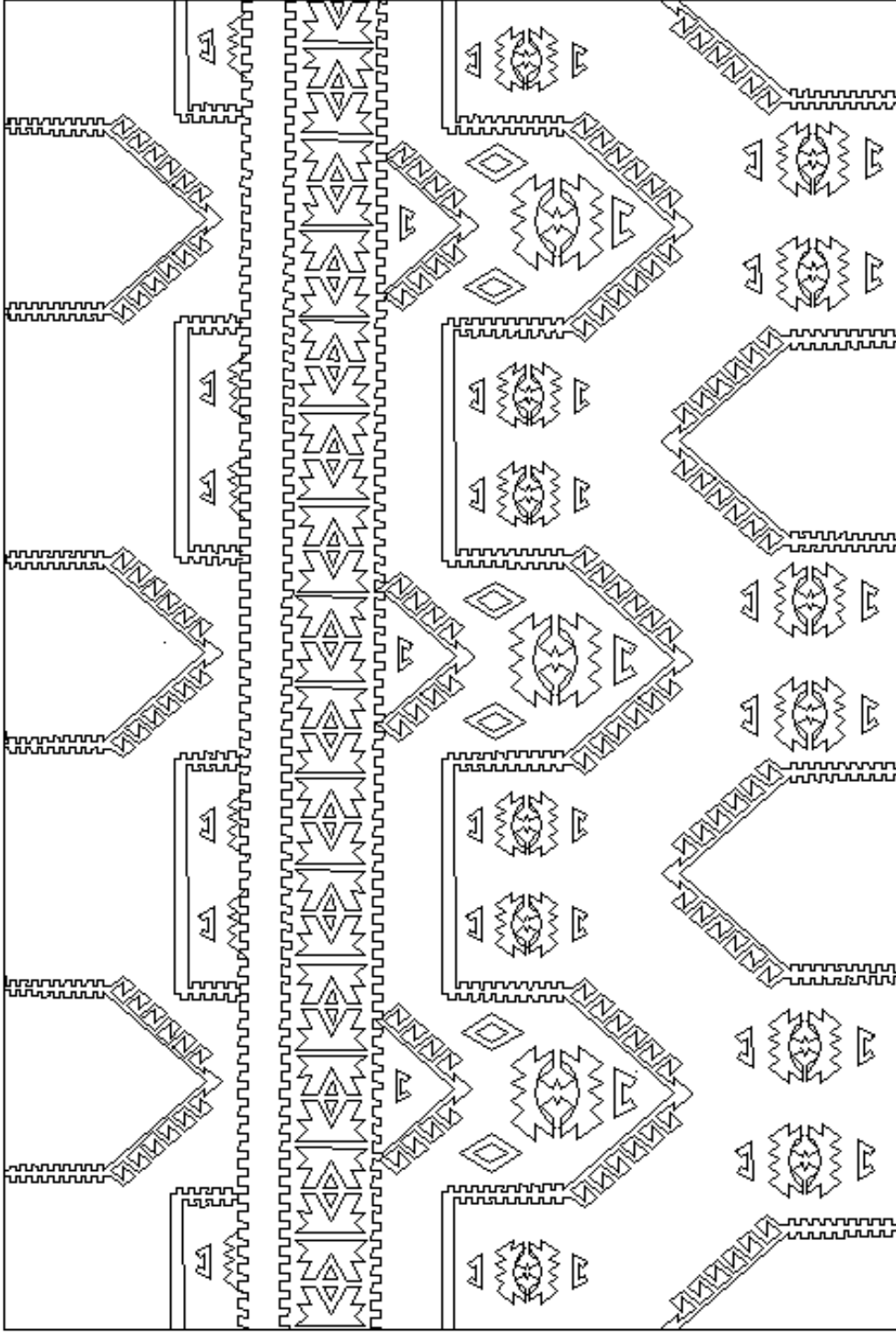
TASARIM No: 23-7 NOLU KİLİMDEN YARARLANARAK HAZIRLANAN TASARIM

-7 nolu kilimin bordüründe bulunan biçimin farklı yönde ve farklı ölçülerde şeritler arasına yerleştirilmesi ile tasarım yapılmıştır. Biçimler farklı yönde ve boyutlarda ritim ve zıtlık ilkelerine göre düzenlenmiştir. Farklı kalınlıktaki çizgiler de tasarımda denge ve zıtlığı sağlamaktadır.

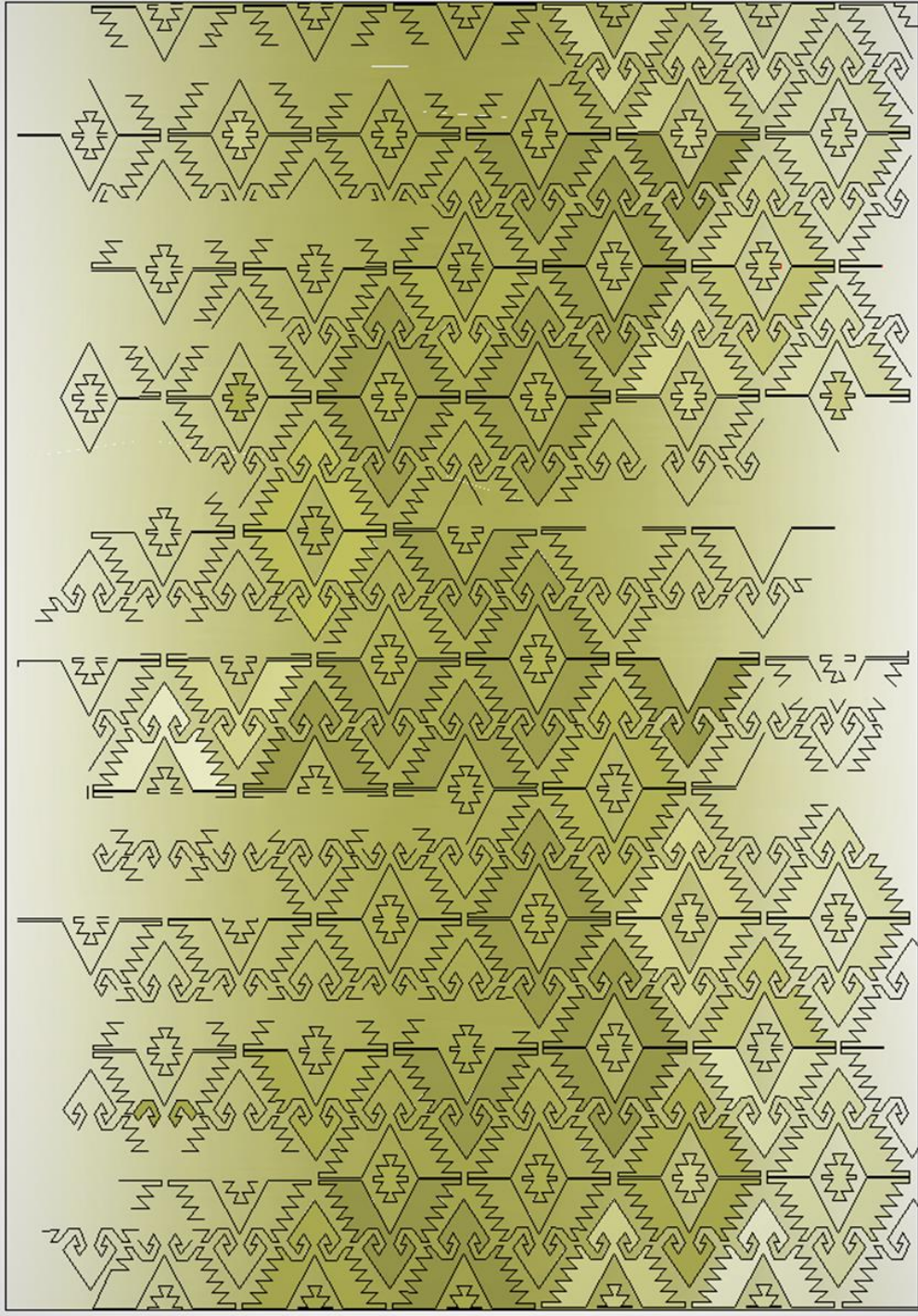
TASARIM No: 24-8 NOLU KİLİMDEN YARARLANARAK HAZIRLANAN TASARIM

-8 nolu kilimde bulunan biçimin tasarım yüzeyine tekrar ve ritim ilkelerine göre ardışık yerleştirilmesi ile düzenlenmiştir. Tasarımda renklerin farklı tonlarda kullanılması ile zıtlık sağlanmış ve denge oluşturulmuştur.

TASARIM NO: 25-8 NOLU KİLİMDEN YARARLANARAK HAZIRLANAN TASARIM

-8 nolu kilim örneğinden esinlenerek yapılan tasarımın ana biçimlerinin zıtlık ilkesine göre yönleri değiştirilerek ve birbirlerine bağlantıları yapılarak tasarım yapılmıştır. Tasarım yön zıtlığı, tekrar ve ritim ilkelerine göre düzenlenmiştir.

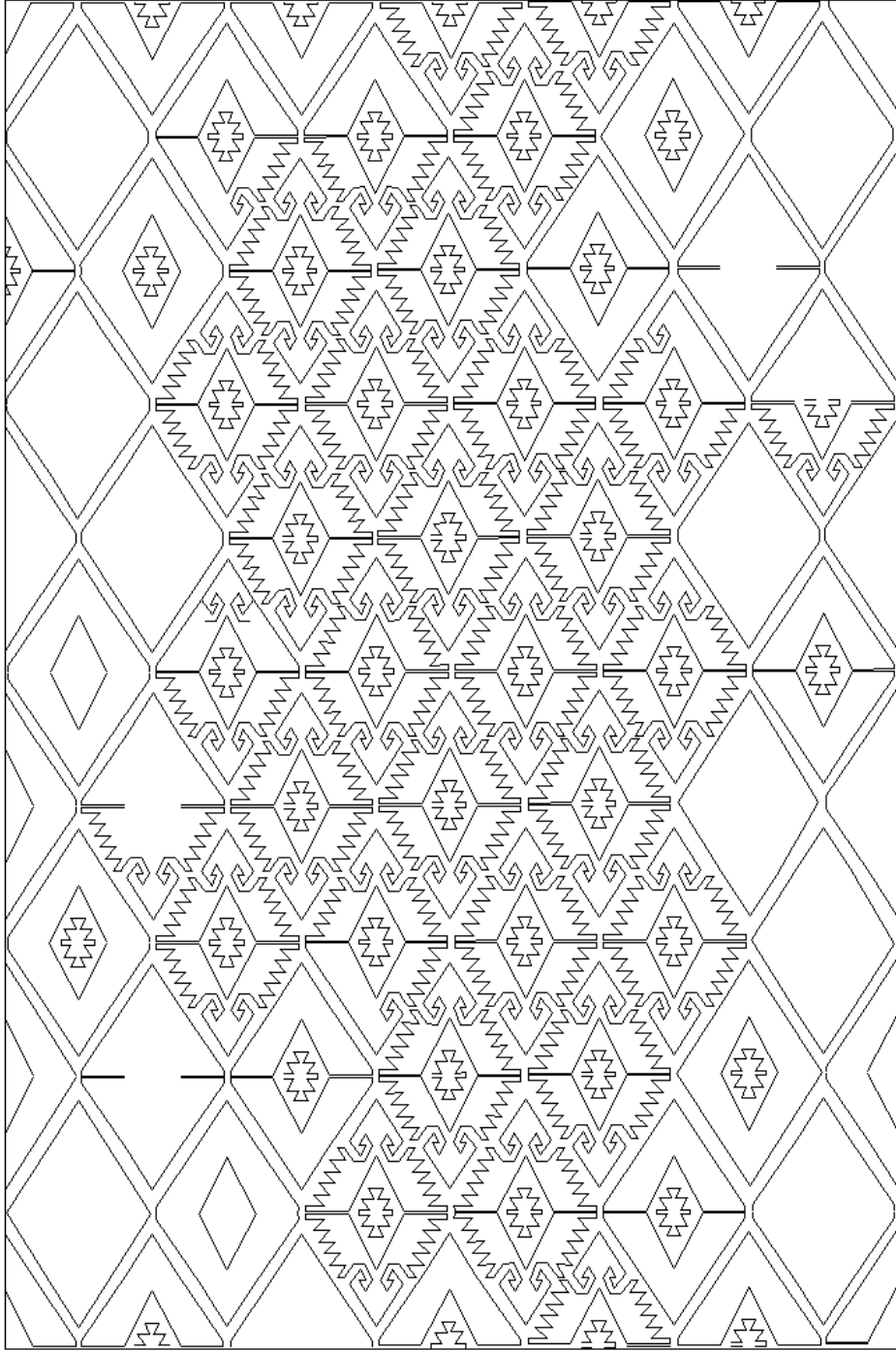
TASARIM No: 26-9 NOLU KİLİMDEN YARARLANARAK HAZIRLANAN TASARIM

-9 nolu kilimin genel kompozisyonu değiştirilmeden, tekrar ve ritim ilkelerine göre kompozisyonun kenarlarında bulunan biçimlerin bölümleri yok edilerek tasarım yapılmıştır. Biçimlerin silinmesi ve farklı tonlarda renklendirilmesi ile ritim ve denge oluşturulmuştur.

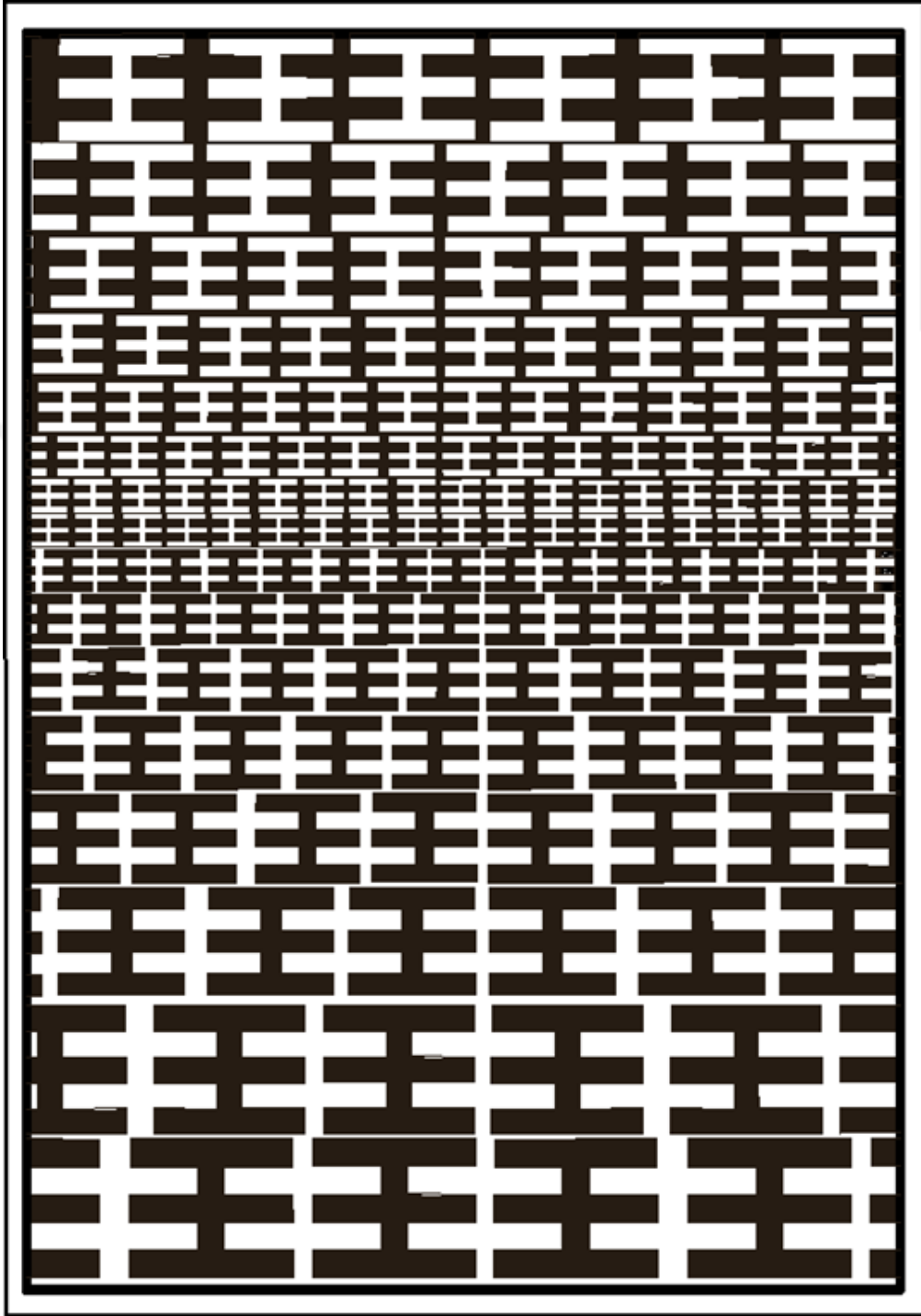
TASARIM No: 27-9 NOLU KİLİMDEN YARARLANARAK HAZIRLANAN TASARIM

- 9 nolu kilimin yüzeyindeki biçimlerin içleri, dış çizgileri, detayları silinerek tasarım yapılmıştır. Tasarımda ritim ve tekrar ilkesi kullanılmıştır. Renklerin açık-koyu dengesi ile ritim oluşmuş ve tasarımda denge sağlanmıştır.

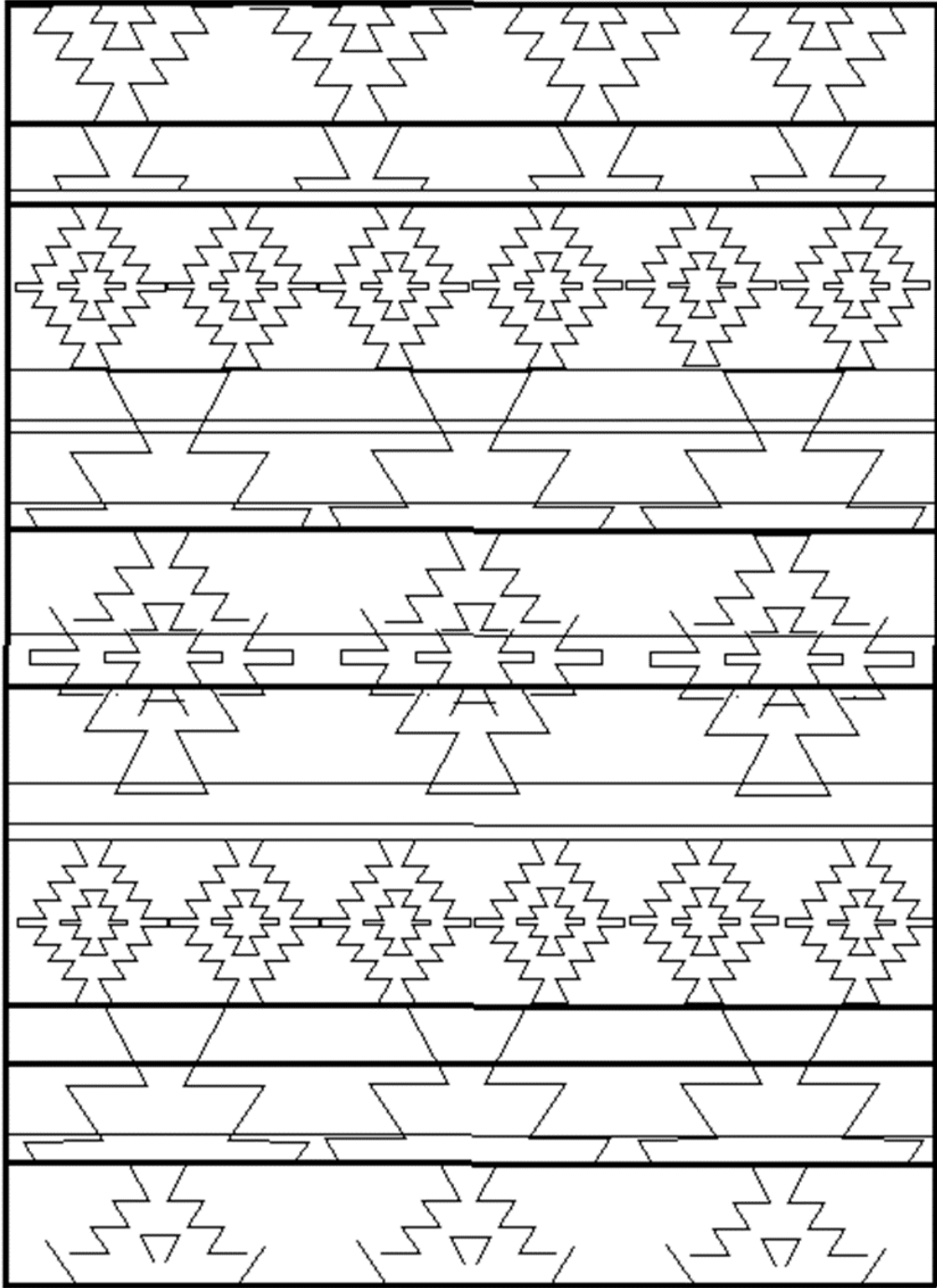
TASARIM NO: 28-9 NOLU KİLİMDEN YARARLANARAK HAZIRLANAN TASARIM

-9 nolu kilimden esinlenerek tasarlanmıştır. Tasarımın kenarlarındaki biçimlerin sadeleştirilerek ritim ilkesi oluşturulmuştur. Bazı biçimlerin boş ve dolu bırakılması ile denge sağlanmıştır. Tasarım tekrar, ritim ve zıtlık ilkelerine göre düzenlenmiştir.

TASARIM No: 29-10 NOLU KİLİMDEN YARARLANARAK HAZIRLANAN TASARIM

-10 nolu kilimin dar şeridinde bulunan biçimlerin modüller halinde tekrar ve zıtlık ilkelerine göre ölçüleri değiştirilerek tasarım yapılmıştır. Tasarımda kullanılan renkler ile zıtlık ve vurgu oluşturulmuştur.

TASARIM No: 30-10 NOLU KİLİMDEN YARARLANARAK HAZIRLANAN TASARIM

-10 nolu kilimin geniş şeridinde bulunan biçimin tekrar ilkesine göre şeritler içerisine farklı ölçülerde yerleştirilmesi ile tasarım yapılmıştır. Tasarımında aynı biçimin farklı boyutları şeritler içerisine yerleştirilmiştir. Tasarım ritim, tekrar ve zıtlık ilkelerine göre düzenlenmiştir.

6.DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

‘Bir Grup Konya Kilimlerinin Tasarım İlkeleri Açısından Değerlendirilmesi’ isimli tez çalışmada 10 adet kilim incelenmiştir. Elde edilen sonuçlar şu şekilde sıralanabilir.

Dokumacılık, insanoğlunun gelişmesiyle birlikte günlük ihtiyaçları karşılamak arzusuyla başlamış daha sonra göçebe kültürünün getirdiği şartlarla, farklı kültürlerin karışımı ile birçok çeşitte teknik, renk, biçim, kompozisyon ortaya çıkmıştır. Farklı yörelerin gelenekleri, kültürel değerleri, duygu ve düşünceleri dokumalara yansyarak dokumaların eşya olmasının yanı sıra bir sanat ürünü haline gelmesini sağlamıştır. Bu duygu, düşünceler neticesinde ortaya çıkan ve en çok kullanılan dokuma çeşidi kilim tekniğidir. Kilim; uygulaması ve kullanım şartları sebebiyle çok kullanılmış ve üretilmiştir. Günümüze kadar gelen bu kilimlere bakıldığında kompozisyonları, biçimleri ve renklerinin uyumluluğu dikkat çekicidir. Bu kilimlerin her biri ustalıkla dokunmuş ve kompozisyonları bir tasarım gücüne sahiptir. Kilimlerin hiç tasarım bilgisi ve eğitimi almayan kişiler tarafından sağlıklı ve kurallara uygun şekilde tasarımları yapılmıştır. Biçimlerin, renklerin ve kompozisyonun temel tasarım kuralları ile oluştuğu saptanmıştır. Bu sebeple kilimlerin kompozisyonu üzerinde tasarım öge ve ilkelerinin nasıl kullanıldığı ve öge ve ilkelerin tasarımı oluşturan biçimler arasında nasıl bir etki yarattığı bu tezde ayrıntılı şekilde araştırılmıştır.

Seçilen kilimler üzerinde tasarım öge ve ilkeleri belirlenmiştir. Kilimlerin kompozisyonlarına bakıldığında, nokta, çizgi, renk, doku, leke, biçim öğelerinin ve tekrar, ritim, zıtlık, denge, egemenlik, vurgu ilkelerinin her birinin kullanıldığı görülmektedir. Tasarım özelliğine göre seçilen kilimler analiz edilerek tasarım öge ve ilkeleri ile arasında bağlar oluşturduğu gözlemlenmiştir. Böylelikle dokuma sanatının özünde temel sanat kurallarının bulunduğu belirlenmiştir. Tasarım öge ve ilkeleri incelenen eserlerin tüm boyutlarıyla daha net anlaşılması sağlanmıştır. Her biri birbirinden farklı üsluba sahip bu değerli kilimlerin farklı özellikleri göze çarpmış ve incelenmiştir. Seçilen her kilimin kısa metinler halinde tasarım öge ve ilkeleri

açıklanmıştır. İncelenen bu kilimlerde görülen benzer ve değişken özellikler aşağıda belirtilmiştir. Tezde kilimler üzerinde tasarım öge ve ilkelerinin analizi yapıldıktan sonra 30 adet özgün tasarım yapılmıştır. Bu tasarımların her biri kilimleri oluşturan biçimler ve kompozisyonlardan örnek alınarak tasarlanmıştır.

A. Kilimde Kompozisyon

B. Kilimde Tasarım Öğeleri

- Nokta: Tasarım aşamasında desenin belirlenmesi, noktaların bir araya getirilmesiyle oluştuğu gözlenmiştir. Noktaların birleşmesiyle çizgiler ortaya çıkmış ve kompozisyonu oluşturan biçimler meydana gelmiştir.

- Çizgi: Çizgiler biçimlerin sınırlarını gösteren, yalnız başına görünmeyen unsurlar halinde tasarımlarda görülmektedir. Kompozisyonda çizgiler ile bordürler oluşturulmuş ve biçimleri ve genel kompozisyonu sınırlandırarak daha anlaşılır hale getirdiği gözlenmiştir.

- Biçim: Kilimlerde biçimlerin genellikle geometrik formlarda olduğu ve biçimlerin örüntü oluşturacak şekilde sıralandığı saptanmıştır. Biçimler şekil ve zemin ilişkisi ile tasarlanmış ve simetrik biçimler görülmektedir. Tasarımlarda bazen tek düzelik yani aynı biçimin tekrarı olan kompozisyonlar, bazen de hareketli ve farklı biçimlerin dağınık şekilde yerleştirildiği kompozisyonlar görülmüştür.

- Doku: Eserler aynı teknik de dokunduğu için hammaddenin verdiği etkiyle yüzeysel dokuların oluştuğu gözlenmiştir.

- Renk: Aynı biçimler üzerinde görülen renk değişikliği, görsel algıda farklılık yaratarak tasarımda kuvvetli bir görünüm sağladığı gözlemlenmiştir. Renkler ile biçimler vurgulanmış ve hatta tasarımlarda renkler ile kompozisyonda farklı etkiler sağlamıştır. Renkler ile tasarımlarda denge oluşturulmuştur.

C. Kilimde Tasarım İlkeleri

-Tekrar: Kompozisyonların genelinde düzenli tekrar görülmektedir. Tekrar ilkesinin baskın olduğu kilimlerde renk ile farklılık oluşturulmuş ve bu tekrarın

getirdiği monotonluğun renkler ile hareketlendirildiği grlmŖtr. Tasarımlarda görülen ardışık tekrarın da ritmi meydana getirdiği saptanmıŖtır.

- Ritim: İncelenen kompozisyonlarda tekrar, ritmi, ritmin ise tekrarı meydana getirdiği gzlemlenmiŖtir. Tasarımlarda hem biçim hem renk olarak ritim kullanılmıŖtır. Özellikle tasarımların bordürlerinde biçimlerin ritmi oluŖturdukları görülmektedir. Kompozisyonlarda bazı biçimler hiçbir deđiŖiklik olmadan ritmi oluŖturmuŖ bazıları ise renk ve boyutları farklılaŖarak ritmi oluŖturmuŖtur.

- Denge: Biçimlerdeki boyut farklılıkları ve zemindeki boşluk ve doluluk dengesine renkler ile vurgu yapılarak incelenen kompozisyonların genel dengesinin sağlandığı gzlenmiŖtir. Kilimlerin genel kompozisyonlarının asimetric olduğu sonuçlarına ulaŖılmıŖtır. Bunun sebebi ise kullanılan renklerin ve biçimlerin bir düzen halinde değil dağınık Ŗekilde yerleŖtirilmesidir.

- Zıtlık: İncelenen kompozisyonlarda renk ve biçim boyutları ve yönleri ile zıtlık oluŖturulduđu gzlemlenmiŖtir.

-Egemen- Vurgu: Kompozisyonlarda baskın olarak renklerle vurgu yapıldığı gzlenmiŖtir. Ancak kompozisyona ölçü olarak birim ve kümelere etkin olan biçimler de saptanmıŖtır.

Sonuç olarak; kilimlerin her birinde tasarım öğe ve ilkelerinin net bir Ŗekilde kullanıldığı görülmektedir. Nokta ve çizgi daha çok tasarımlarda tamamlayıcı unsurlar olarak kullanılmıŖtır. Yani bir biçimin kenarlarının çizgilerle sınırlandırılması veya kompozisyonlardaki Ŗeritlerin kalınlık ve inceliklerinin belirlenmesi çizgilerle sađlanmıŖtır. Doku ğesi tasarımların hammadde ve tekniğine göre yüzeysel doku olarak görülmektedir. Renkler ile aynı biçimin farklı alanlarına vurgu yapılmıŖ ve sanki iki farklı biçim oluŖmuŖtur. Renk, tasarımlarda öne çıkan öğeler arasındadır. Tasarımlarda zıtlık, tekrar, denge ve biçimlerin vurgulanması genellikle renk ile sađlanmıŖtır. Günümüze kadar gelen bu kilimleri dokuyan ustaların, sanatsal bakıŖ açıları olduğu irdelenmiŖtir. Dokuyucuların kendilerini renk, kompozisyon açısından ne denli geliŖtirdiđi grlmŖtr. İncelenen eserlerden esinlenerek birçok tasarım ortaya çıkarılabildiği savunulmuŖtur. Ders niteliğinde inceleyebilecek olan bu kilimler

ile eski ve yeninin harman olduğu özgün eserler çıkarılabilir ve günümüze uygun çağdaş ve geleneğin harmanlandığı tasarımlar oluşturulabilir. Tarihi dokumalarımızın günümüze ışık tutarak bizlere yeni ufuklar açtığını söylemek doğru olacaktır.

7. KAYNAKÇA

- Aslanapa, Oktay ve Durul, Yusuf (1973). Selçuklu Halıları, Ak Yayınları.
- Atalayer, Faruk (1994). Temel Sanat Öğeleri, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir.
- Ayaydın, Abdullah ve Özsoy, Vedat (2016). Görsel Tasarım Öge ve İlkeleri, PEGEM Akademi, Ankara.
- Balpınar, Belkıs (1982). Kilim, Cicim, Zili, Sumak Türk Düz Dokuma Yaygıları, Eren Yayınları.
- Baykara, Tuncer (1998). Türkiye Selçukluları Devrinde Konya, Konya Valiliği İl Kültür Müdürlüğü, Konya.
- Civcir, Esmâ (2015). Temel Tasarım ve Tasarım İlkeleri, De Yayınevi, İstanbul.
- Deniz, Bekir (2000). Türk Dünyasında Halı ve Dokuma Yaygıları, Ankara Kültür Merkezi Yayınları, Ankara.
- Fazlıoğlu, İsmail (1997). Eskiçağda Dokuma, Eskiçağ Bilimleri Enstitüsü Yayınları, Bursa.
- Güngör, Hulusi. (2016). Temel Tasar, Patates Baskı Yayınları.
- Gürer, Latife. (1990). Temel Tasarım, Teknik Üniversite Matbaası, İstanbul.
- Gürcüm, H. Banu ve Yalçın, Mehmet (2016). Geleneksel Tekstil Tasarım için Tasarım Algoritması Önerisi, Uluslararası Sosyal Araştırmaları Dergisi, 9,47,383-395.
- Hidayetoğlu, H. Melek (2007). Konya Yöresi Düz Dokuma Yaygıları (Kilim, Cicim, Zili, Sumak), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmış Doktora Tezi, Cilt I, Konya.
- Önder, Mehmet (1966). Selçuklu Devri Konya Halıları, Etnografya Dergisi, VII, İstanbul.
- Yetkin, Şerare (1991). Türk Halı Sanatı, 2. Basım, Ankara, Türkiye İş Bankası Yayınları.

Küçükdağ, Yusuf ve Arabacı, Caner (2016). Selçuklular ve Konya, Çizgi Kitabevi.

Soysaldı, Ayşen (2009). Düz Dokuma Teknikleri ve Teknik Desen Çizimleri, Atatürk Kültür Merkezi.

İNTERNET KAYNAKLARI

www.tulaycellek.com/tulay/eser.asp Resimde Kompozisyon

